

**Philippi Ecclesiae Eystettensis XXXIX. Episcopi. De
Eivsdem Ecclesiae Divis Tvtelaribvs. S. Richardo. S.
Willibaldo. S. Wvnibaldo. S. Walpvrga. Commentarius
nunc primum evulgatus**

Philipp <Eichstätt, Bischof>

Ingolstadii, 1617

[Historicus Catalogus Omnium Episcoporum Eystettensium Vsque ad
hodiernum Reverendissimum Præsulem Et Illvstrissimum Principem
Dominum Joannem Christophorum A Westerstetten, &c. Auctore &
collectore ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70477)

Jacobi Grægorii Societatis Jesu
Theologi
P

Episcopis Eystettensibus tibi duo

PRIMO ^A Episcopo b. Willibaldo

Usq

Ad hodiernum Reverendissimum
præulem et Illustrissimum Prin-
cipem, hominum IOANNEM CHRI-
STOPHORUM a Nesslerstetter

Cum
Appendice ~~pat~~ Aureato.

Præamb. xxii.

Ne transgrediaris terminos antiquos
quos posuerunt patres tui.

PRÆFATIO AD
LECTOREM.

Bonam operam nauavit Caspar
Bruschius Agranus, tametsi
iam quinti Euangelij genio af-
fatus; cum catalogos Episcopa-
tuum, & qui eos administrarunt, Episcopo-
rum collegit, collectosq; in lucem dedit, cuius
vestigia alij postea secuti accuratius quarū-
dam Diceceson & presulum Indices texue-
runt; ut Serarius Moguntinensium, Guilli-
mannus Argentinensium, Marcus Velferus
paulò ante mortem suam Augustanorum,
& Wiguleius Hundiuscorum, qui Metro-
poli Salisburgensi subiiciuntur. Fit hoc non
sine publico fructu; nam ex perpetua serie E-
piscoporum, etiam illorum, qui particulares
Ecclesias gubernarunt, ineluctabile argumē-
tum sumitur contra hodiernos Nouatores,
qui sibi mirificè blandiuntur quasi doctrinā,
quam

to salisburgē-
sium et

quam profitentur, à Christo Domino, & ab
ipsius Apostolis acceperint. Quare si vel
nominitatis titulo, vel Lutheri, Caluini, aut
Zuuinglij nominibus premantur; mox ad
Apostolicum eum confugiunt; & in illud,
velut in asylum, se abdunt.

Sed extrahendi sunt, & quidem eo mo-
do, quem Tertullianus libell. de præscript.
aduersus hæreticos præscripsit. Si quæ hære-
ses, inquit, audent interserere se ætati Apo-
stolicæ, &c. possumus dicere: edant ergo o-
riginem Ecclesiarum suarum: euoluant or-
dinem Episcoporum suorum ita per suc-
cessiones ab initio decurrentem, vt primus
ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel A-
postolicis viris, qui tamen cum Apostolis
perseuerauerint, habuerit auctorem & an-
tecessorem. Hoc enim modo Ecclesiæ Apo-
stolicæ census suos deferunt, sicut Smyr-
næorum Ecclesia habens Polycarpum à Io-
anne collocatum refert, sicut Romanorum
Clementem, à Petro ordinatum edit: pro-
inde utique & cætera exhibent, quos ab A-
postolis in Episcopatum constitutos, Apo-
stolici

stolici seminis traduces habeant. Confin-
gant tale aliquid hæretici, hoc est, catalogos
suorum Episcoporum, origine ab Apostolis
sumpta, conficiant, si possunt; at non possunt,
sive ab Apostolis ad hæc nostra tempora de-
scendendum sit, sive ab his nostris temporibus
ascendendum ad Apostolos. At nos possumus,
et quod possumus re ipsa præstamus, contex-
tis Episcoporum indicibus à S. Petro usque ad
Paulum V. qui hodie cathedram S. Petrite-
net; ita ut totus ille Episcoporum ordo ad
originem reuersus, stet in Apostolum, ut lo-
quitur Tertullianus: Et quamuis hoc fieri
nequeat, iis in Episcopatibus, qui diu post
Apostolorum ætatem instituti sunt, series ta-
men illa Præsulum semper terminabitur in
Apostolicum virum; qui ab Apostolica sede
Romana mediatè vel immediatè missus et
constitutus fuerit.

Exemplum adduco hunc ipsum in licem
Episcoporum Eystettensium, nam si ab hodie-
no Reuer.^{mo} et Illust.^{mo} Præsule Ioanne Chri-
stophoro ad originem usque ascendere velis,
inuenies in capite S. Villibaldum, qui primus
Ecclē.

Ecclesie huius pastor fuit: post hunc si alium
 Ecclesie Eystettensis Antistitem queras, nul-
 lum inuenies, quia S. Villibaldus primus
 fuit: at si queras à quo S. Villibaldus con-
 stitutus, & ordinatus fuerit, & cū quo com-
 munionem fidei & doctrina habuerit, statim
 occurret Zacharias Pontifex, cuius aucto-
 ritate & approbatione S. Bonifacius Vil-
 libaldum, Eystettensibus Episcopum dedit.
 Cum quo autem Zacharias in fide & doctri-
 na communicauit? Utique cum Gregorio III.
 Hic, cum Gregorio II. Iste cum suo antecesso-
 re, & hic iterum cum suo, & sic perpetuo te-
 nore usque ad S. Petrum, eadem fide & do-
 ctina semper perseuerante, & à superiori-
 bus ad posteriores descendente, à sancto scili-
 cet Petro per successorum ordinem ad sanctū
 Villibaldum, & à sancto Villibaldo ad
 eiusdem throni & insule heredes; nam si quis
 diceret; discessum esse à doctrina sancti Vil-
 libaldi; ostendat, queso, quando, & à quo di-
 scessum fuerit. Numerat sanctus Villibal-
 dus quinquaginta octo successores. Quis nam
 ex his omnibus, spreta doctrina à S. Villi-

E e baldo

baldo accepta, aliam introduxi? Edatur nomen eius. En omnium nomina oculis subiecta habes. Quis vel qui doctrinam mutarunt? Quis expulsa illa, quam S. Willibaldus tradiderat, eam, qua hodie Eystadij docetur, substituit? Si nullum nominare potes; habebimus igitur illam, qua hoc auro in Eystettensi Diocesi viget, pro genuina & germana illa, quam tenuit & predicavit sanctus Willibaldus: qui & ipse haec dogmata suo de cerebro non exculpfit, sed à Zacharia Pontifice accepit; hic, ab antecessoribus suis: aut nominent, si possunt, eum, qui à maiorum semita exerrans, novam viam sibi ineundam putarit. Hoc cum milles ab istis postulatum fuerit, milles itidem prestari nequuit. Et si iterum milles postuletur, iterum milles suarum virium hac in re imbecillitatem, vel potius impotentiam patefacient.

Cum ergo in tota serie Eystettensium Episcoporum, nullum monstrare possint sectarij, qui à vestigijs sancti Willibaldi recesserit; & sanctus quoque Willibaldus non nisi ea Almonis accolis annunciarit, qua à maiori-
bus

bus didicerat, ut planum fit, ex Episcoporum
 Romanorū ordine, à Zacharia, sub quo san-
 ctus V Villibaldus ad Episcopalem dignita-
 tem euectus est; usque ad sanctum Petrum,
 per textum, omnino sequitur, eam esse veram, à
 sancto V Villibaldo & ab Apostolis traditam
 fidē, quæ hodie Eystady floret: & hac ipsa per-
 petua successione, quasi regula fallere nescia,
 ad veritatem inducti, affirmamus, omnem
 illam fidem, quæ ab ista discrepat, esse Aposta-
 ticam, nec à Deo, sed ab aduersario Dei intro-
 ductam, nec fidem, sed perfidiam nominari
 debere; si vero nomine afficere velis: qualis est
 imprimis secta Lutherana, quæ Diocesi in Ey-
 stettensem fermè in orbem circumdans, eam,
 quoad spirituales iurisdictionem valdè im-
 minuit; Marchionatu Anspachensi, & utro-
 que Palatinatu tam veteri, quàm nouo ad
 Lutherū transeunte, deserto sancto V Villi-
 baldo; sed exhibeant desertores isti syllabum
 Episcoporum suorū; incipiant à Luthero, vel
 si velint, à recentiore quopiam verbi Luthe-
 rani præcone, & sine interruptione vlla hanc
 seriem ad Apostolum; vel ad Apostolicum

E e 2

virum,

virum, vel saltē ad S. V. Villibaldum vsq;
deducant: hoc si præstiterint, palam fatebor,
iniuriā eis fieri, quoties doctrina nouata, &
quod inuisum est, hereseos accusantur.

Ceterum ad has angustias redacti indi-
gnantur; fortē non admodū immeritō. Quis
enim non stomachetur, quando à se æquissimè
postulari videt, quod ipse ut faciat, omni iu-
re obstringitur, nec tamen se facere posse, per-
spicue intelligit? Dura hac cōditio est; à qua
aliter se non expediunt (si tamen hoc est se
expedire, & non potius impedire) quā uno
quasi saltu à Luthero vsque ad Apostolos fa-
liendo; sed nos eo, quod cuiuslibet hæretico prò-
ptum esse solet, non contenti, successionis qua-
si scalam & gradus poscimus, neq; patimur
nobis verba dari, quasi Euangelica & Apo-
stolica doctrina à Christo & Apostolis absq;
interiecto Episcoporum & Præsulum ordine
ad Lutherum & Lutheranos, vel ad Calui-
num & Calvinianos peruenire potuerit.

Si iterum oclament; doctrina sincerita-
tem in istis successionibus violatam, contami-
natam, imò penitus quoq; extinctam esse; nos
confe-

confestim regeremus veterem illam interrogatiunculam: quando, à quo vel à quibus hæc violatio, contaminatio, quin & extinctio facta sit? Quo auctore, quo anno, res tanti momenti acciderit? Hic aduersarius vox faucibus hæret, hærebit q̄, quoad à tramite patrū suorum deuij, Lutherum S. VVillibaldo, aut Caluinum S. VVunibaldo, aut Catharinam Borrham S. VValpurga anteponent. Neq̄ nos quando successione Nouatores urgemus, successionem pro nudo Presulum sese mutuò consequentium ordine, sed etiam pro eiusdem fidei & doctrina serie accipimus; quæ quidem propriè successio existimanda est; inquit S. Gregorius Nazianzenus orat. in S. Athanasium, nam qui eandem fidei doctrinam profitetur, eiusdem throni socius est: qui autem contrariam sententiam tuetur, aduersarius quoq; in throno censerī debet; atq; hæc quidem nomen; illa verò rem ipsam, & veritatem habet successionis.

Quamquam Tertullianus existimat, & quidem rectissimè, non opus esse simpliciter, ut Ecclesia posteriores originem suam vel ad

Ee 3

Apo-

*Apostolum, vel ad Apostolicum virum, seu
Apostolorum discipulum referant; ipsam do-
ctrinam posteriorem comparatã cum priore
satis ostendere; à quo spiritus utraq; processerit. Ipsa doctrina, inquit Tertullianus, cum
Apostolica comparata, ex diuersitate & cõ-
trarietate sua pronuntiabit, neq; Apostoli
alicuius auctoris esse, neq; Apostolici; quia
sicut Apostoli non diuersa inter se docuif-
sent, ita & Apostolici nõ contraria Apostolis
edidissent; nisi illi, qui ab Apostolis descende-
runt, & aliter prædicauerunt. Ad hanc itaq;
formam prouocabuntur ab illis Ecclesiis,
quæ licet nullum ex Apostolis vel Aposto-
licis auctorem suum proferant, vt multo
posteriores, quæ deniq; quotidie instituun-
tur, tamen in eadem fide conspirantes, non
minus Apostolicæ deputantur pro confan-
guinitate doctrinæ. Ita omnes hæreses ad
vtramq; formam à nostris Ecclesiis prouo-
catæ probent se, quaquæ putant Apostoli-
cas. Sed adeò nec sunt, nec possunt probare,
quod non sunt; nec recipiuntur in pacem
& communicationẽ ab Ecclesiis, quoquo
modo*

modo Apostolicis, scilicet ob diuersitatem Sacramenti nullo modo Apostolicæ. *Hæc Tertullianus.*

Uterque modus coarguendi Nouatores validus est & efficax; sed validior & efficacior primus, ac proinde etiam Nouatoribus inuisior; usurpatus, quod attinet ad successionem in cathedra Romana à priscis Patribus, præcipuè à S. Irenæo, ut copiosè demonstravi in libello, quem Pharetram Tertullianam inscripsi. Caterum, qua de successione Præfulum Eystadianæ sedis differuimus, ea ad quascunq; alias particularium Ecclesiarum successiones accommodari poterunt; est enim eadem ubique ratio; & si ab ultimo ad primum usq; progrediaris, semper aut Apostolum, aut Apostolicum virum, aut talem, qui cū Apostolica Romana sede communionem habuerit, reperies. Quod si alicubi successio per diuersitatem doctrine intercisa est; ut in Ecclesiarum particularium thronis accidere posse non diffitemur, id publicè constat, utpote literarū monumentis diligenter proditum & ad posteros transmissum. Quocirca

vbi

1 é

ubi huiusmodi interruptionem interuenisse antiquorū testimoniis non cognoscimus, causa nihil suppetit, cur successione seriem mutato doctrinae genere, abruptam esse credamus, aut temerè atque sine ratione id affirmantibus, assentiamur. Haecenus de primo fructu, qui ex Catalogis orthodoxorum Episcoporum capi potest.

Secundus est studium imitationis, quod in animis piorum accenditur, visis tot tam antiquis, tam praeclaris, & tam sanctis populi Christiani ducibus. Quis enim salutis suae amans ad imitationem aliquam non exardescat, haud sine laude: ut enim S. Gregorius Nazianzenus orat. in S. Basilium egregiè dixit: Probis viris non exiguam laudem adfert, summorum virorum vel parua imitatio. Quae cura imitandi quamuis uniuersim ad omnes pertineat, maximè tamen tangit eos, qui eiusdem sedis & honoris heredes sunt: hos enim potissimū decet oculos & mentem ad Villibaldos, Erchamboldos, Gundackaros, Reginoldos, Gebhardos, & id genus alios cōuertere, vitamq; & actiones suas
ad

ad illorum vitam & actiones componere & conformare, ita ut quot habent antecessores, fidei orthodoxa, virtutis & disciplina Ecclesiastica tenaces sectatores & professores; tot habeant ad imitationem sibi proposita exempla, & quidem domestica, qua plerunque animum validius excitant, quam externa.

Tertius fructus est, quia ex Indicibus Episcoporum, & ex adiuncta brevicula rerum gestarum historia, excuscat ur lector, ut præstet id, quod à nobis præstari cupit Ecclesiasticus ca. 44. Laudemus viros gloriosos & parentes nostros in generatione sua. *At quales isti?* *I.* Dominantes in potestatibus suis. *II.* Homines magni virtute. *III.* Prudentia præditi. *IV.* Nuntiantes in Prophetis dignitatem prophetarum, & imperantes in præsentis populo, & virtute prudentiæ populis sanctissima verba. *V.* In peritia sua requiringentes modos musicos, & narrantes carmina scripturarum. *VI.* Homines diuites in virtute. *VII.* Pulchritudinis studiū habentes. *VIII.* Pacificantes in domibus suis. *IX.* Viri misericordiæ quorum pietates non defue-

Ff runt.

runt. X. Quorum nomen viuit in generationem, & generationem.

Talium ergo ac tantorum virorum sapientiam narrēt populi, & laudem eorum nunciet Ecclesia, cum omnis, tum præsertim illa, ad cuius clauum sederunt; quibus Deus hanc quoque gratiam contulit, quam Ecclesiasticus his verbis exposuit. Cum semine eorum permanent bona, hæreditas sancta nepotes eorum; & in Testamentis stetit semen eorum, & filij eorum propter illos vsque in æternum manent: semen eorum, & gloria eorum, nõ derelinquetur. Quamuis autem quidam ex his, qui ad Willibaldinam diocesis spectant; à S. Willibaldo eiusque doctrina desciverint, nec in Testamentis steterint, illi tamen, qui non tantum spiritali, sed & temporali iurisdictione & ditione S. Willibaldi, & successorum tenentur, constantissime in fide Deo & Antistitibus suis debita perstiterunt, ita ut quãuis circumcirca omnia in præceptis ruerent, & auitæ religionis scita & instituta conuellerentur, & eliminarentur, ipsi immobiles in ea doctrina perseverarēt, quam olim

in agro Eystettensi S. V Villibaldus seuerat
 & feliciter plantarat; diuerso prorsus ab aliis
 nonnullis exemplo; qui cum Islebici Euangelij
 spiritus afflati essent, presules suos, aliquando
 etiam armata manu, & aperta defectione de-
 nunciata, cœgerūt, ut ad Lutheri vel Calui-
 ni synagogas liberè transire liceret; nec trans-
 ire tantum; sed & in iisdem degere, palamq;
 nouorum dogmatum architectis operā dare.
 Procul hic genus absuit à V Villibaldina stir-
 pis posteris. Nihil simile patrarūt, imò nec ut
 patrarent, somniarunt; Presuli suo & Prin-
 cipi, tanquam vero & legitimo pastori obse-
 cuti, aures occluserunt lupis, qui ululatibus
 suis non modò hanc Diœcesin, sed & totam
 Germaniam implebant, & ad seditiones con-
 tra Episcopos præcipuè inflāmabant. Quam
 Diœcesanorum Eystettensium constātiā in
 tanta præuaricandi occasione, adscribo in-
 primis gratia Dei, tum B. V Villibaldo, & vi-
 gilantiæ eorum Antistitum, qui quando Lu-
 therana heresis grassari cœpit, in omnes par-
 tes sollicitè excubabant, ne usq; adeò vicina
 pestis aliquid stragis ederet. Laudemus ergo

viros gloriosos, & parentes nostros in generatione sua, qui tantum favoris à Deo impetrarūt, ut propter illos seris quoq; nepotibus propitius sit, eosq; sub alarum suarum umbra protegat. Et eo magis hac temporum luce ad laudes tantis viris dicendas incendi debemus, quo petulantius ab heretica factione traducuntur & infamantur.

De Aegyptiis proditum est in sacra geneleos historia; quòd omnes ouium Pastores detestentur. Idem genius agitat Lutheranos & Calvinianos: omnes ouium Pastores, hoc est, omnes Episcopos orthodoxos execrantur, sublatosq; cupiunt; quia his sublati pronam & facile viam ouium lacerandarum sibi patere vident. Quapropter Lutherus statim sub initium sui Euangelismi pestilentissimum, seditiosissimum & planè diabolicum librum aduersus falsò nominatum Episcoporum Ordinem euulgauit: cuius hoc unicum argumentum est, Episcopos non esse tolerandos, sed excindēdos, & tanquam atrocissimos Christi hostes exterminandos, quod Tartareum negotium tanta impotētia agit, ut nisi Deus plero-

plerorumq; Germanorum mentes aliò auer-
 tisset, mirum nõ fuisset, licet manu facta Epi-
 scopos omnes contrucidassent. Sed Deus non
 semper sinit, ut diabolus tantũ re ipsa efficiat,
 quãtum desiderat. Iactant quidem ipsi quoq;
 Lutherani aliquibus in locis Episcopos; quos-
 dam enim Episcopatus inuaserunt & occu-
 parunt; quorum inuasores & inessores Epi-
 scopi salutantur; & Lutherus sub exordium
 sui Euangelij tam liberalis erat, ut parochos
 quoq; etiam rusticanos & agrestes, Episcopi
 titulo afficeret, qui postea maiorũ solummodo
 gentiũ Predicantibus asseruatus est, sed ferè
 sub Superintendentis vocabulo, animadu-
 terunt enim Nouatores pectoribus Germa-
 norum lögè aliam de Episcopis notionem im-
 pressam esse, quã ut sibi persuadere possent,
 huiusmodi Logodulos & Verbicines, licet
 profundè capillatos & barbatos, in Episcopo-
 rum classẽ referendos esse. Quapropter non
 planè imprudenter sub Latino & Germanis
 ignoto, Superintendentis vocabulo absurdi-
 tatem & turpitudinem laruatorum suorum
 Episcoporũ occultant. nam si qui ex illis Epi-
 scopi

Ff 3.....scopi

scopi appellantur, quia Episcopatus olim à
 Catholicis Regibus & Principibus conditos,
 & liberalissimè dotatos occuparunt, eos non
 Episcopos, sed Apiscopos esse; è vestigio intel-
 liges, si te conferas ad catalogos & seriem suc-
 cessionis in singulis Ecclesiis, videbis enim eos
 ab antecessis veri nominis p̄sulibus descimis-
 se; nam ultra pauculos Lutheranos, si progre-
 diaris, statim reperies tales Episcopos, quales
 hodie sunt in aliis Episcopatibus, ut in Her-
 bipolensi, Bambergensi, Augustano, Eystet-
 tensi, orthodoxos nimirum & cum cathedra
 S. Petri sociatos, quibus isti non nisi equivoce
 succedunt: neque enim qui per vim irrupit,
 verba Nazianzeni usurpo orat. in S. Atha-
 nasium, successor habendus est, sed qui vim
 perpeffus est; nec qui leges violauit, sed qui
 modo legibus consentaneo electus est; nec
 qui cōtraria dogmata tenet, sed qui eadem
 fide præditus est; nisi fortasse ita successorē
 dicat, quemadmodum morbū sanitati, &
 tenebras luci, & tempestatem tranquillitati
 & mentis alienationē prudentiæ succedere
 dicimus. Sed fat præfationis. Nunc Catalo-
 gum texamus.

*Vale mi carior. On-
 scribam hoc Inyoludij Anno Redemptoris
 MDCXVII.*

Oræ.

*Oraculum Roberti Turneri in Praefatione
ad Illustrissimum Praesulem & Princi-
pem Eystettensem Casparum à Secken-
dorff. praefixa orationi in obitum Mar-
tini Episcopi.*

Fatale id esse Episcopis Eystettensibus com-
perio, vt non diu uiuat is, qui non re-
ctè uiuit.

*S. Gregorius Nazianzenus orat. in
S. Athanasium.*

Nec pium, nec tutum est, cum impiorum
hominum vita memoriae prodatur, pie-
tate praestantes viros silentio transmit-
tere.

INDEX

INDEX EPISCOPORVM
EYSTETTENSIVM.

I.	S. Villibaldus.	XXXI.	Henricus III.
II.	Gerochus.	XXXII.	Fridericus II.
III.	Aganus seu Agannus.	XXXIII.	Henricus IV.
IV.	Adalūgus seu Adelūgus.	XXXIV.	Engelhardus.
V.	Altinus seu Alunus.	XXXV.	Hilibrandus.
VI.	Otkerus sine Otkarius.	XXXVI.	Reymboto.
VII.	Godeschalvus.	XXXVII.	Conradus II.
VIII.	Erchābaldus seu Erchā- boldus.	XXXVIII.	Ioannes I.
IX.	Vdalfridus.	XXXIX.	Philippus.
X.	Starchandus.	XL.	Marquardus.
XI.	Reginoldus.	XLI.	Gebhardus III.
XII.	Megengozus.	XLII.	Fridericus III.
XIII.	Gundackarus I.	XLIII.	Henricus V.
XIV.	VValtherus.	XLIV.	Albertus I.
XV.	Heribertus.	XLV.	Berchtoldus.
XVI.	Gosmannus.	XLVI.	Rabno seu Rabanus.
XVII.	Gebhardus I.	XLVII.	Fridericus IV.
XVIII.	Gundackarus II.	XLVIII.	Ioannes II.
XIX.	Vlricus sine Vdalricus I.	XLIX.	Albertus II.
XX.	Eberhardus I.	L.	Ioannes III.
XXI.	Vdalricus II.	LI.	VWilhelmus.
XXII.	Gebhardus II.	LII.	Gabriel.
XXIII.	Burckhardus.	LIII.	Christophorus.
XXIV.	Conradus.	LIV.	Mauricius. (haim.
XXV.	Egilolphus.	LV.	Eberhardus I. ab Hirn.
XXVI.	Otho.	LVI.	Martinus.
XXVII.	Hertunicus.	LVII.	Casparus à Seckendorff.
XXVIII.	Fridericus I.	LVIII.	Ioannes Conradus à Ge- mingen.
XXIX.	Henricus I.	LIX.	Ioannes Christophorus à Vvesterstetten.
XXX.	Henricus II.		

CATA-

405

DE episcopis Eystetten-
sibus
Liber primus.

Episcopi nonnulli, qui post S. Willibaldum
Ecclesiam Eystettensem aliquot seculis
gubernarunt, obscura nocte premuntur,
vt præter nomina vix quidquam, in publi-
cis & priuatis monumentis supersit: Meretur tamen
gratias non exiguas Gundackerus XVIII. Eystetten-
sis Episcopus, vir rerum gestarum magnitudine, & vi-
tæ sanctimoniam cōspicius, qui antecessorum suorum
memoriam, quantum licuit, reparare & conseruare
studuit, opere partim imaginario, partim scriptorio.
Imaginarium voco, quia patronos Ecclesiæ & singu-
los antecessores suos depingendos curauit, pictura,
prout æuū illud ferebat rudi, multum q̄; ab elegan-
tia huius ætatis abeunte, addito cuiuslibet effigiei versu-
culo, & annotato die electionis & mortis, nulla fermè

Gg rerum

rerum gestarum mentione facta. Exstat hic Gundackari liber & labor Eystadij in codice manuscripto, quem Pontificale nominant. Quæ ultra hæc tempora sunt, à continuatoribus Gundackari sunt; quilibet enim ex successoribus operam dedit, vt Antecessoris sui imago cum breuicula vitæ historia in librum illum referretur, seriesque Præsulum perpetuo tenore vsq; ad nostra fermè tempora deducta est; vnde etiam ea, quæ ad propositum nostrum facere videbuntur, depromemus.

Vidit Gundackari Lucubratiunculam Anonymus quidam Hasenrietenensis, quem calamo exaratum penes me habeo; qui Gundackari familiaris fuit, vitamque suam ultra vitam illius produxit; deque Episcopis quibusdam nonnulla liceris mandauit, quæ alibi vix inuenias. Post S. Willibaldi felicem ad superos transitum, secundus Episcopus Eystettenensis creatur.

II. Gerochus.

Geroch inde pius pascebat ouile secundus. Episcopatum adeptus est eo anno, quo S. Willibaldus ad meliorem vitam migravit, nempe DCC. XXCI. vel sequenti, vt habet Bruschanus Catalogus. sedit XX. annis. de quo isthæc Anonymus: S. Willibaldo Geroch filiolus in baptismo, successit, vir clarus natalibus, multarum possessionum, quas patri charissimo & patrono sanctissimo contradidit. Hic calicem illum aureum, quem nosti, cuius magnitudinis sit, ex optimo auro fieri iussit, & veterem illam Euangeliorum capsam ex electro & auro purissimo gemmisque pretiosis parari fecit: altare quoque aureum liberaliter inchoauit, quod postea successorum deuotio, pro ut hodie est, perpoliuit.

Scribit

Numi ad episcopos eystetten-
ses ubi amari.
1. S. Willibaldus.
In quo plura in dicitur, quæ
satis multa de illo Philippon
in suo Commentario, et
nos in Observationibus.

Scribit Adelbertus Abbas Heidenheimensis in commentariolo de eodem Monasterio, sub hoc Gerocho Heidenheimense Monasterium, ab ordine S. Benedicti ibidem per S. Wunibaldum plantato, ad canonicos sæculares translatum esse. Quod Anonymus Hasenrietanus Erchenbaldo adscribit, ut infra videbis. Obiit Gerochus IV. Nonas, hoc est, secundo die Februarij anno Redéptoris DCCC. II. In Calendario seu Necrologio, quod Pontificali Eystettensi insertum est, notatur ad VII. diem Iulij. *Irmengart obiit, mater Episcopi. G. quod interpretor Gerochi, nisi quis malit Gundackari.*

III. Aganus seu Agannus.

Tertius est Aganus cælesti dogmate plenus.

Præfuit annis XII. X. ut habet Gundackarus, non ut Bruschanus Catalogus XVII. Excessit ex hac vita. VIII. Idus, hoc est, VI. die Nouembris.

IV. Adalungus seu Adelungus.

Laudibus eximiis Adalung micat ordine quartus.

Ad Episcopi officium euectus anno Christi DCCC. XIX. Præfuit annis XXII. Finem viuendi simul & gregem Dominicum pascendi fecit VIII. Kal. Augusti, hoc est, die S. Iacobi Apostoli.

V. Altinus seu Altunus.

Altine quos pastor sequitur, virtutis amator.

Obiit Pontificatum anno DCCC. XLI. tenuitq; annis XVII. Mortuus VIII. Kal. Martij, hoc est, XXII. die Februarij. Consensu & auctoritate huius Præsulis, leuatum est ex terra corpus B. Solæ Abbatis, de quo hæc Ermenoldus Diaconus in S. Solæ vita Tom. IV.

Antiquæ Lectionis Doct. Canisij. Cum ego à viro vene-
rabili Domino Altino Episcopo, ad cuius diocesin locus ipse
pertinet, rogarem, ut sepulchrum beati viri effodiendi, & in
eodem pavimento aliquantò melius humandi, licentiam da-
ret, concessit, ut rogavi. Facto q̄, ieiunio, cum his, qui tunc me-
cum adesse poterant, cepimus fodere. Quod cum per actum
est; leuauimus sarcophagi operculum, ex multis iam annis
subtus terram positum, & tamen integrum. Et dum libentis-
simè, quid intus incorrupti haberet, contemplaremur, tantus,
& tam ineffabilis mirifici odoris fumus inde egressus est, ut
totà Basilica suavissimè ex eo redoleret impleta. At nos nimis
attoniti in parte, quæ steteramus, * domus regia, ut fragiles
procubuimus; resocillati verò ex odore fragrantì, diuinam
clementiam orantes, resumpsimus spiritum: & tunc demum
propius accedentes, perspeximus non solum sancti viri ossa in-
tegra, sed & ipsius beata gleba puluerem ita sibi met cohæren-
tem, nimisq̄ viriditatis speciem tenentem, ut quasi non olim
mortuus, sed semper viuus putaretur.

Eiusdem eleuationis meminit in suo syntagma-
tio Anonymus. †

VI. Otkerus siue Otkarius.

Post hos Otkerus succedebat vice sextus.

Idque anno salutis DCCC. LVIII. vixit in Episco-
patu annos XXIII. vita functus II. Nonas, hoc est,
VI. die Iulij anno DCCC. XXCI. Episcopus or Philippo
anno DCCC. XXXC. sub hoc Episcopo translata est
S. Walpurga Heidenheimio Eychstadium; de qua
translatione Wolffardus Hasenrietanus lib. 1. de san-
cta Walpurga. Paruo interiecto tempore, quo sacra Virginis
civres in eodè loco tellus auara retinuit, contigit, decedenti-
bus prioribus eiusdem Ecclesie pastoribus, Otkarium, venera-
bilem

* Basilica.

†

Profert Broxerus noster lib. 2. Antiquit. Fuldensium
cap. 12. ueterem quandam inscriptionem ad Altinum pertinere,
fem, qua est ista: Anno Domini Incarnationis DCCCXIX.
Indictione XII. mense Ianuarij XVI. Kalend. Febr. dedicatum
est hoc templum ab Altino Episcopo Eihstatiensis Ecclesia
in honorem S. Saluatoris Domini videlicet nostri Iesu
Christi, & S. DEI Genitricis MARIE, & S. Ioannis Baptista
& S. Petri Apostoli, & caterorum Apostolorum Domini, &
S. Bonifacij Martyris Christi & aliorum plurium Martyrum
Confessorum, & S. Virginum. Hactenus inscriptio, quam refert Bro-
xerus ad ipsum S. Sola domicilium. In numerum tamen irrepsit
mendum; nam Anno Christi 819. Altinus, seu. Altuinus cathedram
Willibaldinam necdum obtinuerat, quippe electus demum anno sa-
lutis 841. forte rescribendum DCCCXLIX.

bilem virum, Eistettensem Cathedralam meruisse. Qui dum minus, quam deposceret honestatis ratio, idem monasterium, quo beata sanctimonialis ossa tegebantur, excoleret, quadam nocte, corporis quiete sopitum, dum tetræ ei tenebra silētium ministrarent, huiusmodi eum alloquio virginem compellasse narratur: Cur, inquit, Ockari, qui præsul dici & esse meruisti, domum Dei, in qua corporeo sopore quiesco, & sepulchrum, in quo carne seposita vltimum iudicij diem expecto, inhonestè hæcenus tractare voluisti? Nam seruorum huc coeuntium lutulentis pedibus quotidie calcor, & indecentibus vestigiis premor. Sciens igitur scito, quoniam aliquod iudicium pandā, quo non rectè te ergame, & domum Dei egisse comperias. Sed si reum te fore cognoueris, veniam merearis. Quod modico explicito tempore, rei probauit euentus: nam statim in proximo, dum erecti essent parietes eiusdem fabrica prominentes, & trabiam spatiosa compago sequenti die patentibus muris deberet apponi, subito facta iam noctis silētio, murus aquilonaris terratenus sese reuoluens, precipitium egit horrendum, terroremq; haud minimum tam domesticis cura familiaris, quam cunctis circumquaq; manentibus inauditum concussit.

Facto autem manè, cum ad huiusmodi spectaculum omnes pauidi conuenissent, custos, qui tunc ibidem Reinfridus inerat, calle directo, pralibato præsuli, tremulis labiis nunciavit. Qui intelligens visionem, quam prius in somnis viderat, esse completam, cum suis illo vsque tetendit, atque cum omnibus penè comprouincialibus Ecclesiam repoluit, quam etiam sacro Chrismate dedicauit. Dein cum in orbē transissent dies, memoratus Antistes Archipresbyteros * Vultonem & Ada. * Valthonem, lungum illuc sedulus destinauit, Ommonem quoque cum Sanctimoniali Liubila ex Monasterio * Mouuenheim cum eis * Monheim, abire precepit, ut sanctos cineres Virginis cum summa dili-

gentia eleuarent, ac cum hymnis, ac psalmorum concentibus ad Eichstatense cœnobium deportarent. Hi verò iussa felicia prospero itinere per complentes, resonantibus in cœlum campanarum melodiis, & concrepantibus undique canorum spiritualium* eufoniis, pia viscera, rure, in quo hospitat a fuerat, flentes pro gaudio extulerunt, & ad iam dictum Monasterium deuexerunt. Quod factum est. XI. Kal. Octobr. hoc est, XXI. Septembr. Ita Wolffardus, qui addit, Heidenheimio simul allatas fuisse Reliquias S. Wunibaldi;

* Eufoniis.

* Aliis manu-
script. Cod. IX.
Kalend. Octobr.

sed tribus interiectis diebus nempe * VIII. Kalend. Octobris, hoc est, XXIV. Septembris eò vnde abspontata fuerant, reportatas esse. Monasterium sanctæ Walpurgis sub Otkero Antistite inchoatum fuisse, tradit Catalogus Bruschanus. Quo loco antea, templum S. Crucis erat; quod, translatis eò S. Walpurgæ lipsanis, mutato nomine, ab ipsa S. Walpurgæ appellationem sumpsit.

Tradit idem Catalogus S. Walpurgam ab Otkero Episcopo coelitem numero adscriptam esse concessu & iussu Adriani II. Pontificis. Centuriatores Centur. IX. cap. 7. nasum corrugant, & Adriano, tanquam idololatræ, qui mortuos homines pro diis coluerit; diem dicunt. Sed nimis serò veniunt cum sua indignatione Centuriatores; qua id quod factum est, infectum nunquam reddent, nec pietatis opus in idololatricum piaculum transmūtabunt, licet omnes Orci copias suppetiatum aduocent.

Perrexit idē Otkerus cum exercitu in Boēmiam cum exul quidam iniuste pulsus in patriam & in Imperium restituendus esset. Nec prospera fortuna cœptis defuit. De quo Auentinus lib. 4. Annalium.

In libro Gundackari additur istud. Isti quinque
Episco-

Episcopi Gerhoch, Aganus, Adalunc, Altune, Otker centum annos uiuendo (in Episcopatu scilicet) compleuerunt; non singuli, sed omnes simul.

VII. Godeschalcus.

Septimus Ecclesiam Gotescale procurat eandem.

Sedit annos tres. Obiit anno Saluatoris DCCC. LXXXII. II. Idus Nouembris (ita habet Pontificale) hoc est, pridie Idus seu XII. Nouembris. Meminit eiusdem Epitomator Philippi.

VIII. Erchanboldus seu Erchanboldus.

Est Erchanboldus octauus in ordine magnus.

Qui cathedram Episcopalem tenuit annos XXI. Ita enim tradit Pontificale, tamen alij Episcopatu eius pauciores annos assignant. Mortuus anno Domini DCCCC. II. XIII. Kalend. Octobris, hoc est, XIX. die Septembris. Est hic Erchanboldus ille, cuius iussu Wolfardus Hasenrietanus quatuor libris res gestas & miracula S. Walpurgis complexus est; ut patet ex præfatione Wolfardi, quam ad Erchéboldum operi suo præfixit, quemadmodum videre est Tom. I V. Antiq. Lect. Doct. Canisij. Ad eundem Præsulem est eiusdem Wolfardi proœmium in librum tertium.

Sub hoc Episcopo translata est pars Reliquiarum S. Walpurgæ Eychstadio ad Monasterium Monheimse cui Liubila, seu Lioba Abbatissa præerat; quæ ut aliquid de Reliquiis S. Walpurgæ nancisceretur enixissime petebat. Cui annuens Erchenboldus partem concessit, per quam postea Deus ea miracula patrauit, quæ soluta oratione Wolfardus & rhythmis Me-

d bar-

dibardus quatuor libris comprehendit. Ita ergo de hac translatione Wolffardus.

* Mausoleum.
 Anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi octingentesimo nonagesimo tertio, indictione tertia, regnante felici prosperitate Arnulfo serenissimo rege, apertum est * mausoleum B. VValpurgis Virginis in basilica, in qua locata fuerat tempore Ockarij Episcopi. Mittens igitur prudentissimus ac sagacissimus in omnibus negotiis Erchenboldus Episcopus, religiosos Archipresbyteros, cum aliis boni meriti suos, ossa dicata sacra Virginis iussit exquiri, & inuenta diligenter attritari, summaque cum reuerentiapartitavecondi, ita ut optate diu reliquia darentur Liubila, & thesaurus eiusdem corporis per secula sua seruetur Ecclesia; iidemque ad quos iussio peruenit Antistitis, eandem ocus, licet simplici, corde, titubantes accelerare curarunt. Cumque se totos dominica miserationi committerent, & in psalmis & hymnis sine cessatione persisterent, fodientes inuenerunt cineres amplectendos beata matris nostre VValpurgis, quasi lympham tenui madefactos, ut quasi guttatim ab eis roris stilla extorqueri valerent. Qui licet tanta essent humiditate referti, nec puluisculus tamen manibus contrectantium quoquo pacto valuit adherere. Sublata demum pro qualitate incomparabilis thesauri desiderantissima portione, reliquum loco restituerunt suo. Quis vero maeror, quaeue angoris tristitia Eistattenses inuaderet ciues, cum tanta pignora partirentur, putantium dominam VValpurgam sibi penitus ablatam, qui verum agnoscit, ut veritas poscit, verissimus fateatur. Haec Wolffardus, sequentia Anonymus Hasenrietanus. Inter innumera pietatis & virtutis opera Erchenboldus patriam nostram, Hasensem Abbatiam, tunc Fuldensem, Elenuuangensem & Derensem Abbatibus iure & diuitiis equalem, S. Villibaldo acquisiuit; sed tamen non totam; Arnulphus quippe tunc temporis princeps, eandem

dem Abbatiam precibus & seruitio predicti Antistitis deuictus, oblati prius regalibus circa Rhenum curtibus, in quibus & Thusburg, cum omnibus suis pertinentiis, ad Eystattensem Episcopatum regali donatione tradidit, & chirographo aureis literis inscripto stabilivit. His ita peractis prudens Episcopus eiectis Monachis canonicos ibi fecit, eorumque prebendam paucis ex redditibus instituit, ceteris tum sibi retentis, tum militia distribuit. Tunc primum Aureacensis Episcopatus * milites habere coepit, cum antea aut nullum, aut per paucos habuisset. Nam hodieque ex tanta Aureacensis militia multitudinem tribus tantum seu quatuor exceptis, ceteri omnes beneficiati sunt ex huius Abbatia bonis.

* nobiles Casallos, feudatarios.

Interfuit & subscripsit Erchanbaldus Concilio Triburiensi, quod celebratum est sub Arnulpho Imperatore anno salutis DCCC. XCV.

Parum porro interest, siue Erchenbaldum siue Erchenboldum scribas: utraque enim scriptura vsitata est; nec diuersum hominem facit; & frustra sunt, qui Williboldum a Willibaldo, & Wuniboldum a Wunibaldo discriminant, & S. Bonifacii comitatum & societatem nouis comitibus & sociis augent. Quoties in istis Germanicis vocabulis mutatur a in o. ut Reginaldus, Reginoldus, Reinaldus, Reinoldus, Arnaldus, Arnoldus, & similia? neque vlla certa scribendi ratio in his Anglicis, Saxonis, & Alamannicis vocabulis obseruatur, ut videre licet tam in impressis, quam in calamo exaratis codicibus.

IX. Vdalfridus seu Vlfridus.

Ecce potestatem capit Vdalfridus eandem.

Sedit annos XXXI. obiit Kalendis Ianuarij, anno Redemptoris DCCCC. XXXIII. Cæsaribus Ludouic.

Hh

co

co III. Conrado I. & Henrico Aucupi, charus fuit, vt scribunt ex Bruschio Magdeburgici Cent. X. cap. 10. à quibus etiam multa priuilegia Ecclesie sue obtinuit. Idem cum propter morbum synodo Dingelsingensi interesse non posset, Legatos suos misit, *Sarcolochum & Godbertum*. Et qui nam isti? *Sacrificuli*, inquit Magdeburgici Centur. X. cap. 10. quos *Chorepiscopos* vocant. Nec hoc conuicium semel posuisse contenti sunt; idè prius ingesserant, cap. 9. vbi de synodis disputant. Sed hic mos est Centuriatorum, vt omnibus bonis sacerdotibus maledicant, & ignominiosa nomina imponant, solis illis parcunt, qui bonis aduersati sunt, qualis in primis, Clemens ille, Adelbertus, Samson & alij S. Bonifacij hostes iuracissimi. Isti nimirum Centuriatoribus non sunt *sacrificuli*, sed viri vel in primis *uenerandi ac colendi*.

Est autem hæc Dingelsingensis synodus diuersa ab illa, quæ eodem in loco celebrata est sub Thassilone Boiorum Duce anno Redemptoris DCC. LXXII. vt ipsa temporum ratio docet. Aiunt Centuriatores, *Arnulphum Bavaria Ducem deliberationi synodali præfuisse, & simul cum patribus decreta edidisse*. Vnde hoc illis notum? Vnde pleraque alia, nempe ex proprij corebri bibliotheca, vbi asseruant, & quando opus est, inspiciunt, optimæ notæ manuscriptos Codices, & ex illis Centurias suas faciunt. Inde tamen perspicuè colligo, Arnulphum nec Lutherano, nec Calviniano spiritu instinctum fuisse; nam *prædia Ecclesiasticorum, quæ partim Vngari depopulati erant, partim alij occuparant Episcopis ac Monachis restituit*. Quis Lutheranus aut Calvinianus hoc faceret? *Templis & sacris adibus redditus constituit, quibus reparari queant*. Da mihi Lutheranum aut Calui.

Caluinianum, cui sit eadem liberalitas & pietas? *Frisingensi Episcopo, bona qua abrepta fuerant, reddit. O rem miri, quin & inauditi in schola Lutherana & Caluiniana exempli. Sectarij nostri non modò multa Episcoporum bona, sed & integros Episcopatus inuaserrunt. Quis vel vnicam cogitatiunculam de restitutione suscipit?*

Episcopos, Monachos, Sacerdotes, rursus intra metas disciplina retrahit; quia nimis populariter in istis rerù omnium turbationibus viuere didicerant. Nec hoc Lutheranum, aut Caluinianum est; quia quò Sacerdotes & Monachi sunt dissolutiores & flagitiosiores, eò Quincieuangelicæ rei melius prospectum est, cuius tales sunt seminarium. Hæc hætenus occasione Synodi Dingelringensis, ad quam Vdalfridus Episcopus legatos suos ablegauit.

X. Starchandus.

Ex in Starchandus regit Ecclesiam venerandus:

Et quidè tempore satis longo, nempe annis XXXI. vt habet Gundackerus; Bruschi anus Catalogus XX XII. annos tribuit; occisus est ab Vngaris pugnâ commissâ in Campo Lyci (auff dem Sechfeld) cui etiam S. Vdalricus Episcopus Augustanus interfuit, qui mortuum, Starchandum ipsemet Eichstadium ad sepulturam, reuexit. Sanctus autem Vdalricus *Eichstadio discedens cum ad veterem sagum, in monte Australi hodie q̄. stantem, venisset, inquit Anonymus, versa facie ad templum ciuitatis Aichstadianæ. sic exclamasse fertur. Vale VVillibalde vir sanctissime, vale: Ego omnium mortalium mihi charissimum iam prope te deposui ac sepelini; iccirco ad tuam istam urbem post hac venire amplius animus mihi non est: viue igitur & æternum vale.*

Hh 2

Cate.

Cæterùm interfectio Starchandi incidit in III. Idus, hoc est, in XI. diem Februarij, anno DCCC. LXV. ad quem, vt & ad alios quosdam Germaniæ Episcopos Epistolam dedit Leo VII. Papa, cuius meminit Auentinus lib. 4. Exstat iam ad finem Chronici Reicherspergensis inter diplomata quæ eidem Chronico attextuit vir clarissimus *Christophorus Geuoldus*, I. V. D. & Consiliarius Bauaricus. Interfuit Starckhandus cum S. Vdalrico Synodo Ingelheimensi anno Domini DCCC. XLVIII. celebratæ, vt scribit Frodoardus in suo Chronico.

De Erchanbaldo & Starckando simul, hæc Anonymus Hasenriectanus. *Hic Sacerdos magnus, eiusq. successor Starckandus, quales quanti q. Episcopi fuerint in vita, quam periti & studiosi in diuina scriptura, optimorum, quos fieri iusserunt, librorum, vsque hodie testatur multitudo copiosa. Vnde & memoria eorum non derelinquetur in sacula.*

Impetrauit Starckhandus ab Othone Magno Diploma, quo Heidenheimium, olim Monasterium à S. Wunibaldo conditum; tunc autem Canonicorum Collegium, in suam protectionem recepit. Diplomatis ex vitioso exemplari exscripti, hæc sunt verba.

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Otto diuina ordinante clementia Rex, generali Collegio Cleri nostrorumque fidelium presentium, nec non futurorum notum esse desideramus, qualiter Venerandus Starchandus Eystettensis Ecclesia Episcopus, & Bruno carissimus frater noster, regalitate nostra supplicando adierunt eminentiam, quatenus locum Heidenheim nuncupatum, in pago Sualaueldensi situm, in comitatu Erunsti, ubi egregius Dei confessor Wunibaldus corporaliter requiescit, qui ad præfatum Eystettense respicit Episcopium, in nostra defensionis emunitatem suscipere dignare-

gnaremur, quorum utriusq; petitioni maxime pro amore di-
uino; & nostri nostrorum antecessorum remedio, libenter sa-
tisfecimus, & inde hoc iussimus præsens conscribi preceptum,
per quod volumus & firmiter regali sceptro iubemus, ut nul-
lus publicus iudex, ne quilibet ex iudiciaria potestate, seu ali-
quis fidelium nostrorum, cuiuscunque sit ordinis vel persone
in eodem loco vel adiacentibus suis, quocunque modo augmen-
tentur Ecclesiis, aut in locis & agris seu ceteris possessionibus
ad memoratum locum pertinentibus, habeat ius ad causas au-
diendas, vel feuda exigenda vel mansiones, vel paratas fa-
ciendas siue tollendas, nec ipsius loci liberos & seruos iniuste
distringendos, aut quaslibet redditiones & occasiones illicitas
requirendas, aut parascedas, seu aliquas occasiones iniustas
vngquam agere presumat, sed idem locus cum omnibus perti-
nentiis suis sub nostra tuitionis emunitate perpetualiter quie-
tus subsistat; & ut hac liberalitatis nostra auctoritas firmio-
rem perenniter habeat vigorem, hanc preceptalem chartam
inde conscriptam manu propria roboramus, annulique nostri
impresione iussimus sigillari. Hactenus Diploma.

Ad extremum omitti non debet, vocabulum
Starckhandus, purè esse Germanicum, Starckhand/
quasi dicas; Fortimanus. Olim quoque à manibus data
sunt nomina: vt Longimanus, Rex Persarum à longis
manibus.

To Greek
Ἰσχυροχέρος

XI. Reginoldus.

Musicus inde locum Reginoldus rexit eundem.

De quo Bruschanus Catalogus. Reginoldus vir doctissi-
mus, trium linguarum egregie peritus, Musicus eximius, tri-
bus Othonibus Imperatoribus longè charissimus, à quibus
multa insignia priuilegia consecutus est. Eligitur in Episco-
pum Aichstadianum, post mortem Starchandi. Præsunt lau-

Hb 3 dabi-

dabiliter ac utilissimè annis XXIV. Obiit quarta Aprilis anno Domini DCCCC. LXXXIX. Scripsit vitas sanctorum Nicolai, Blasij, Villibaldi item ac Vunibaldi fratrum. Ampliavit, ac illustriorem fecit Basilicam Cathedralem. Vtrum autem vita S. Willibaldi, quam Tomo IV. Antiquæ Lectionis D. Canisius intulit, sic illa ipsa, quam Reginaldus scripsit, difficile dictu est. Coniecturæ à D. Canisio allatæ eò ducunt, sed sunt, quæ etiam abducant. Judicet Lector.

* Templum cathedralis.

De hoc Anonymus Hasenrietanus, præter cætera, isthæc. Cum Monasterium* amplificare cogitaret, consilium quod prænominati S. Odalrici Episcopi super hac re per legatum inquireret, vir sanctus huiusmodi responsum remisit, nec opus, nec bonum sibi hoc videri. Satis magnam esse Ecclesiam quantitate, maximam verò sanctitate. Neque enim se unquam in ullam venisse, in qua melius posset orare. Hoc responso paululum reuocatus ab incepto, post tamen satis fecit suo desiderio. Occidentalem namque templi partem, prius cæteris tribus equalem, eius partis ampliavit adiectione, quæ nunc versus occasum est hodierna sacri fontis statione. Ex eo tempore paulatim cessabant signa & prodigia, quæ ibi prius fiebant plurima. Vt enim maiores nostros sæpe audiui dicere, appropinquante quotannis festiuitate S. Villibaldi, tanta multitudo cæcorum, claudorum, mancorum, demoniacorum & multisarè debiliū confluit, ut porticus illa magna ad S. Martinum, nequaquam eos capere posset, tantusque stridor ab eis in vigilia sancti fieret, ut vesperam illam iocundissimam non nihil impedirent. Veruntamen antequam Missa in die sancto finita fuisset, ferme omnes sanati Deo sancto quod Villibaldo debitas gratias referrent.

Diligebat autem idem Episcopus præpotentem quandam Dominam, Pia vocatam, qua omnes illius temporis feminas art-

In hoc monasterio duas sorores abba-
tissas habuit Bilibaldus Pyrchheimer
Patricius Norimbergensis, vir publicis
Litterarum monumentis notus
Sabina et Euphrosiam, quarum illa obiit
anno Christi 1529. ista Anno 1547. in
Abbatisse officio post sororem suam Sabina
suscepto, anno Reformationis 1530.
plurimas Arummas ob Lutheranismum
inualoscendo et monasterio exitum tantum
tantam perperam, eadem constans tamquam semper
et immota in rebus vite et Catholicas
fidei professione. Anno salutis 1544.
cum suo conventu migravit in priorem
monasterium prope Cystadium, praenunciis
Episcopo Cystatensi necessaria suppeditanda
prostituta deinde fuit profligata a
Carolo V. Schmalcaldici foederis sociis.
sed tandem generis sermo caput offundit
et via antiqua instituta aboleto in
poterunt nullo, monasterium ab Harpurgis
Harpurgis dispersum alij statutum in
usque ad hoc nostra tempora quibus Orthodoxos
fidei, pulsa heresi, in suis gaudis rediit

vidimus.

Et habuit idem Bilibaldus Norimbergae in
Cathedra clarissimae parthenonis duas
sorores Abbatissas et filias ^{duas} ~~regias~~ officii
et dignitatis, quae ante partem Christi matris
1550. ~~videtur superlativae in Praesentia~~ Clarissimae
Norimbergae ~~notitia~~ erat. Quatuorcentis pro-
mialiter istis Norici, s. clare sortantur
propter fidem Catholicam et strenuam vitam
constantissimam passionem calamitates subie-
riunt, nam erant nisi ipsarum suorum
epistola et Apologia ad Senatorem Norimbergae
gentem inter opera ~~de~~ Bilibaldina ~~partem~~
vixit, et feroces modo fraudes, trahebat
et scitolas modo experta non et tyrannidem
Bibi clare ~~spolanda~~ ~~apparet~~. ~~Quibus~~ ~~Christi~~
Matth. 12. ~~adversus~~ ~~incredulas~~ ~~et~~ ~~duros~~
Capitulum: Regina Aethiops surgit in iudicio
generationis istae et condemnabit eam, quia cum
in timore domini audire sapientiam Salomonis,
et ecce plures Salomon hic. Quanto magis
in iudicio surgent Virgines istae non dicite
surgent glia factis et patris sui Bilibaldum,
et condemnabunt eum, quod tam cito et leviter
facta a maioribus suis orthodoxa fide sepe unquam
paucis permisissent, et ad Lutheri castra transie-
rit.

artificiorum subtilitate incomparabiliter dicitur superasse, hac multis & miris ornatibus Ecclesiam nostram decoravit, non solum per semetipsam operando, seu tradendo, verum etiam alias multas, multa artificiorum genera docendo. Ad ultimum perfecte conuersa ad dominum, in proximo construxit monasterium sanctimonialium Bergen vocatum, quod regalibus, ut erat ditissima, redditibus locupletatum, & omni ornamentorum genere multifariam decoratum Romana Ecclesia specialiter tradidit. Quam traditionem Ioannes tunc Apostolicus privilegio suo, quod hodieq; nobiscum est, confirmavit, & omnes eidem monasterio aliquam iniustitiam facientes terribiliter anathematizavit.

Porro Bergæ iuxta infimum altare huiusmodi inscriptio legitur. Die Hochgeborne Fürstin/Bilidruet/Plangeborner Wittigkeit genant/ ein Tochter Herzog Iselbrechts von Nemeigam vnd Lothing / vnd Frawen Herwigen / des ersten Keyser Otto Schwester / Stiffte nach Abgang ihres Gemahels Herzog Berchtold in Bayern dis würdig Gottshaus / im 26. Jar / ihres wittiben Stands / nach der Gebure Christi DCCCC.LXXVI. De hoc Monasterio plura Hundius in Metropoli, & Ruschius in Catalogo Monasteriorum. Situm est inter Eystadium & Neoburgum, Principis Palatini sem: olim Ordinis S. Benedicti. †

XII. Megengozus.

Hinc malus ipse malis Megengoz, largus egenis. Variè scribitur hoc nomen, ut pleraque alia huiusmodi: etiam Megingaudus inuenias & Megingaldus; hoc, nostro more, inquit Trithemius, lib. de origine Francorum; illud, consuetudine Sicambrorum L in V mutantium. Venit Megengozus Episcopatum annos XXIV. E
vuis

viuis abiit anno M. XIV. IV. Kalend. Maij, hoc est, XXVIII. Aprilis.

Fuit festiui & amœni ingenij, vt ex pluribus, quæ de illo narrat Anonymus Haserensis seu Hasenrieta- nus, planum fit; ex quibus hoc non est postremum, quod verbis ipsius Auctoris, tametsi incultis, recita- bo. Alio tempore, cum Iunior quidam Clericus, legatione Hazelini Wirzeburgensis Episcopi functus, ad eum veniret: videns eum, scilicet Clericum à longè, accipitrem in manu fe- rentem, vocat unum ex Camerariis suis, & ait. Sic & sic faci- to cum adueniente Clerico. At ille venienti occurrens, & de- scendentis equum deuotè suscipiens, addidit. Date mihi ad ser- uandum & accipitrem, donec vestram peragatis legationem. Clericus verò nihil mali suspicatus, statim tradidit alitem. At ille apprehensum per * liguras accipitrem, ter & quater in fa- ciem Clerici percussit; furcifer inquires, quomodo ausus es ad Episcopum venire huiusmodi alitem ferens? Confusus & do- lens Clericus ingreditur ad Episcopum, non iam legationis causa, sed querelarum; minitans hanc se contumeliam Domi- no suo lacrimabiliter conquesturum. Cui Episcopus; imò ego, inquit, nisi patienter feratis, mandabo Domino vestro quam inurbanè ad me venistis, & non solùm gratiam eius, sed & bo- na vestra, & ipsum ordinem perdam vobis. Vos equidem stul- tè egistis, stultè egit & meus, condonate alterutrum, quod in- uicem peccastis; & caute de cetero, ne vnquam ad me, vel ad aliquè Episcopum tam irregulariter veniatis. Deinde dona- tus & ipse non vili munere, abdicata iniuria, recessit in pac-

Non dissimile factum narrat Dietmarus Episco- pus Mersburgensis de Arnulpho Episcopo, cum in- quendam Presbyterum accipitrem manu gestantem incidisset. Historiam inuenies apud Dietthmarum lib. 6. Chronici.

Adda

* liguras.

Addamus & hoc ex eodem fonte haustum. Beata in Christo memoria Henricus Imperator, Babergensis Episcopatus institutor, cum solemnes, tam sibi, quam aliis ludos exhibere vellet, mandavit huic Episcopo nostro, suo verò propinquo, in parte consanguineo, ut plenum sibi in via Ratisponensi daret * seruitium, Archiepiscopo cuilibet non nihil for-
 midandum. Cui cum Regius Legatus singulatim, quae danda essent, magnificè enumeraret, tandemq; ad immensam vinemensuram ventum esset, pessime, inquit, Dominus tuus aperte insanit. Unde deberem sibi tantum seruitium dare, qui ne memetipsum satis queo pascere? Ego quidem socius eius eram genere, sed ipse fecit me rebus quasi pauperem parochianum; & nunc regale postulat seruitium? Unde sibi tot carradas vini? Ego quidem de vino nihil habeo, nisi unam parvulam carradam, quam dedit mihi sodes * meus Augustensis Episcopus tantum ad sacrificium. Dicebat autem Brunonem ipsius Imperatoris germanum fratrem. Per sanctum, inquit Villibaldum, ne una quidem gutta huius villae intrabit in os Domini tui. Tandem cum deferverit ira eius, pretiosos Imperatori aliquot pannos misit, & Legato dixit. Hoc voluit Dominus tuus, hoc habeat: hoc est Eystettensium Episcoporum potius, quam plenum regibus dare seruitium.

* omnia necessaria ad Aula sustentationem.

* socius, amicus.

In manuscripto Pontificali dicitur, S. Willibaldum hoc procurante Pontifice à Leone VII. Canonizatum, & in Sanctorum numerum relatum esse. Quod subsistere nequit, ut alibi monuimus, cum Leo VII multis annis ante Megingozi Episcopatum vitam finierit. Adscribam verba Pontificalis.

S. Villibaldus filius S. Richardi regis Angliae, devotus super terram Domino Deo, ab incarnatione Domini anno DCC. XLV. primus Episcopus Ecclesiae Aureatensis. quae nunc dicitur Eystettensis, factus est. Sedit in Episcopatu. XXXVI.

li

annis.

annis. Anno verò DCC. LXXXI. Nonis Iulij obiit. In medio cryptæ sepultus est septimo Idus Iulij. ubi requieuit CC. VIII. annis. Medio tempore Dominus Deus in laudem & honorem egregij Confessoris sui multa permisit fieri signa. Illa verò signa infinita, cum à Leone Papa VII. satis essent examinata, & coram eo probata, procurante venerabili Patre Domino Megengozzo, qui fuit duodecimus Episcopus Eystetensis post S. Villibaldum, laudabiliter canonizatus, & sanctorum Catalogo insertus est. Anno verò DCCCC. LXXXIX. X. Cal. Maij de terra in crypta primò eleuatus est, & ibidem retro altare S. Viti, sacrosagatus, ubi requieuit LXXII. annis. Illis temporibus S. Villibaldus multis vicibus manifestauit se, signa & miracula multa faciendo. Hæc ibi. Quibus quis, & quomodo verus sensus subesse queat, docui lib. I. obseruat. cap. 23.

* cumularius, siue sarcophago inclusus.

Huius primæ eleuationis memoria notatur in Calendario seu Necrologio ad X. Kal. Maij, hoc est ad diem XX. Aprilis, his verbis: *Eleuatio prima de terra corporis S. Villibaldi Confessoris & Episcopi anno 989.*

Idem Episcopus Megengozus lucernâ siue lychnuchum orbicularem seu circularem in medio Templi cathedralis in honorè S. Willibaldi conficiendum curauit; quales hodie adhuc passim in templis visuntur cum certo candelarum numero: *Pharos* appellabant. Adiecit Megengozus hos versiculos pro ratione æui illius bonos.

*Hanc Villibaldo pharum construxerat almus,
Præsul deuotus Mengosus nomine dictus,
Qui pius hunc sanctis precibus coniungit eundem,
Turmis Angelicis cœlesti nomine sanctis.
Hoc pater & natus, nec non & spiritus almus,
Efficiat firmum, fixum, solidumq; per æuum.*

Jater.

Interfuit Megingozus secunda Synodo Franco-
furdienſi, in qua de Bambergenti Episcopatu condē-
do præcipuè actum est, ſubſcripſitque vnà cum aliis
præſulibus diplomati Ioannis Pontificis, quo confi-
lium Henrici Imperatoris de hoc Episcopatu inſti-
tuendo approbat. Vide vitam S. Henrici cap. 10. &
notas noſtras ad caput X. & XII. Nunquam tamen
conſentire voluit, vt aliquid de Iurisdictione diocē-
ſeos Eystettentiſis tolleretur, & Bambergenti adieceretur,
prout paulò poſtaudies.

Centuriatores Magdeburgenſes Cent. XI. cap. 10.
eùm apud Bruſchiũ aliquid de canonizatione S. Wil-
libaldi lectitaſſent, continere ſe non potuerunt, quo-
minus calumniarentur Willibaldum in Deorum nu-
merum, more gentilium, relatum eſſe. At nec Eych-
ſtettēſes, nec alij Willibaldum pro Deo, ſed pro ſeruo
Dei habent, & colunt; & ſi vel ex infante quæras, num
Willibaldus ſit Deus, ſonora voce non eſſe Deum te-
ſtabitur, nec *canonizatio* eſt Deitatis, ſed ſanctitatis te-
ſtificatio, & publica declaratio.

XIII. Gundackarus ſeu Gunzo.

Hinc Gundackarus virtutum germine clarus.

Electus eſt anno Chriſti M. XI V. ſedit annis quinq;.
Rebus mortalibus valedixit anno M. XIX. XIII.
Kalend. Ianuarias, hoc eſt XX. die Decembris. Sub
hoc Episcopo, tam eſi volente & conſentiente, non
modica terræ pars Diocēſi Eychſtettentiſi abſciſſa; &
nouo Episcopatu Bambergenti adiecta eſt. De qua
re liber Pontificalis iſt hæc. *Anno Domini M. XV. tem-
pore Gundekari primi, Episcopi Eystettentiſis, diuiſio eiufdem
ſedis in terminis eſt facta, qua extenditur ad proximam ri-*

pam, quæ nuncupatur Pagancia (Pegniz) & non ultra. Hæc determinatio & diuisio est facta apud Franckenfurt, præsentate Imperatore Henrico, & multis principibus in Curia solenni, ad instantiam Eberhardi Episcopi Babenbergensis primi & Imperatore precante, in subsidium eorum noue plantationis Babenbergensis, ut termini ex alia parte fluminis deinceps spectare dignoscerentur, sine conditione omni.

Cæterum in Synodo Francofordiensi, cui Megengozus seu Megengaudus adfuit, nihil actum videtur, de portione terræ Diœcesanæ ab Eystettenfi Episcopatu abscindenda; cum in vita S. Henrici, & in antiquis monumentis, quæ in Notis adduximus, nulla sit huius rei mentio; tantumque ea loca percenseantur, quæ ab Herbipolensi Episcopatu ad nouum Bambergensem translata sunt; sed postea ipse quoque Eychstettensis Episcopatus ad hanc nouam Imperatoris sponfam exornandam aliquid contribuere debuit. Rem narrat Anonymus Haferensis non sine stomacho, cuius en verba.

Præstantissimus Imperator Henricus, cum Babbergensem Episcopatum regaliter ditatum consummare non posset, nisi à circumiacentibus diœcesibus parochia terminos redimeret; Solus Agonista noster, tam moribus, quam genere fretus viriliter sibi restitit, & ad vitam usque finem iniquo concambio nullatenus acquiescere voluit. Illo verò feliciter defuncto, Eystettensem Episcopatum ab initio usque tunc à nobilibus & summis viris habitum, ingeniosus Imperator tunc demum seruilipersonæ addixit, & Gunzoni cuidam Babbergensis Ecclesie Custodi, hoc ipsum ut strueret, dedit. Sub hoc Episcopo cum Caesar propositi properus prædictum concambium maturare vellet, & nouus ille Episcopus Capellanorum ac militum suorum tunc præcipuorum consilio fretus, constanter restitisset,

iracun-

iracundo admodum animo Casar fertur dixisse. Gunzo quid hoc audio de te? An ignoras, quia propterea Episcopum te loci illius feci, ut quia voluntatē meam cum priore, ut pote ^{* socio *} consanguineo meo, perficere non poteram, tecum, qui eiusmodi es, sine dilatione perficiam. Cauene vnquam tale quid audiam ex te, si vel Episcopatum vel gratiam meam velis retinere. Quibus auditis, Episcopus quidem obmutuit; Clerus verò & militia in contradictione perstiterunt.

XIV. Waltherus.

Post hunc VValtherius colit Ecclesiam venerandus.

Sedit annos duos. Excessit è viuis anno Redemptoris M. XXI. XIII. Kal. Ianuarij, hoc est, XX. die Decembris. Addit Bruschanus Catalogus obiisse & sepultum esse Rauennæ, cū Romam negotiorū causa peteret. Hallucinantur ergo Centuriatores qui Cent. XI. cap. X. Gundackaro immediatum successorem, tribuunt Heribertum; cū Waltherus seu Gualtherus interiectus fuerit. Subscripsit hic Waltherus cum aliis multis Episcopis & Principibus Imperij, Diplomati, quo S. Henricus Imp. confirmauit omnes omnium prouinciarum donationes, quibus Ecclesia Romana ab antecedentibus Imperatoribus & Regibus cohonestata fuerat. Quod Diploma exstat apud Baronium anno M. XIV. Et quamuis Baronius hoc diploma ad hunc annum referat, non tamen credidit hoc anno datum esse, sed cum diploma annum Domini non signet, ad hunc reuocare voluit, quo Imp. Henricus diadema Imperatorium accepit, quia plerumq; Imperatores in coronatione sua Ecclesiæ Romanæ priuilegia confirmare solebant. Cū autem Waltherus Episcopatum adeptus sit anno M. XX. nec

ultra biennium tenuerit, sequitur Henricianum hoc diploma datum esse anno Domini M. XX. aut sequenti.

XV. Heribertus.

Hunc Heribert, fientem qui nullum spreuit egentem.
Episcopatum tenuit annos XXII. Eundem ad Cæli-tes migrans reliquit anno salutis M. XLII. IX. Kal. Augusti. Bruschanus Catalogus vnum duntaxat & viginti annos sedi eius tribuit. Alia quædam in Pontificali annotatio tantum annos XX. Et certè ab anno M. XXII. quo Heribertus electus est, vsq; ad annum M. XLII. non nisi XX. anni computantur.

Sub hoc Heriberto Reliquiæ S. Walpurgis ad summum altare Templi Walpurgini, vbi etiam hodie cubant, translatae sunt: etsi Philippus, scriptor Walpurgicæ vitæ, primam translationem S. Walpurgæ Heidenheimio Eychstadium perperam Heriberto, adscribit, cum sub Otkario sexto Eychstettensium Præsule contigerit, multis annis ante Heribertum, vt supra vidimus.

Sed non abs re erit, gesta Heriberti reperere ex Anonymo Hasenrietano, cuius licet oratio incondita sit, res tamen cognitu dignas nobis exponit. Nam de Comite Lechsmundio, vnde accuratam narrationem accepissemus, nisi iste suppeditasset? Jca ergo ille nominis expers Auctor. *Heribertus nobilis genere, nobilior moribus, vir eleganter literatus, Sancti illius H. Colonien-
ensis Archiepiscopi cognatus, & equiuocus, diuina fauente gratia, factus est Episcopus. Hic Herbipoli nutritus, edoctus, egregia dictandi dulcedine in tantum enituit, vt tunc temporis hac in arte nulli secundus fuerit. Hic Spiritu sancto affla-
tus.*

* Heriberti.

ius, sex hymnos pulcherrimos composuit. Vnum de S. Cruce. Salve Crux sancta. Alterum de S. Willibaldo. Mare, fons, ostium. Tertium de S. Valpurga. Ave flos virginum. Quartum de S. Stephani Inventione. Deus Deorum Domine. Quintum de S. Laurentio. Conscendat usque sidera. Sextum de omnibus Sanctis. Omnes superni Ordines. De S. Maria vero fecit quinque intimas orationes; quarum omnium commune initium est. Ave Maria gratia plena. Fecit etiam duas has imitatas modulationes. Aduertite omnes populi. Et: Peccatores peccatrices quondam. Hic LXX. canonicos Eystettensis congregationis inuenit; sed electis vna die XX. fratribus ad L rededit, Quos tamen omnes parochiis datus satis deuotos habuit.

Post varia de Heriberti studio noua ædificia extruendi & antiqua destruendi, hæc subiungit Auctor. Igitur noster ille, dirutis antiquis & inueteratis veterum Episcoporum ædificiis, noua subrexit, eaq; in australi monasterij latere, ubi prius claustrum nostrum erat, apposuit. Hodiernam S. Blasij capellam per antiqua illi S. Bertrudis substituit, quam postea Victor Papamirificus, & quodammodo uinis pieturis adornauit. Claustrum uero nostrum à Monasterio, ut nosti, penè alienauit; quod tamen non sine causa fecit. Volebat quippe ipsum templum ex parte transferre, ita ut pars monasterij, qua nunc Orientalis est, Occidentalis fieret, sicq; monasterium in editiori urbis loco consisteret. Cuius noua fabricæ parietes decem pedum mensura vidimus altiores. Quod quidem monasterium si perfectum esset, tunc utiq; claustrum in meridiano eius latere, prout deberet, consisteret. Quod quia S. Willibaldo non placuit, & opera & impensa perit. Monasterium in monte veteris urbis, ut est hodie, primus adificauit, & monachicam vitam, qua nunc, proh dolor, defecit laudabiliter ibi instituit. Distinctius Bruschius, Monasterium

rimum

rium condidit eo ipso in mote, in quo nunc Episcopale S. VVil-
 libaldi castrum situm est; quod postea iterum concidit, solo
 S. Petri sacello permanete. Reuertamur ad Anonymum.
 Capellam S. Bartholomaei in eodem monte hac de caussa fecit.
 Cum quidam hypocrita in vestimentis ouium conspectus, in-
 trinsecus autem lupus rapacissimus, brachium S. VValpurgae,
 & calicem illum aureum, de quo supra diximus, furtim surri-
 pisset, & in monte iam dicto in quodam lapide concauo ab-
 scondisset, nullo modo inde auferre, neque ipse quo quam po-
 tuit abire. Quod maximum sacrilegium, quia in die S. Bar-
 tholomaei Dei gratia est reuelatum, deuotissimus Episcopus
 eidem Apostolo Capellam ibi fieri iussit, & postea in festo eius
 solenniter dedicauit.

Capellam S. Martini prius paruam, per cognatum no-
 strum Dominum VVoffonem tunc Camerarium postea Mer-
 seburgensem Episcopum, ampliari, & ut hodie est, meliorari
 fecit. Idem Camerarius veterem illam, & sanctissimam san-
 ctae Mariae Capellam, in qua supra diximus sanctissimum VVil-
 libaldum a S. Bonifacio in Presbyterij gradum promotum,
 deiecit, & hodie eam fecit maiorem quidem quantitate, sed
 longè imparem sanctitate. Item Monasterium S. VValpurgae
 per dominum Leodegarium innouauit, & monachas, cum
 prius essent canonica, ibidem instituit. Hic est sanctae memo-
 riae Leodegarius ille, qui cum esset genere & moribus diuitif-
 que prapotens Comes, terrenum honorem pro Christi amore
 dereliquit, & deposito gladio, attonsaq; barba, canonicus san-
 cti VVillibaldi factus est: qui & ipse, cum esset Regis filius, Re-
 gnum mundi & omnem ornatum seculi pro Christo contem-
 psit, & terreni Imperij abdicatione, caelestis regni consortium
 felici commercio taxauit. Quem imitatus & iste Dei famu-
 lus, hereditarias, quas habuit possessiones, S. VValpurgae scilicet
 ea conditione contradidit, ut & congregationis numerus
 ange.

ingeretur, & Monachica Sanctimonialium vita ibidem institueretur. Quod & factum est.

In hoc autem Dei Electo specialiter hoc notandum imò venerandum est: quod cum esset tempore conuersionis satis prouecta etatis, in accipiendis tamen ordinibus tanta discretionis extitit, ut non nisi unum una vice accipere, & in eo aliquandiu obedienter uellet ministrare. Eo promotionis tenore ad presbyterij dignitatem peruenit, & XL. prope annis in eodem ordine Deo deuotissime seruiens, quinquennio ante obitum, instar veteris Tobie, oculis captus est. Sed & B. Iob exemplo, caro eius partim computruit. Quas tentationes ita patienter, itaque hilariter pertulit, ut sua sponte nullus, exceptis secretissimorum arbitris, omninò senserit. De hoc ve-

nerabili sacerdote gloriosissimus Imperator * Henricus pater * Henricus III. istius aequè gloriosi, ad Dominum nostrum Gebhardum Episcopum ita solitus est iocari, ut irrideret Eystettenses, Comitiss cognomento Nigger, pater Henrici V. Missam se audisse, aut audituros esse simpliciter dicentes.

Cum autem tempus remunerationis suae appropinquaret, ipseq; ad S. Magnum inter Alpes sepulturam suam praordinatam haberet, & in ipso itinere apud Monasterium suum Gemphingen, quod ipse instituit, defunctus esset, corpus eius ab ipsis inhiantium faucibus ereptum, & Eichstat honorifice deportatum, in medio S. V. Valpurgae, quod ipse construxit, monasterio, in ipso depositionis eiusdem sacratissima Virginis die, officiosissime sepultum est. Cuius anima exeunte, ut presbyterum sibi asidentem audiui veraciter dicere, flamma instar candelae, de ore eius exiuit, tantusq; horror cunctos qui aderant, inuasit, ut omnibus se subtrahentibus, vix ipse perdurauerit. Cuius vitam, conuersionem, & obitum breuiter eloquitur hoc epitaphium.

En Leodegari reddis terra sua matri,
Caelis inde datam reddideras animam.

Kk

Pres:

Presbyter ex Comite pro Christi factus amore,
 Tunc tua VValpurga tradideras, modo te.
 Vltima presentis vite, sed prima perennis
 Nona Kalendarum Lux tibi Martis erat.
 Oramus pro te, tu pro nobis pater alme,
 Vt te cum pace possideamus, Amen.

* Heribertum.

His compendiosius, quam rei dignitas postularet explicis, ad Episcopum * redeo, & multis compendij causa pretermisissis, de nonisimis eius pauca subiiciam. Ex quo Cathedram Episcopalem susceperat, modis omnibus solum agebat, totusque in hoc erat, ut Episcopatum suum Babbergeni concambio nimis deprauatum melioraret, & memorabile aliquid S. Villibaldo acquireret. Huius rei gratia multas expeditiones admodum difficiles peregit, & dum efficeret, quod voluit, nec sibi metipsi, nec suis pepercit. Ad vltimum victus

* Norimbergen.

sem

* forte Abbatia.

Imperator deuotissima seruitute eius, * Nuenburgensem Episcopatu attribueret destinavit, ea scilicet lege, ut corpore S. Villibaldi illuc translato, Episcopalis sedes in eodem constitueretur loco. Quod quia sanctissimo patrono nostro hunc locum specialiter amanti non placuit, ad effectum nequaquam peruenire potuit. Sed & Nuenbergenses Sanctimoniales propitiatrici sua S. Maria constantissimis precibus usque adeo incubuere, donec effectum petitionis obtinuerent. Nam dum Episcopus eandem Abbatiam iam sese in manibus habere putaret, & huius rei gratia ad Curiam latissimus veniret, repente Regis animus immutatur & tam diutina pressulis expectationi penitus renunciat. Quo ille audito grauiter animo consternatus, in tantum agre tulit, ut & lacrimas non contineret, & palam S. Villibaldum rogaret, ne unquam viuus Eistat rediret. Quod & pro dolor factum est, nam in redeundo agitudine incidit, & antequam Eistat perueniret, inter vias defunctus à Frisingensi Episcopo Egilberto

berto illo mirabili, quem in vita plurimum coluit, accuratissime sepultus est. In tantum vero fratres de obitu tam benignissimi patris doluisse feruntur, ut ad tumulum eius per vices usque ad tricesimum diem pernoctanter vigilarent, & nimio amore persuasi pro sancto eum ferme haberent. Cuius sepulchro tale appositum est Epitaphium ab egregio illo versificatore *VVillerammo Abbate, consanguineo scilicet suo compositum.*

Ecce Dei seruus Prasuliacco hic Heribertus.

Et reliq.

Hæc Anonymus. Cùm quibus non satis consentiant, quæ Hundius in Metropoli ex Bruschio tradit, nempe Engelbertum, Episcopum Frisingensem, mortuum esse anno Redemptoris M. XXXIX. si hoc ita est, quomodo post triennium, id est, anno M. XLII. Heribertus Frisingæ mortem obiit, iusta funebria Engelberto seu Egilberto persolvente? Minus adhuc cum vero concinit, quod scribit Andreas Ratisbonensis in Chronico, *Heribertum, Episcopum Eystettensem, consecrasset Ecclesiam inferioris Althaha cum Episcopis Passaviensi & Parentino.* nam cùm, ut ipsemet Andreas scribit, Ecclesia ista flammis perierit anno Redemptoris M. III. quarto Nonas Martij, & quinto post incendium, hoc est, anno M. VIII. reparata & dedicata fuerit; fieri non potuit, ut Heribertus dedicationi interesset; cùm Episcopalem Insulam anno demum M. XXII. obtinuerit.

XVI. Gozimannus seu Gotsmannus?

Gozimannus paucis prasul fuit inde diebus.

Lambertus Schaffaaburgensis in Chronico, *Anno M. XLII. Heribertus Aichstattenfis Episcopus obiit, cui fra-*

Kk 2 ter

ter eius Gezman successit. Sedit Gozmannus menses duos & paulò plus, ut inquit Gúdackarus. Vitæ finem imposuit XVII. die Octobris. Latinis est *vir Dei*; Græcis, Theander; de quo Anonymus isthæc. *Licet breui tempore præfuerit, non tamē nihil memorabile in diebus suis egit, adiuncto namq; Brunone VVirzeburgensi Episcopo sanctæ VValpurgæ Monasterium, in festo S. Burckhardi, ut & ipsum hic celebrem faceret, dedicauit, & deinde post tres dies defunctus, à præfato VVirzeburgensi Episcopo iuxta fratrem suum honorificè sepultus est.*

XVII. Gebhardus.

Et post hunc Gebhard, Romam, qui deinde regebat. Sedit in Episcopatu annos XIII. In summo Pontificatu annos duos cum tribus mensibus, Victorisq; II. nomen accepit. Vitam cum morte commutauit anno Virginei partus M. LVII. XXVIII. die Iulij, natus Comes de Tollnstein & Hirsperg, ut est in Gundackaro. Bruschius ait fuisse Comitem de Calouia, seu Kalavv, hodie Kalb, quod est oppidum cum veteri arce horum Comitum sede in Ducatu Wirtenbergensi ad Nagoldum fluuium, teste Bruschio in prima Monasteriorum Germanicorum Centuria, ubi agit de Alba Augia Norici, Monasterio Benedictino, quod ab hoc Gebhardo conditum fertur. Interfuit Gebhardus Comitibus Norimbergensibus, & aliis Ratisbonensibus, ubi Leone IX. Pontifice præsentē & præsidente, disceptatum est de corpore S. Dionysij Areopagite, ubi nam requiescat; num Parisiis, an Ratisbonæ? Videndus Auentinus lib. 5.

De eius electione, & ad cathedram S. Petri electione hæc Leo Ostiensis lib. 2. Chronici Cassinensis cap.

cap. 90. Defuncto sanctæ memoria Leone Papa, Hildebrandus tunc Ecclesia Romana Subdiaconus, à Romanis ad Imperatorem mittitur: ut, quoniam in Ecclesia Romana persona ad tantum officium idonea reperiri non poterat, de partibus illis, quem ipse tamen vice Cleri, populiq; Romani Pontificem elegisset, adduceret. Quod cum Imperator annuisset, Gebhardum Aystettensem Episcopum, cuius supra meminimus, de Romanorum consilio postulavit. Tristis ad hæc Imperator (nimis enim illi charus erat) cum illum omnibus modis sibi necessarium diceret, & alios plerosq; huic officio magis idoneos proponeret: Hildebrandus in sententia perstitit. Erat enim idem Episcopus, non modò prudentissimus, verùm in toto regno ditior, atque potentior omnibus. Hunc itaque inuitum licet, ac nolente Rege (propter quod postmodum monachos non amasse dictus est) Romam secum adduxit.

Addit Hermannus electionem Victoris factam in Concilio Moguntino, idque Imperatoris iussu, qui tum erat Henricus hoc nomine secundus, cognomēto Niger. Conuentus ab Imperatore et Moguntia factus est, inquit Hermannus, in quo Gebhardus Aystettensis Episcopus ab Episcopis electus Romam missus est: ubi inauguratus & coronatus est in ipsa cœna Domini, teste Hermanno, anno M. LV. Venisse Romam cum Pontifice Imperatorem scribit Leo Ostiensis. At Hermannus Pontificem præmissum, & Imperatorem subsequutum esse docet his verbis: Imperator Natalem Domini Goslayia celebravit, ac deinde expeditionem in Italiam paravit, ac diem sancti Pascha Mantua egit: diem autem Pentecostes Florentia, ibique coram eo à Domino Papa generali Synodo habita, multa correctæ sunt.

Inter hæc autem ad Ecclesiæ correctionem spectantia, fuit procul dubio damnatio Berengarij Hæ-

retici, de quo Landfrancus in libro de corpore & sanguine Domini. *Qua sententia Leonis Papa non effugit successorem quoque suum felicitis memoria Papam Victorem. Sed quidquid de hac re seu de ceteris ipse statuit, statuiue praecepit, hoc etiam iste sua, atque omnium Conciliorum suorum auctoritate firmavit.*

Huc refer constitutionem de bonis & beneficiis Ecclesiasticis per Episcopos non abalienandis, de qua sanctione exstat proluxa epistola Petri Damiani apud Baronium anno Christi M. LV.

Idem Victor Hildebrandum, tunc Subdiaconum, postea Pontificem Maximum, Gregorij VII. nomine nobilitatum, legatum à latere in Gallias ablegauit, tum ad extirpandum Simoniacam hæresin, tum ad alios abusus abolendos. Hildebrandus munere suo strenuè functus synodum collegit, in qua memorabilis illa historia accidit, quam multi veterum referunt inter quos Desiderius Abbas Cassinensis in Dialogis apud Baronium, ubi ipse Hildebrandus hunc in modum loquens introducitur. *Cum essem Subdiaconus, & à beatæ memoria Victore huius Apostolica sedis Pontifice, in Galliam pro Ecclesiasticis negotiis discutiendis essem transfusus: cura mihi fuit Episcoporum conuocare Concilium, ut illis corampositis de Ecclesiasticis negotiis tractarem. In eadem verò ciuitate, in qua Synodus agebatur, Episcopus erat, qui pretio honorem comparasse Episcopatus, à multis infamabatur. Igitur vocatus Episcopus venit in mediū: Cum ergo eum exhortari salutaribus monitis cœpissimus, ut qua sibi opponerentur, conscientiam fatente, humiliter confiteretur: illatum quia eiusdem ciuitatis erat Episcopus, tum quia fretus auxilio Comitum terra ipsius, plenus superbia, omnino uerba nostra uilipendebat. Sed cum à nobis, & à ceteris, qui aderant*
Episco-

Episcopis sub iustitiæ regula se (quod non sperauerat) constrin-
gi conspiceret, nec effugiendi habere licentiam: negare perti-
naciter cœpit, quod ante vix audire dignabatur. Cumq; ver-
ba producerentur in longum, & maximum diei spatium esset
consumptum, & ille nihilominus in sua pertinacia negando
persisteret: hoc modo eum cum cæteris, qui aderant, religiosi
Episcopis adiurare visum fuit, & totum iudicium in ostensio-
ne Spiritus sancti committere. In nomine, inquam, Patris, &
Filij, & Spiritus sancti, cuius donum gratia te comparasse au-
diuimus, ut huius rei nobis veritatem edisseras, adiuramus.
Quod si amplius, ut cœpisti negare tentaueris; Spiritum san-
ctum, donec qua vera sunt, confitearis, nominare non valeas.
Qui Episcopus cum abundè eloquens esset, & à nobis orare-
tur, ut Spiritum sanctum nominaret: Patrem quidem & Fi-
lium satis disertè nominabat, Spiritum verò sanctum, mirum
in modum nominare nullo modo poterat. Tunc omnibus, qui
aderant, luce clarius patuit, quod honorem Episcopatus, dato
pretio, emerat, qui non nisi Spiritus sancti gratia largiente
tribuitur. Tunc virtute Spiritus sancti tremefactus Episco-
pus, humiliter coram omnibus confiteri coactus est, quod ante
inflatu superbia, Dei timore postposito procaciter negare
presumpserat.

Collegit idem Hildebrandus Synodum Turonis
contra Berégarium in hæresim abiuratum relapsum;
qui argumentis conuictus iterum palinodiam ceci-
nit; in quem ista Landfrancus. In Concilio Turonensi, cui
ipsius Victoris interfuere legati, data est tibi optio, defenden-
di partem tuam. Quam cum defendendam suscipere non au-
deres: confessus coram omnibus communem Ecclesie fidem,
iurasti te ab illa hora ita crediturum, sicut in Romano Conci-
lio te iurasse, est superius deprehensum.

Miraculum porro, quo à præsentissimo exitio Vi-
ctor

Etor Papa ereptus est, commemorat Lambertus his verbis. Huic (Victori Pontifici) Subdiaconus toxicum in calicem misit. Quem cum ipse post consecrationem leuare vellet, nec posset: à Domino causam facti inquisiturus, cum populo ad orationem prostermitur; statimq; toxicator à damone arripitur. Ita igitur causa manifestata, Dominus Papa calicem cum sanguine Dominico, cuidam altari iussit includi, & pro reliquiis in perpetuum conseruari. Deinde iterum cum populo tamdiu ad orationem prostermitur, quo vsque Subdiaconus à demonio liberaretur.

Sequenti anno, nimirum M. L. V. I. Victor Pontifex in Germaniam abiit, inuitatu Imperatoris, cui aduentus tanti viri opportunus accidit; nam in eius manibus spiritum Deo reddidit: de quo Hermannus. Henricus Imperator Domino Apostolico ad se tempore autumnali inuitato, cum in Saxonia in Bothfeldino commoraretur, morbo ingrauescente infirmatus est, obiit anno aetatis sua XXXIX. Regni vero XVII. Imperij, X. Indictione decima.

Fufius Marianus Scotus. Iisdem temporibus multarum diuersarum prouinciarum Principes perierunt: fames multas prouincias afflixit: egestas & penuria undiq; praeualuit: multa mala tunc temporis facta sunt. Henricus Imperator his doloribus corde tenus compunctus, infirmari cepit, & perductus vsque ad mortem, sapienti tamen vsus consilio, ab omnibus quibus potuit, veniam petens, quibusdam praedia quae abstulit, restituit: cunctis, qui contra eum culpas damnabiles fecerunt, relaxans. Filium suum Henricum Romani Pontificis tunc praesentis, caterorumque Pontificum & Principum electione Regem constituit. His & aliis, prout vitae possibilitas admisit, bene dispositis, tertio Non. Octobr. vitam praesentem finiuit, sepultusq; est Spira Papa praesente.

Ex Germania Romam reuenit Victor Papa initio Quadragesimæ. Anno M. LVII. vbi Trasimundum Comitem Theatinum piorum communionem submouit cum ob alia scelera, tum ob Legatos Constantinopoli redeuntes ab eodem Comite spoliatos. Abbatem quoque Cassinensem in ordinem redegit: & tandem XXII. Julij defunctus est Florentiæ, ibidemq; sepultus, vt Leo Ostiensis testatur. De quibus omnibus consule Baronium. Non resignauerat Victor Pontifex factus Episcopatum Eystettensem; Itaque nullus in eius locum vsque ad obitum suffectus fuit. Lambertus in Chronico anno M. LVII. *Eystettensem Episcopatum Gunzo obtinuit, quo se Gebhardus factus Papa non abdicauerat. Est autem Lamberto Gundecarus Gunzo, qui Gebhardum seu Victorem in Episcopali munere excepit.*

Nunc audiamus Anonymum Hasenrietanum, satis copiosè de Gebhardo scribentem, tametsi aliqua non consonent his, quæ hactenus dicta sunt, præsertim quod attinet ad locum mortis & sepulturæ. *Secutus est (Gotsmannum) Gebhardus Episcopus, qui utinam aut nunquam Prasul fieret, aut factus tam citò subtractus non esset. Tolerabilius enim esset tale bonum omninò nescisse, quam cognitum tam citò amisisse. Hic patre Hartuigo, matre verò Biliza natus, Sueuia oriundus extitit, & etiam regalem, vt ipse Henricus Imperator fatebatur, pro sapiam ex parte attingit. Quam tamen arrogantiam, vt erat facetissimus, suauiter ille declinabat, dicens, se quidem claris satis ortum parentibus, sed nequaquam ad hanc dignitatem pertinentibus.*

Hic verò hac occasione, imò, vt verius dicam, diuina hac ordinatione factus est Episcopus. Postquam Episcopatus noster ad petitionem memorati Brunonis Episcopi duobus in si-

mal VVirzeburgensibus datus est fratribus: Gebehardus Ratisponēsis Episcopus, Regis patruus, postulare cœpit, vt sua cognationis gratia Chunoni Archipræposito suo daretur. Cuius petitioni benignus Augustus in tantum acquieuit, vt idē Præpositus de Episcopatu tam certus esse vellet, vt etiam quorundam clericorum seruitium quasi iam debitum non recusaret. Comperto autem Imperator, quod Presbyteri filius esset, cum penitus sibi Episcopatū dare nolisset, patruus eius in tantum cœpit indignari, vt diceret non propter prædictam excusationem, sed magis propter sui despectionem hoc sibi denegari. Quam patruī suspicionem cum Caesar excludere vellet, vt sciatis, inquit, me nihil erga vos, nisi quod bonum est, moliri, offerte mihi quemcūq; idoneum ex vestratibus, hoc tantum excepto, & voluntatem vestram libenter adimplebo. Ad hac ille cum debitas egisset gratias, habeo, inquit, hic mecum inuiorem quendam cognatum meum, cui si præfatum Episcopatum dederitis, deuotissimum me semper in omnibus habebitis. Tum ille, facite, inquit, illum ad nos venire. Quem adductum Caesar intuitus, valde, inquit, minor est, & ad hanc dignitatem vix idoneus satis. Deinde consultis super hac re assidentibus Episcopis, & diuersis diuersa respondentibus, S. Bardo Moguntinus Archiepiscopus, subtus cucullam suam, vt solebat, collectus & tacitus, cum & ipse ad respondendum rogaretur, postquam sepius eum intuitus est, demisso vultu tandem ad Imperatorem ait: Domine benè potestis hanc sibi dare potestatem, quia aliquando dabitis sibi maiorem. Quod Rex admodum miratus, quid, inquit, pater dixisti, de futura datione maioris potestatis? At ille subridens, * & tam inquit in dicendo; Veruntamen vt dixi, benè potestis hunc sibi Episcopatum largiri. Quo Rex audito, securus iam tanti viri testimonio, annulum sibi mox dedit cum baculo. Quod cum Pater eius N. audisset, magno, vt decuit, gaudio repletus, sciscitatur statim,

* locus corruptus.

statim, quis esset huius Episcopi Patronus, Cui cū S. Villibaldus nominaretur, Papè, inquit, somnium meum me fefellit. Olim quippe somniabat, quod iste filius suus S. Petri pastor esse deberet. Sed nondum venit hora eius.

Posthac sublimatus Pontificali infula Dominus noster Gebhardus, licet iunior esset aetate, nihil tamen puerile gessit in opere, sed ita de virtute in virtutem certatim ascendit, ut inter omnes Regni Principes paucis inferior, multis verò esset superior. Denique inter ceteras virtutes, specialem hanc habuit, quod in exercendis tam diuinis, quam humanis iudiciis, talis scientia, tantæque velocitatis extitit, ut iam neminem mortalium hac in re superiorem habuerit, paucis itaque annis interpositis, adoptatus à Cesare est in administrationem publici regiminis. In quo actu tam multiplici laude resplenduit, ut quod rarissimum est, inuidiam virtute superauerit. Vnde factum est ut exulante ad Vngariam Chunone duce, ipse ducatum Baioaricum ad tempus susceperet regendum. Quibus diebus, inter alia gloriosè gesta, Schirenses latrociniis, ut hodieq; sunt, deditissimos, in tantum deuastauit, combussit ac contriuit, ut huius afflictionis tam perpes memoria, quam querimonia penes eosdem sit.

Eo tempore cum secundus à Rege esset, Rexque cum solo Regni solio praeceperet, Caesar ipse alique multi veraciter crediderunt, prophetiam illam S. Bardonis de maiore potestate iam iam impletam esse. Sed neque adhuc venit hora, qua implenda erat hæc sententia. Illis diebus S. Papa Leo Romanam re-
Leo IX.
xit Ecclesiam, qui iam secundus Imperatoria electione Apostolica sedi præfuit. Siquidem primus Suidegerus Babenbergensis Episcopus extitit. Qui venerabilis Pater, ut præmissimus in libello Agnetis Imperatricis, propter hanc necessitatem ad Apostolicam sedem assumptus est gubernationem. Cum antiqua Romanorum auaritia inter alia, etiam Apostolicam sedem

Vide Baron. To-
mo XI. anno M.
XLVII. & seqq.

venalem faceret, & modò hunc, modò illum, nunc alium super alium constitueret; gloriosus Imperator indignitatem rei non ferens, cum magno exercitu Romam venit, & habita generali-Synodo duos simoniacos vno die abiecit, & tertium Catholicum Apostolica sedi imposuit, prædictum scilicet Suniggerum Babenbergensem Episcopum, Clementem in Papatu vocatum. Qui eisdem Babenbergensibus hoc privilegium dedit, ut in summis festiuitatibus, tum ministri altaris, tum etiam ceteri seniores mitras habeant in capitibus.

Hoc Papa feliciter defuncto, & Babenberga in choro S. Petri, singulari fratrum deuotione, sepulto, successit beatus hic de quo diximus Leo. Qui tam immensa clementia fuit, ut capitalium criminum reis non nisi tres sextas ferias pro pœnitentia iniungeret, & cetera misericorditer indulgeret. Quod cum familiares eius notarent, & simpliciores quosq; ad audendum perpetrandumque facinus impunitate incitari dicerent; clementissimus Papa suauiter respondit, & tam vera, quam simplici sententia murmurantes compescuit. Ait enim, non displiceat vobis fratres, si ego peccator peccatoribus condescendo, imò displiceat potius, quod peccantes grauius equidem, quam ille, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, punio. Nusquam enim reperietis in toto Euangelio, quod Dominus noster IESVS aliquem ieiuniis vel verberibus afflixerit. Sed pœnitenti, vade ait, in pace, & amplius noli peccare.

Hic contra Nortmannos pro pace Ecclesiastica bellum suscepit, & maximum sua partis detrimentum incurrit. Vnde insolabiliter cõtristatus cottidie missam cantauit pro interfectorum animabus. Quod cum diu fecisset, tandem Angelus Domini per visionem sibi astitit, & cur cottidianas pro defunctis missas ageret interrogauit. Cui cum ille respondisset, quod iure hoc pro interfectis suis faceret; Angelus ad hoc.

Noli,

Noli, inquit, pro defunctis cantare, potius, sancti tui Domine; quia pretiosa est in conspectu Domini mors Sanctorum, in illo praelio peremptorum. Quam missam postea cantauit pro illis ad vita sua usque terminum.

Appropinquante autem tempore vocationis eius, vidit in visione iuuenem quendam Papalibus vestibus indutum accedere ad se; tres calices in manibus portare. Cuius somnij interpretationem mox expergefactus sic exposuit suis familiaribus, iuniorem quendam post se Papam futurum, & non nisi tres annos victurum, &c.

Leone ergo Papa non simpliciter defuncto, sed verè in numero Sanctorum computato, Primates Romanorum Mogontiam veniunt, Papam sibi ab Imperatore deposcunt, & post longam deliberationem, nullum nisi nostrum Episcopum Gebhardum accipere voluerunt. Qui totis viribus renisus, quanto plus oblatam dignitatē recusauit, tanto Romanorum desiderium ad obtinendum eum prouocauit. Deniq; postquam legatos suos, clam, ut putatur, Romam misit, qui eum ex industria flagitijs plurimis infamarent, & abominabilem Romanis quoquo modo facerent; sed frustra: postquam etiam per doctiores quosque, in quibus & noster Magister, sibi fauentia quaque Canonum collegit capitula: Sed & hoc frustra, non est enim, ut scriptura dicit, sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Tandem Ratispona collectis vniuersis Regni primatibus, omni tergiuersatione deposita, cum etiam controuersiam breui quidem, sed notabili consummauit sententia. En, inquit, ad Casarem, S. Petro totum me, hoc est, corpore & anima contrado. & licet tanta sanctitatis sede me indignissimum sciam, vestris tamen iussionibus obtempero, ea scilicet pactione, ut & vos S. Petro reddatis, qua sui iuris sunt. Hac sponsione à benignissimo Imperatore suscepta, Romam hilariter venit, singulari deuotione susceptus est in con-

secratione Victor appellatus est, tribus annis Apostolicam sedem gloriosissime rexerit, tantæque inter ceteras virtutes, liberalitatis extitit, ut Romani non solum viventi, verum etiam mortuo singularia laudum praemia attribuerent, & memoria eius celebris habeatur. Interim non immemor pacti sui, tum consentiente, tum etiam invito Imperatore, multos sancto Petro Episcopatus, multa etiam castella iniuste ablata, iniuste recepit, Romanamque Ecclesiam multis honoribus amplavit, ditavit, sublimavit, & si diutius vivere licuisset, fortasse tale aliquod verbum incepisset, quod ambæ aliquorum aures tinnirent.

Post hæc ab eodem Imperatore plurimis & accuratissimis legationibus evocatus, Goslarium venit, & inaudita quidem susceptionis gloria honoratus esset, nisi Deus, quam nulla hæc sibi forent, ardentem ostenderet. In ipso susceptionis articulo, dum Regius apparatus cum exquisitissimis ornatibus omniam venienti procederet, tantus tamque subitaneus imber ingruit, ut totus ille tanta ambitionis ornatu, usquequaque dissipatus sit. Veruntamen ubi fugiendo potius, quam procedendo in monasterium ventum est, magnifice susceptus est, ut Papam quidem decuit, non tamen ut Imperator voluit. Alias verò quam incomparabili apparatu tractatus sit, sicut supra modum fuit ipsa in re, ita longum est referre, hoc tantum veritate ipsa non invidente licet dicere, nihil tam magnificentum fuisse, quo devotionis suæ multitudinem pro desiderio suo posset ostendere.

Paucis itaque interpositis diebus autumnali venatione, gratissimo utique sibi occupatus studio, in nemore Hart nuncupato, ultimam valetudinem incidit, & medicis desperantibus, ingravescente infirmitate III. Non. Octobris rebus terrenis exemptus, ad interminabilia cælestis Regni gaudia, ut verè credimus, est translatus. Et quid ni credamus? Cum in-

Mors Imperatoris
Henrici III.
Reg. Imper. II.

ter innumera virtutis & pietatis opera adprimè Catholicus fuerit, & in extremis suis ipsum Apostolicum sibi utique benignissimum, totq; venerabiles Episcopos, aliosq; Sacerdotes presentes habuerit. Quibus & confessionem fecit, & à quibus indulgentiam accepit, quosq; deuotissimos pro se intercessores habuit. Quem verò ex aqua duntaxat & Spiritu sancto renatum, & in fide Catholica defunctum non saluarent tot, tantaq; orationes, & eleemosyna, qua diem sepulturae eius praefuisse feruntur. Deportatus itaq; à Saxonia vsque ad Rhenum Spira in Monasterio S. Mariae, iuxta patrem suum & matrem sepultus est XXIII. obitus sui die, quinto Kal. Nouemb. quo & natus est die, disponente hoc & egregio Papa, & Agnete Imperatrice, dudum Augusta, nunc vidua, ut quo die exiit de utero carnalis matris, eodem reconderetur in gremium terrae communis, scilicet mortalium omnium matris.

His ita transactis, dispositisq; laudabiliter regni negotiis, Romam heu nunquam reuersurus rediit, & apud Arretinum Tusciae ciuitatem. V. Kalend. August. immatura morte vitam finivit presentem, & ad gloriam prouectus est indeficientem.

Huius venerabile corpus, cum nostrates ad Eystettensem toparchiam perducere wellent, in via per dolum à Rauennatibus inhumanissime spoliati sunt, & sepulto tam glorioso Papa foras muros Rauennatis urbis, in basilica S. Mariae, ad similitudinem Romanae Pantheon formatae, piissimo desolati Domino, summa onerati tristitia repatriare contèdunt. Quibus ex meridiana parte descendentibus, eadem hora septentrionalem partem, aperte Gundechariam designatus Episcopus descendit; & illis pro amisso lugentibus Domino, iste pro adepto letatus est Episcopo, &c.

XVIII. Gundekarus hoc nomi
ne Secundus.

Gundekar Ecclesiam prasens modò dirigit ipsam qui ad Noticiam seu Indiculum Episcoporum Eystetensium ita præfatur. Gundekar peccator sancta Aureatensis Ecclesia non suis meritis, sed diuina ordinante clementia octauus decimus Episcopus, hunc ordinem satis utiliter colligere, & ex propriis impensis conscribere fecit; & conscriptum ad altare S. Villibaldi Christi confessoris, scilicet in eodem loco corporaliter quiescentis, & ad seruitium S. Saluatoris tradidit pro seipso & pro omnium debitorum suorum remedio, maximè autem pro antecessorum suorum Episcoporum refrigerio: pro quorum sacra reuerentia & condigna memoria imagines eorum, & nomina, & tempus, quod in ordine Episcopali viuebant diesq; discessionis eorundem hic annotare curauit, ut & ipsi apud Dominum assiduis precibus illum adiunare dignetur.

Alibi enumeratis breuiter omnibus Episcopis, subiungitur. Post istos autem eiusdè S. Aureatensis Ecclesia, Gundekar fratru' ultimus, sed tamen tunc temporis Domine Imperatricis Agnetis Capellanus, in hanc eadem sedem XIII. Kal. Septembris, subnotatis Episcopis presentibus, Luitboldo Magunciacensi Archiepiscopo; Guntherio Babenbergensi Episcopo, Anselmo Lucensi Episcopo, Triburia est annulo inuestitus, & III. Non. Octobr. istis autem subnotatis Episcopis presentibus, Luitboldo Moguntino Archiepiscopo, Annone Coloniensi Archiepiscopo, Eberhardo Treuirensi Archiepiscopo, Vidone Mediolanensi Archiepiscopo, Gebardo Ratisbonensi Episcopo, Adalberone Wirceburgensi Episcopo, Arnoldo Vormaciensi Episcopo, Chuonrado Spirensi, Hecilone Strasburgensi, Rumaldo Constantiensi, Dietmaro Curiensi, Dieterico Virtunensi, Ermensfrido Situnensi.

Vdal.

*Adalrico Papiensi, exceptis Abbatibus, & alio multo Clero, virga pastorali sui ipsius Cleri, militiaque, & etiam familiae communi laude & voto Spira est honoratus, & XVI. Calend. Nouembr. in sedem Episcopalem Dei gratia est inthronizatus. In die autem S. Ioannis Apostoli plus ceteris Deo dilecti, in loco, qui dicitur Pfolede, ad summum gradum prouectus est Sacerdotij. Interfuit etiam sua consecrationi dominus eius quartus Henricus Rex, & eius mater dilecta Agnes Imperatrix eius Augusta, cuncta ad eius ordinationem necessaria disponens pro Capellano, quasi deberet pro filio. Interfuit etiam eidem consecrationi, dominus Hildebrandus sancta Romanae & Apostolicae sedis Cardinalis Subdiaconus, tunc temporis in has partes ad Regem Henricum Apostolica legatione functus. Insuper etiam affuere iam praefati Episcopi confratres fraternum & benignum in ordinando praebentes auxilium, Luitboldus Mogontinus Archiepiscopus, Engilhardus Magadiburgensis Archiepiscopus, Adalbertus Bremensis Archiepiscopus, Rumaldus Constantiensis Episcopus, Chuonradus Spirensis, Cuntheri Babenbergensis, Hecil Hiltenesheimensis, Immeto Podelbrunnensis, Sizo Verdunensis, Bruno Misenenfis, Vvoffo Merseburgensis, Anshelm Lucensis, Ermenfridus Situnensis, & unus de regione, quae dicitur * Bolani. * Polonia.*

Quae omnia idem Indiculus in hanc summam conicit: In designatione eiusdem Pontificis Gundekari aderant IV. Episcopi. In susceptione virgae pastoralis XIV. in ordinatione vero XIV. XIII. Calend. Septembris erat designatio. III. Nonas Octobris virgae pastoralis susceptio. XVI. Calend. Nouembris inthronizatio. VI. Calend. Ianuarij Episcopalis consecratio.

In margine haec annotantur. Anno M. XIX. Gundekhar peccator in festo S. Laurentij Martyris natus est. Anno M. LVII. Episcopus electus est. Anno autem M. LVIII.

Mm

Episco-

Episcopus ordinatus est, etate quippe *XXVIII.* annorum.

In eodem libro exstat Indiculus Altarium, Sacellorum & Ecclesiarum, quas Gundackarus consecrauit, præfixo hoc proœmiolo. *Hanc descriptionem Gundackar peccator, S. Aureatensis Ecclesie XVIII. Episcopus fieri præcepit, ut quisquis eam videat, has subnotatas Ecclesias simul & altaria ab illo consecrata esse cognoscat.* Sunt autem Ecclesie & Capellæ (exceptis altaribus) quas variis in locis dedicauit numero *C. XXVI.* Qui certè commemorabilis & admirandus est numerus. *Anno M. LXV. Augusta dedicatur Ecclesia matricularis (cathedralis) inquit Chronica Augustensis, ab Embricone eiusdem sedis Episcopo, & à Gunzone (Gundackaro) Eychstettensi Episcopo. Eadem Chronica anno M. LXXI. Ecclesia, S. Afra, & S. Valtrici ab Embricone Episcopo, & à Gunzone Aichstettensi est consecrata.* Interfuit Gundackarus Synodo Moguntine, quæ sub Sigefrido Archiepiscopo collecta est anno *M. LXXI.* contra Carolum Episcopum Constantiensem Simoniacum.

pa Obiit Gundackarus anno *M. LXXV. IV. Nonas,* hoc est, secundo die Augusti: sepultus, ut ait Catalogus Bruschanus, in S. Ioannis abs se ædificato Sacello; non sine sanctitatis opinione, quam cum aliis virtutibus, tum præcipuè Christianæ humilitatis studio sibi comparauerat. Quocirca, ut paulò antea vidisti & audisti, non nisi peccatorem se indigitabat: felix officio Sacellani, quo functus est apud Agnetem Imperatricem, feminam religiosissimam, & non boni filij optimam genitricem: felicior, quod viuendi finem fecit priusquam Henricus IV. Rex in apertum schisma pro-

prorumperet, & Gregorio VII. legitimo Pontifici palam se opponeret.

Post mortem miraculis sanctimoniam vitæ comprobavit, maximè anno salutis M. CCC. IX. Eiusmodi miraculorum Index describitur in continuatione libelli Gundackeriani, qui continet narrationem de curatis claudis, mutis, surdis, cæcis, energumenis seu à Dæmone obsessis, paralyticis, nephriticis, strumosis, mortuis vitæ redditis, & id genus aliis, quin & vino, quo sacra lipsana abluta fuère, & oleo, quod inde manavit, multis salus obuenit: nam supradicto anno in Septembri exhumata sunt ossa Gundackari Pontificis, & ex loco, vbi minus deceter tumulata fuerant; ad aliud honorificentius sepulchrum translata, prius vino reuerenter lota. Cæterum antequam ossa secundo sepulchro inferrètur, oleum tam de ossibus, quàm de superiore marmoreo lapide sepulchri *visibiliter emanavit*, inquit continuator. Quod Philippus Eystettensis Præsul duobus calicibus aliquando excepit, & ad multorum medelam conseruauit. Idem olei fluxus repetitus est Feria IV. post Festum D. Michaëlis ab hora precum matutinarum vsque ad tempus pomeridianum; idque in locis distinctis marmorei saxi, quo tumulus tegebatur.

Vino, quo sacræ Reliquiæ fuerunt ablute, hoc inter cætera, miraculum patratum est; quod iisdem verbis recitabo, quibus ab initio scriptum est: *Henricus famulus honorati viri Magistri Vdalrici Præpositi Spalten-
sis, cum quodam die Sabbati post festum Paschæ; nunc transfactum, nullam omnino corporis debilitatem sentiret, & sanus de nocte se ad stratum suum deponeret, guttur ipsius a deo magnum tumorem & dolorem contraxit, quod in mane nec de*

lecto surgere, nec absque maxima difficultate loqui poterat. Cum q̄ Dominus Rudigerus viceplebanus pro quadam cau:ela vocatus, cum Eucharistia venisset ad eū. & ipse famulus cum multa sibi difficultate peccata sua confessus fuisset, timens idē plebanus, & alij, qui presentes fuerunt, ne forsitan in breui ipsum contingeret suffocari, ea celeritate, qua potuit, Sacramētum ei Eucharistia ministravit. Sequenti verò die videlicet feria secūda mane prædictus tumor in gutture ipsius adeo inualuerat, quod idem famulus omnem loquendi potentiam penitus amiserat, nec verba sua ab aliquo intelligi poterant, vel audiri, ita quod per solum capitis motum vel nutum suam insinuauit quodammodo voluntatem. Quod audiens ipse Præpositus de vino, in quo ossa gloriosi Pontificis Gundekari lota fuerunt, ad os ipsius fundi sub modica quantitate mandauit, & statim ipse famulus quendam ex hoc dolorem præterdens, loqui cepit, per potum quem sumpserat, se omnino asserens liberatum. Et dum sibi per astantem familiam diceretur, quod de vino ablutionis S. Gundekari præfulis sumpsisset, in continenti cum magna deuotione sepulchrum ipsius deinceps, quāto posset frequentius se visitaturum promisit, & qui prius nec linguam mouere, nec se de lecto erigere poterat, cibum sibi dari petiit, & adhuc memoratum sepulchrum visitans, die crastino, hoc est feria tertia mane, sanus & incolumis ad exercendos labores consuetos accessit. Hoc ex quinquaginta sex Gundekari miraculis isto loco recitasse sufficiat.

Videtur autem Gundackarus memoriam mortis seriò coluisse; quandoquidem tam diligenter annotauit nomina Pontificum & Episcoporum, quotquot tempore Episcopatus sui in Imperio supremum diem clauerant. Exstat iste Catalogus in libro sæpe memorato hoc præfixo lemmate. *Hæc sunt nomina Episcoporum semper in Christo sanctorum ac felicitis memorie postno-*
stram

stram ordinationem defunctorum; hoc est, ab anno Christi M. LVII. vsque ad annum M. LXXV. Quem Catalogum hic adscribere visum est in gratiam tanti Antiquitatis; & quia fortassis aliquid inde erui poterit, quod ad temporis illius historiam spectet.

Stephanus Papa.	Megingoꝝ de Pola.
Nicolaus Papa.	Roitcher Taruisiensis.
Luitpoldus Moguntinus.	Adalbero Regiensis.
Arnolt Vormaciensis.	Adalman Prixiensis.
Chuno Spirensis.	Arnolt Reciensis.
Hezil. Starzburgenfis.	Penno Cumanus.
Heinricus Augustensis.	Pernhart Fercellensis.
Purchart Halberstatensis.	Ambrosius Pergamensis.
Sizo Verdunensis.	Penzo Adrianus.
Guntheri Babenbergensis.	Eberhart Treuirensis.
Seuerus Pragensis.	Reginheri Misenenfis.
Pelvinc Iuuauenfis.	Huc Vesuntinus Episcopus.
Gebhart Ratisponensis.	Vdalricus Papiensis.
Egilbertus Pataviensis.	Einhart Spirensis.
Engilhart Magdeburgensis.	Rabenger Aquileiensis.
VVoffo Merspurgenfis.	Perenger Osneburgensis.
VVinilheri Merseb.	Rumolt Constantiensis.
Rutpertus Monasteriensis.	Adalbero Vormaciensis.
Tancuart Brandenburgensis.	Vto Tullensis.
Brun Misenenfis.	VVolfram Taruisiensis.
Appulin Fruest.	Tietmar Curiensis.
Hatto Tridentinus.	Adalbero Veronensis.
Dietbolt Veronensis.	Petrus Asculensis.
Gotebolt Aquileiensis.	VVido Mediolanensis.
Pernhart Paduensis.	Heinricus Rauennensis.
VVolfram Bellunensis.	Kadelhoc Parmensis.
VValtolf Paduensis.	Adalbertus Premensis.

Mm 3

Berge-

Berengerius Basileensis.	Hademar Polensis.
Bonifacius Albanensis.	Ratolfus Slesuigenfis.
Petrus Damianus Cardinalis tituli ad S. Rufinam.	Lindegerus Vitentiensis.
Adalbero Metensis.	Alexander Papa.
Vdalger Tergestensis.	Hufnuart Veronensis.
Perthold Abrutensis.	Vdalricus Prixiensis.

In eodem Pontificali textitur alius Index hoci-
tulo. Hæc sunt nomina fratrum Canonicorum, nostra recor-
dationis tempore defunctorum; in quo ponitur etiam Im-
perator Conradus, Salicus nimirum, & vxor eius Gi-
fila Imperatrix. Nec dubito Indicis huius Auctorem
Gundakarum esse. Est & alius Indiculus, cuius hoc
lemma. Hæc sunt nomina fratrum Canonicorum, qui ex con-
gregatione Eystettensî, nostra recordationis tempore, effecti
sunt Episcopi.

Leobardus Radburgensis.	Elisæus Mantuanus.
Gebhardus Ranennensis.	VVoffo Merseburgensis.
Goteboldus Aquileiensis.	Perengerus Osenbruggen- fis.
Gebhardus, qui & Victor Papa.	Gundechar Eistettensis.
Burchardus Paduensis.	Purchardus Basileensis.
Erhardus Firmensis.	Heribertus Tergestensis.
Richolfus Tergestensis.	Pero Vincentiensis.

Pater Gundeckari Reginherus nominabatur, cuius
obitus notatur in Necrologio ad XXI. Octobris, &
ad diem XXI. Nouembris hæc adscripta leguntur.
Tuta soror Episcopi Gundeckari obiit. Sed incompertum
mihi, num primi an secundi Gundeckari.

XIX. Vlrucus siue Vdalricus I.

Nobilis Vlrucus post hos virtutis amicus.

Electus

Electus anno Domini M. LXXV. Sedit annos XXIII.
 Obiit anno Christi M. XCIX. XV. Kal. Decembr.
 Interfuit Schismatico conciliabulo, quod anno M. *Vide Apologiam*
 LXXXV. celebratum est Moguntia, iussu Henrici *Schismaticam pro*
 IV. & Guiberti Antipapae, contra Gregorium VII. le- *Henrico IV.*
 gitimum Pontificem; praesidente Wezilone Archi-
 episcopo Moguntino, qui tamen postea a schismate
 pedem retulit, ad Catholicorum castra transgressus.
 Quod similiter de Vdalrico sentire licet, cum vitam
 in Episcopatu ad non paucos annos prorogavit. Quo
 temporis spatio plurimi, relicta schismatis discordia,
 ad unitatem Catholicam sese receperunt.

Eodem anno M. LXXXV. habitus est conuen-
 tus in loco, qui dicitur Gerstungen, ut ait Auctor Apologie
 Schismaticae pro Henrico IV. cui Vdalricum inter-
 fuisse, sit admodum verisimile. Alij, ut Urspergensis,
 locum huius conuentus Berbach, & quidem in Thu-
 ringia positum, appellant. Apud Dodechinum men-
 dum irrepsisse oportet in haec verba. Anno M. XCIX.
Conradus Eystettensis Episcopus obiit, pro quo Conradus con-
stituitur, Nam Ulricus hoc anno vita decessit; nec Con-
radum, sed Eberhardum successorem accepit.

Sub hoc Episcopo transactio facta est cum Abba-
 tissa Geisensfeldensi ob decimas in oppido Gamers-
 heim, ut constat ex veteri Diplomate, ex antiquis
 membranis descripto. *Notum sit omnibus Christi fide-
 libus, praesentibus scilicet & futuris, pactum, quod inter vene-
 rabilem Eichstettensis Ecclesiae Episcopum N. & honoran-
 dam Friderunam Geisensfeldensem Abbatissam factum est.*
Tradidit namque eadem Abbatissa XII. hubas & dimidiam,
in loco VVolfbuch dicto, & VI. mancipia in eodem praedio con-
sistentia, & insuper X. libras denariorum, per manum Aduo-
cati

cati sui Heberhardi, in manum prænотati Episcopi Vdalrici, sui Aduocati Ernesti, pro decimatione ad suam Ecclesiam, qua est in loco Gaimersheim dicto, pertinente; ea scilicet conditione, ut nullus deinceps successorum eius, potestatem habeat, hanc eandem decimationem, eidem Abbatiſſa & sua Ecclesia auferre, aut huiusmodi concambium ullo modo destruere aut infirmare. Hoc etiam pactum eodem die confirmatum est, & peractum, quo eadem Ecclesia à suprascripto Episcopo dedicata est. Facta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis M. LXXXVII. Indiēt. X. regnante IV. Henrico Imperatore, tempore Vdalrici sanctæ Eichstettensis Ecclesiæ * XVIII. Episcopi, & Ernesti Aduocati. Huius pacti utring, testes per aures tracti nobiles viri, Arbo de Hunestat, Diemar de Mecheloch, Heinrich de Milenhart, Purchart de Raitenbuech, VVernhere de Tann, Meginhart de VVangenbach, Gerunch de Liuenſdorff, Vlrich de Boran, & alij multi.

* Vocat XII. X.
quia excludit
s VVillibaldū.
Quo in cluso,
XI. X. est.

XX. Eberhardus.

Vlrico successit Eberhardus, de quo versificator.

In vitiis tardus fuerat viuens Eberhardus.

Marchio à Schvveinfurto, ut inquit Bruschius, Othonis Marchionis ac Sueuorum Ducis apud Schvveinfurtum residētis, ac Dominæ Petrissæ inclytæ à Wolffhartshausen Comitissæ filius. Electus anno Domini M. LXXXVIII. Sedit annos XIII. Mortuus anno M. C. XII. VIII. Idus Ianuarij, hoc est, ipso Epiphaniæ festo. Interfuit Eberhardus celeberrimo & frequentissimo illi conuentui, qui ex toto Imperio Moguntiaë coactus est anno Redemptoris M. C. VI. vnusque fuit ex Legatis, qui communi principum decreto, Romam ad Pontificem mittebantur; et si scelere Henricianorum Tridenti intercepti, eo quò retenderant,

tant, non peruenerunt. Qua de re audiamus Vrspergensis verba, tamen si pluscula; non tamen à proposito nostro diuertentia.

Anno Domini M. C. VI. mediante Henrico iuniore, tantus apud Moguntiam factus est in natali Dominico totius regni Teutonici conuentus, quantus per multa annorum curricula nunquam est visus. Referunt enim qui aderant, LII. ibi tunc optimates, vel eo amplius affuisse, adeo, ut solus Dux Saxonie Magnus nomine, quam iam grauior atas impediabat, notaretur defuisse. Ibi superuenientes Apostolica sedis legati, Episcopus scilicet Albanus cum Constantiensi, sententiam anathematis in Henricum seniore, dictum Imperatorem, à tot sibi succedentibus Apostolicis sapius sapiusq; promulgatam, scriptis, simul & dictis testificantem, vniuersam multitudinem, immo totam toto orbe diffusam Ecclesiam, ab eius communionem, Christi & B. Petri auctoritate, multis iam annis sequestratum, confirmabant. Qua de causa, dum ipse se de Castello, quo manebat, Mogonciacam exhibere tentaret, Principes propter cauendum tumultum vulgi, sua potius, quam filij parti fauere solentis, ipsi Ingeleheim occurrerunt: tandemque circumuenientes consilio, usque ad reatus confessionem, satisfactionisq; professionem perducunt. Cui cum Legati communionem seu pœnitentiæ modum absq; generalis Synodi, & Apostolicæ discussionis censura reddere ad præsens non possent, ipse partis utriusque consiliis annuens, regalia vel Imperialia insignia, crucem scilicet & lanceam, sceptrum, globum atque coronam filij potestati tradidit, prospera illi imprecans, illum primatibus multo fletu commendans, & ex tunc iuxta summi Sacerdotis, totiusq; Ecclesiæ decreta, sua consulturum animæ promisit. Hoc ordine Henricus illius nominis quintus, primum à Patre, deinde ab vniuersis Germania Principibus, in Regem iam secundo electus, ab Apostolicis quoque legatis, per

manus impositionem Catholicè confirmatus, acceptis tam ab Episcopis, quàm laicis, iuxta morem patriæ, sacramentis, regnare cœpit LXXXVIII. loco ab Augusto, quinquagesimo patris sui anno; ab urbe condita D. CCC. LVII. anno ab origine mundi VI. CCC. V. Dominica verò incarnationis, ut dictum est, M. C. VI.

Relatus igitur coram Rege, cunctisque totius Germaniæ optimatibus & presulibus, omnique Clero simul & populo legationibus Romana Sedis, Ecclesiarum regni istius commutatione diuersa & inueterata, è contra emendatione ab vniuersis vniuersimiter promissa, placuit tam regi, quàm primoribus ad sanctam matrem Romanam Ecclesiam, tantos actus à partibus istis legatos transmitti, qui & de obiectis ritè rationem reddere, & de incertis sagaciter inuestigare, ac per omnia utilitatibus Ecclesiasticis sapienter consulere sint idonei. Separantur in hoc opus viri spiritu sapientiæ pleni, dignitatibus, natalibus & elegantia, seu diuitiis præcipui, in illaq; secundum Deum siue seculum veneratione insignes, à Lotharingia Bruno Treuerensis, à Saxonia Henricus Magdeburgensis, à Francia Otto Babenburgensis, à Baioaria Eberhardus Eichstattensis, ab Alemannia Gebehardus Constantiensis, à Burgundia Curienensis, nonnulli etiam nobiles de latere Regis Laicæ professionis, idq; inter cetera suscipiunt in mandatis, ut si fieri possit, Domini Apostolici præsentiam, Cisalpinis partibus impetrent exhiberi. Sic nimirum, sic per tot iam annos obnubilata lux oriri cœpit, nostris in partibus, orthodoxa: de publicatur & ventilatur, de iudicatur, & conuincitur; scet et respuitur, condemnatur, & anathematizatur hæresis VVigbertina, vel Henriciana; abdicatis, siue fugatis hæresibus, Catholici cathedris Pontificalibus destinantur, è quibus etiam aliqui inter ipsa festa consecrantur.

Denique in tantum diuina legis subito zelus efforbuit, ut

etiam

etiam ipsa cadauera Pseudoepiscoporum ab Ecclesiis eliminarentur, quot quot autem ab ipsis erant ordinati, usque ad generalem audientiam ab officiis suspenderentur. Iam enim exaltatis sibi diuinitus Ecclesia Romana cornibus, ad incutiendum timorem, cunctis usquequaque schismatum membris, etiam capit is ipsius ossa VVigberti scilicet dicti Pape, de sepulchro suo, quod per quinque iam annos in Ecclesia Rauennensi possederat, proiici fecerat, vniuersaq; eius instituta, vt verè non Apostolici sacerdotis, sed Apostatici inuasoris annullari decreuerat.

Inter hæc VVernherus quidam, ex ordine ministerialium Regis, qui Marcha, qua in partibus Aquina, præerat, quasi heresim eandem resuscitaturus, collectis vndecunque per Italiam copiis, corruptis quoque multa pecunia Romanis nonnullis, dum Dominus Apostolicus Beneuentanis immoratur finibus, quendam Pseudoabbatem de Fasara, pro nefas, cathedra S. Petri imposuit, & ipsum Papam Cesaris sub vocabulo Syluestri appellari voluit, qui tamen post paululum turpiter, vt merebatur à Catholicis eliminatus, vesania sua præmium, male conquisiti, peiusq; dispersis aris retulit, damnum præter fidei, quod miserunt, caco non doluit corde dispendium.

Porro procures iam dicti, dum è suis singuli partibus in valle Tridentina conuenientes, apud eiusdem nominis ciuitatem, id est, Tridentum pernoctarent, quidam Adalbertus adolescens, partium illarum quodam insignis comitatu, summo mane super ipsas, vs pote inermes & peregrinos, conciuibus armatis irruit, spoliat, capit, custodia tradit, idq; sibi per legationes Domini sui Henrici eximperatoris demadatum comprobatur. Artibus quippe solitis, idem Henricus vsus, clamq; religiosis, epistolis, nunciis, quascunque poterat, regni ciuitates & prouincias impleuerat, quibus se vim à principibus passum, imò ab unico filio depulsum imperio, deplorabat regnum

in suis miseris confusum, cunctis vsquequaque patribus eiusdem fortuna timendum fore pramonebat exemplum. Quae de causa nullus iam per Italiam liber transitus eisdem paruit legatis. Gebhardus tantum Constantiensis Episcopus cum suis per occultiores alpinum semitas ingressus Mathildis comitissa, alterius nimirum Debbara, Praesidiis, Apostolicis presentantur vestigiis. Reliqui, ut diximus, magnates, ut nimirum a stultissimo captiuatore deprehensi indignè tractantur, praeter Ottonem Babenbergensem Episcopum: cui idem Adalbertus, eo quod esset suus miles, parcere cogebatur. Quo etiam mediante Bruno Treuirensis Episcopus, & VVigbertus Comes eo pacto dimittuntur, quatenus & imperatorem cum illo pacem facturi, conueniant, & quid idem reliquis ipse praecipiat, relaturi redeant. At Iesus, qui semper prope est omnibus se inuocantibus, & his iuxta qui tribulato sunt corde, repente super eosdem sibi rebelles, VVelphonem ducem Noricum, quasi gladium de vagina sua eduxit, qui tertia superueniens die, manu valida* clusas obstructas effregit. Gebhardum virum probatum Tridentina Ecclesia constitutum à Rege Catholico nouum Episcopum, quem nunquam se suscepturos ciues ipsi conspirauerant, recipi coëgit, ipsum quoque Adelbertum, sui q̄, sceleris complices adeo perterruit, ut eductos, quos clauserant Principes, ipsum q̄, Castellum nouo Episcopo redderent, ipsi insuper nudipedes, ab his quos afflixerunt, veniam postularent.

* clusas.

XXI. Vdalricus II.

Vlrico cura fuerat disponere iura.

Præfuit Episcopatu annis XIII. Excessit ex mortaliu numero, anno M. C. XXV. III. Nonas Septembris. Quo anno sæua pestis plurimos sustulit, & in his etiam Vdalricum Antistitem; de qua Vrspergensis in Chroni-

Chroni-

Chronico. Hoc anno nonnullos ex nobilitate, una cum innumera multitudine vulgarium mortalitas absumpsit. Inter quos Vdalricum Eihstattensem, ac Ruoggerum Virzburgensem, Arnoldum quoque Comitum Arnoldi filium, bona indolis adolescentem, pluresque alios fors ultima prebit. Nam post vulgi stragem immensam tam fame, quam pestilentia, iudicio diuino, parata lues tanta, tamque indifferens per populos ubique grassari cepit, ut nulli conditioni, sexui vel aetati parcendum fore mors minaretur pallida: vixque viui sufficerent ad curanda defungentium cadauera.

XXII. Gebhardus hoc nomine Secundus.

Quando vivebat Gebehart in iure vigeat.

Ex nobilissima Comitum Hirspergensium familia. Electus anno M. C. XXV. Sedit annos XXIV. Mortuus M. C. XLIX. XVI. Kalend. Aprilis. Habuit germanum fratrem Comitem Hirsbergensem Ernestum, inquit Bruschius, qui anno Domini M. C. XXIX. pietatis Christiana zelo construxit ac fundavit Blanckenstetensem Benedictinorum Abbatiam insignem. Gebhardus iste ex Prepositura Heidenheimensi iterum Benedictinam Abbatiam fecit, eiecit cum consensu Pontificis Maximi Eugenij tertij, Sacerdotibus, qui aliquandiu sub Preposito non admodum religiosè ibi vixissent. Res tamen caruit felici successu vsque ad Conradum Episcopum, ut liquet ex commentariolo Adelberti Abbatis Heidenheimensis de hoc ipso negotio.

Interfuit Gebhardus Synodo Rhemeni anno Domini M. C. XLVII. contra delirum quendam hæreticum Eum seu Eonem celebratæ, præsidente Eugenio III. Pontif. Maximo. Adfuit idem Præsul Mo-

Na 3 guntia

guntina Synodo in causa Brunonis Episcopi Argento-
toratensis, vt scribit Dodechinus, qui licet Gebhar-
dum non nominet, nominat tamen Episcopum Ey-
stettensem, qui anno M. C. X X X I. alius non erat,
quam iste Gebhardus.

Hoc Episcopo Willibaldinam cathedram mode-
rante discussa est causa Ellenhardi Episcopi Frising-
gensis, qui etiam post funera accusabatur, vt schisma-
ticus. Cui tamen ceu innocenti, hoc testimonium da-
tum est.

* Lauffen

Anno Dominice incarnationis millesimo centesimo vi-
gesimo nono, primo Kalend. Augusti, collectis apud * Lufen
quam pluribus Salzburghensis, Frisingensis, Ratisponensis, Pa-
tauensis, Aistetensis Ecclesiarum Clericis, religiosis, & lite-
ratis, insuper Abbatibus, & Monachis, & non modico Prin-
cipum ac populorum collegio; coram Archiepiscopo Salzbur-
gensi Conrado, & Reginberto Brixienfi Episcopo. Inter cate-
ra, causa Ellenhardi Frisingensis Episcopi, iam dudum ante
annos quinquaginta duos feliciter viam vniuersa carnis in-
gressi, ventilata est. Quia hoc ipso tempore Gregorij VII. qui
& Hilbrandus, sub heresi VVibertina quibusdam defunctus
esse putabatur, a prefato Metropolitana sedis Archiepiscopo,
plus annos quinquaginta duos, quibus sine reclamatione ca-
nonica, tam mortuus quam viuus verè Catholicus est habitus,
irrationabiliter est impetitus; cum utique duobus annis prius
ipse de mundo excefferit, quam VVibertus Haresiarcha Ro-
mane sedis cathedram inuasit. Sed beati viri meritis exi-
gentibus, probabili septem probabilium virorum testimonio,
canonicè excusatus, imò meritorum prerogatiua, & miracu-
lorum attestazione, venerabilis semper inuentus; reueren-
tiam, quam apud Dominum & homines dudum viuens eme-
ruit, etiam mortuus, Domino propitiante, irrefragabiliter
obtinuit.

Pro-

Probatum est itaque legitimo ac Canonico Rudolphi Abbatis Aistettensis testimonio, Diethmari S. Andreae Decani, Hannonis Presbyteri, Chuponis Parochiani, Richeri Presbyteri de Glane, ceterarumq; venerabilium personarum, quod Venerabilis idem Episcopus, in gratia sedis Apostolicae, & communione matris Ecclesiae indubitanter obierit; ne ergo digna tanti rei memoria, vlla posterorum obliuione deleatur, placuit, vt huius comprobationis notitia, per literarum indicia posteris nostris transmittatur.

Acta sunt haec praesentibus subscriptis testibus, & aliis quampluribus. Abbas Salzburgensis Paldricus, Abbas Scitensis Guntherus, Praepositus Salzburgensis Hermannus, Praepositus Chimeseensis Hartmannus, Praepositus de Perchtere Kademan liberuinus, Praepositus de Garze Hugo, Praepositus de Gunc Heribertus, Praepositus de Cella Burchardus, Tagibertus Praepositus de VVerda, Archidiaconus Pataniensis Rubertus, Praepositus Aistettensis Burchardus, VVertherus Canonicus Ratisponensis, Frisingenses Canonici, Adalpero Praepositus, Adalpertus Decanus, VVichmannus Praepositus S. Andreae, Henricus Scholasticus ac Praepositus S. Viti, Hericus Praepositus S. Castuli, Hoholdus Praepositus S. Zenonis, VValtherus Tridentinus Praepositus.

Descriptum est hoc testimonium ex antiquissimo exemplari ab admodum Reuerendo Domino Andrea Scheret S. Andreae Montis Frisingensis merittissimo & dignissimo Decano.

Interfuit tamen Ellenhardus Schismatico conciliabulo Wormaciae celebrato, in quo inaudita & detestabili impietate Gregorius VII. Pont. Max. depositus est: & subscripsit quoque, quia vt Lambertus scribit in suo Chronico, omnes subscripserunt, praeter Hermannum Metensem & Adalberonem Wirzburgensem

gensẽ Episcopos. Eodem tamen anno ab Episcopis Ultramontanis (inter quos numerabatur quoque Ellenhardus,) literæ ad Pontificem Gregorium missæ sunt, in quibus confitebantur se errasse, & nimium deliquisse, qui postulabant quoque veniam, & omnem de cætero obedientiam firmiter sponderunt, ut ex vita Gregorij Pontif. recitat Baronius Tomo XI. anno M. LXXVI. N. 22. Ellenhardus anno M. LIII. Frisingensis Præsul factus est. Defunctus anno M. LXXVII. postquam XXV. annos Ecclesiæ illi præfuisset. Obiit ergo ante Wiberti Antipapæ intrusionem, quæ biennio demù post, nempe anno M. LXXX. contigit.

XXIII. Burckhardus.

Non virtutis egens Burckhardus, erat bene degens.
Qui sedit años IV. Episcopatu se abdicavit anno Christi M. C. LIII. Quem Bruschanus Catalogus, tanquã ignaum & hominem nauci, valdè infamat; prædicto quẽ versiculo subiungit istos.

De decus Ecclesiæ se fuit esse sua.

Præsulis hic morem nullum tenuit neq. honorem.

Sed tantum nomen cuius & umbra fuit.

In manuscripto nostro, præter primum versum, nullus alius comparet. Malè tamen audit Burckhardus iste, etiam in Commentariolo Adelberti; & in eum, tanquam in auctorem, conicitur omnis fermè culpa turbarum & seditionum, quæ in Monasterio Heidenheimensi exstiterunt, quòd decreto Eugenij Pontificis sæculares Canonici inde migrare, & antiquis inquilinis Ordinis diui Benedicti cedere iussi essent. Vide Adelbertum, libro secundo Observat. insertum.

XXIV.

XXIV. Conradus.

Conrado tota lex iuris erat bene nota.

Sedit annos XVIII. Obiit anno M. C. LXXI. Idibus Ianuarij. Fundator Monasterij Rebdorffensis non procul Eichstadio ad Altimulam seu Almonem fluuium, vbi etiam sepulturam accepit. Dicitur fuisse ex nobili familia à Morspach; Abbas primùm Wildsbergensis, Friderico Barbarossæ perquam charus & gratus, in cuius comitatu fuit, cum expeditionem in Italiam susciperet anno Domini M. C. LVIII.

Iste Conradus Eugenij III. Pontificis Max. de Monachis Heidenheimium reducendis decretum efficaciter exsequens, transactum dedit, quod vel improbitas, vel socordia, vel vtraque prius impediērat. Quapropter pro meritis laudes ab Adelberto refert.

XXV. Egilolphus.

Post hos Dux gentis Egilolph fuit Aureatensis.

Præfuit vndecim annos, & anno M. C. LXXXII. (Bruschius vno anno minus) infula & omni potestate Episcopali sponte sua se abdicauit, propter amissam loquendi facultatem, & manus dexteræ paralyfin.

XXVI. Otho.

Otto sua vite deduxit temporarità.

Sedit annis XIII. Mortuus anno M. C. XCVI. Interfuit translationi S. Valrici, Episcopi Augustani, vtdicitur in Chronico Augustano, quod D. Ioannes Pistorius publicauit. Construxit & consecrauit anno salutis M. C. LXXXVIII. Capellam in honorem Re-

Oo

sur-

surrectionis Christi, & S. Mariæ Magdalenaë, cuius altare eximiis Sanctorum Reliquiis instruxit, parte etiam dono accepta ab Vdalschalco, Episcopo Augustano.

XXVII. Hertv vicus seu Herdouicus?

Heruicus vitam duxit virtute politam

Addit Bruschianus Catalogus.

Mente Deo gratus praeclara stirpe g. natus.

Hic in manuscripto Codice Othoni successisse dicitur anno M. C. XCV. Id si verum esset, non subsisteret quod tradit Bruschius de morte Othonis anno M. C. XCVI. Additur de eodem Hertvico in eodem Codice. Post hos Hertuicus Germanus Comitum de Sulzbach (alii faciunt Comitem Hirsbergensem) maior Praepositus ibidem succedens, qui gloriosè regnavit XXVIII. annis. Mortuus anno M. CC. XXIII. sub Imperatore Friderico, & Henrico Rege filio eius. obiit VI. Nonas Maij. Est hic ille, de quo Urspergensis anno M. CC. V. Huic (Conrado Herbi polensi Episcopo) in officio Cancellarij successit Episcopus Eychstettensis, frater Comitum de Tollenstein. Quo tamen brevi ab eo officio pulso, Episcopo Ratisbonensi illud est collatum. Anno autem M. CC. V. cathedram S. Willibaldi tenebat Hertv vicus siue Hartv vicus; quem Urspergensis ex Comitum de Tollenstein familia ducit.

XXIX. Fridericus Primus huius nominis?

Hinc fuit electus Fridericus in ordine rector.

Ex familia de Houenstat seu Havvenstat. Præfuit annos duos. Obit anno M. CC. XXVI.

XXIX.

XXIX. Henricus I.

Henricus paucis bona fecit multa sub annis.

Tenuit Episcopatū annos tres & duos menses. Morte extinctus M. CC. XXIX. IV. Idus Ianuarij. Progenitus ex nobili familia à Zipplingen. De hoc Præsule Vrspergensis in Chronico Anno Domini M. CC. XXVI. Ecclesia Vrspergensis pro ducentis Marcis, quas B. Prapostitus pro liberatione Ecclesie persoluit, ab Alberto de Niunburg redimitur, & fidem Henrici Regis datam in manu bona memoria Henrici de Zupplingen tunc Episcopi Eychstettensis accepit. Interfuit Straubingæ cum plurimis aliis Principibus tam sæcularibus, quàm Ecclesiasticis, nuptiis, quas Ludouicus Dux, filio suo Othoni splendidissime apparauerat, teste Auentino lib. 7.

XXX. Henricus II. hoc nomine.

Vix fuit Henrico similis virtutis amico.

Oriundus ex nobili familia de Tischingen, sedit annos quinque minus tribus mensibus. Obiit anno M. CC. XXXIV. XI. Kalend. Iulij.

XXXI. Henricus III. hoc nomine.

Henricus siquidem patri successit eidem.

Dictus à Rauensperg. Tenuit cathedram Willibaldinam annis sex. Mortuus M. CC. XXXVII. III. Kalend. Iulij. Quocirca mendum irrepsisse oportet in Chronicam Augustensem, vbi dicitur, Henricus Eystettensis Episcopus interfuisse, quando Vricus I. Lantinentensis Episcopus consecratus est anno salutis M. CC. XXXVIII. Nam hoc anno non Henricus, sed successor eius Eridericus regi Willibaldino iura dabat.

Oo 2

XXXII

to
Iste Henricus consecravit
anno domini 1233. X. Kalend.
Octobris Tempore 5. Martij
Ingolstadt, ut notat Humerus
in Antropoj
Finis libri primi.

DE EPISCOPO EY-
STETTENSIS

LIBER SECVNDVS

XXXII. Fridericus Secundus

hoc nomine.

Est hunc non modicus in iure sequens Fridericus.

Fuit Iurisperitus, inquit M. S. Codex. Eam ob causam à Bruschio *eximie doctus & sapientissimus* audit: ortus ex nobili familia de Parsberg. Sedit annos nouem, Mortuus anno M. CC. XLVI. IV. Kalend. Iulij. Habuit hic Fridericus cum Gebehardo Comite Hirsbergensi controuersias quasdam de Iurisdictione in ciuitate Eychstettensi, & de quorundam locorum redditibus & annuis uectigalibus. Quæ lis anno Domini M. CC. XLV. XV. Kalendas Augusti per varios arbitros ad hanc causam cognoscendam delectos, sopita est; tam Episcopo, quam Comite id, quod arbitri definierant laudantibus, comprobantibus, & proprijs sigilli auctoritate confirmantibus. Interfuit Concilio Moguntino, quod anno Christi M. CC. XLIII. sub Sigefrido, III. seu Iuniore Archiepiscopo, celebratum est; ibique priuilegia à S. Bonifacio Ecclesie Eystettensi concessa fortiter defendit; inter cetera etiam illud de primo loco post Archiepiscopum, ante omnes alios Suffraganeos, Episcopis Eystettensibus debito. De qua controuersia plura in obseruationibus.

XXXIII. Henricus hoc nomi-

ne Quartus.

Henricus morum flos labe carens vitiorum.

Dictus de Wirtemberg, sedit annos XII. minus quatuor mensibus. Abiit ad superos anno M. CC. LIX. III. Idus Maij. Transtulit hic Episcopus Reliquias S. Willibaldi anno M. CC. LVI. De qua translatione, præter

Canis
 Supponit in uero pondere
 Refellitur oblique bo

præter illa, quæ Philippus memorat, hæc etiam ex codice manuscripto accipe.

Anno Domini M. CC. LVI. IV. Idus Iunij. S. Villibaldus cum temporibus multis & annis in crypta esset honorificè sarcophagatus, his verò temporibus personis religiosis & discretis sexus tam masculini, quam fœminini, sæpius per divinam visum est revelationem, quòd ab eo loco, in quo reconditus erat B. Villibaldus, deberet transferri, & in alio loco locari, propter quasdam enormitates, quæ à stultis ibidem sæpius attentari solebant. Super quo Dominus Episcopus, qui tunc Eystettensē sedem regēbat, & Prælati & Canonici eiusdem loci, sæpius consulti, à viris multum discretis ac religiosis, super tanto ac celebri negotio, magno præhabito consilio virorum religiosorum, quorum consilium in hoc resedit, ut de crypta tolleretur, & ad medium monasterij transferretur, & ibidē honorificè locaretur. Dominus verò Episcopus hoc consilium tam salubre, in honore S. Villibaldi per plures provincias indici fecit, & manifestari in octava Pentecostes eiusdem anni, tanti Confessoris translationem. Eodem verò termino anno videlicet Domini M. CC. LVI. IV. Idus Iunij, Dominus Episcopus Henricus dictus de VVirtenberck, eiusdē loci, qui erat tricesimus tertius à S. Villibaldo, nec non Dominus Syboto Episcopus Augustensis, uniuersis Prælati & Clericis Eystettensis diœcesis eis cooperantibus, lucescente die propter pressuram hominum hymnis & canticis, deuoto animo in cryptam cum cappis, infinitis q̄ luminibus ad sepulchrum Confessoris egregij processerunt, & ibidem inuentus vir Deo charus, de eodem loco, mœrore maximo & fletu, diuina gratia consentiente, & bona voluntate B. Villibaldi accedente, translatus est, & super altare maius in choro B. Mariæ Virginis, in sarcophago benè deaurato, ut à superuenientibus videri posset, & eis in salutem ea die positus est. Ea verò die, quia Dominica,

translatio per plures Prouincias erat manifestata, causa deuotionis Eystet multi confluxerunt. S. Valpurgis de Maynheim per conuentum eiusdem loci, & S. Confessor VVunebaldus, per Abbatem & conuentum eiusdem etiam loci, Eystet honorificè, & magna deuotione ob honorem B. VVillibaldi, ipsorum Germani, ut sua adessent translationi, cum magna multitudine hominum hymnis & canticis conuenerunt. Ecce quam bonum & quam iucundum, habitare fratres in unum, quod illa die bene habuit locum.

Haec tenus Manuscriptus codex, ubi vides etiam Reliquias S. Walpurgis Monheimio, & Ipfana S. Wunibaldi Heidenheimio, maioris celebratis ergo, adducta fuisse, illas sanctimonialibus Monheimensibus; ista Monachis Heidenheimensibus solenniter deductibus, non sine ingenti populorum accursu. Reuertens postea Codex, quæ in translatione Willibaldina Deus per sacras illas exuias patrarit; quorum pleraque iam à Philippo enumerata audiuimus. Additur.

Dies translationis S. VVillibaldi de crypta ad Monasterium semper in octaua Pentecostes in perpetuum in diocesi Eystettensi debet celebrari. Vnde fratres charissimi, in mente habere debetis gratiam, quam Dominus Deus ostendit & concessit Ecclesie Eystettensi, in honorem eius genitricis & sancti VVillibaldi, & propter hoc gratias agatis nostro Redemptori die ac nocte. Acta sunt hæc post obitum S. VVillibaldi annis CCCC. LXXV. peractis; demum presatus Dominus Henricus Episcopus, post dictam translationem vixit annis tribus.

In Calendario Pontificalis hæc ad IV. Idus Iunii annotantur. Anno Domini M. CC. LVI. IV. Idus Iunii, S. VVillibaldus de crypta translatus est, & sub magna custodia habi-

habitus, & omni die Magnatibus terra & superuenientibus ostensus est, donec III. Idus Octobris in Monasterio sarcophagatus, (sepultus) est. Quare etiam ad XIII. diem Octobris hæc adscribuntur. S. Willibaldus anno M. CC. LV I. in Monasterio sarcophagatus est; & quidem in medio Monasterij, vt habet Relatio de Translatione S. Willibaldi. Per Monasterium autem intelligitur templum cathedrale seu primarium. Nam quæ nunc cathedrales Ecclesiæ dicuntur, olim Monasteria vocabantur. Hinc Germanis Münster, vt iam alibi diximus.

XXXIV. Engelhardus.

Est Engelhardus rectis celer, ad mala tardus.

Hic Chorū S. Villibaldi construere aggressus est, in honorē eiusdem S. Willibaldi, sed non compleuit, quia solum sedit in Episcopatu per duos annos, vt ait Relatio de Translatione S. Willibaldi; subscriptio imaginis addit: Minus vno mense. Mortuus in Concilio Moguntino, anno Virginæ partus M. CC. LX I. cui Synodo præfedit Wernerus Archiepiscopus Moguntinus. Vide Serarium, lib. I. Mogunt. rerum cap. 33.

XXXV. Hiltbrandus.

Cunctis Hiltbrandus gratus fuit & venerandus.

Fuit de Mern, libera conditionis, inquit M. S. Codex, qui chorum occidentalem seu S. Villibaldi compleuit, & in eo duos Capellanos instituit. & completo eodem choro, S. Villibaldum III. Idus Octobris transtulit, magna cum solennitate, & in supremo altaris maioris eiusdem chori, S. Villibaldum inclusit, & chorū S. Villibaldi ordinavit in perpetuum nominari, vbi diuina clementia per ipsum multa quotidie miracula operatur. Vide Philippum in S. Willibaldi vita. Inter-
fuit

fuit iste Præsul Comitibus Augustæ Vindelicorū sub Rudolpho I. Imp. celebratis anno gratiæ M. CC. LXXV. Sedit annis XVIII. Mortuus in profesto Annunciationis B. Virginis, anno M. CC. LXXIX. sepultus in medio choro S. Willibaldi, ut inquit Bruschanus Catalogus.

XXXVI. Reymboto.

Reymboto flos Cleri, decus orbis, regula veri.

Sedit annos XVIII. Obiit anno M. CC. XCVII. VI. Kal. Septembris, ut præter M. S. Codicem testantur. Stero & Henricus Rebdorffensis in Annalibus. Fuit ex nobili familia de Mülenhart, corporis staturâ eximiâ, & aspectu adeo grato, ut aspicientes in suam admirationem primo statim intuitu raperet. Scientiæ liberalioris non expers; *instus in opere, verax in sermone, constans in mente, deuotus in oratione, modestus in verbis, morosus in factis, castus in corpore, sincerus in corde, in dispensatione prouidus, in conuersatione maturus, liberalis, hilaris, hospitalis, affabilis, tractabilis, tutor pudicitie, & incontinentiæ persecutor. Humilitatem seruans in prosperis, & patientiam in aduersis. Per has igitur, & alias, quas habuit virtutes, dum à Deo diligeretur & hominibus, per Ecclesiam & diocesim suam Ecclesiasticam ampliavit honorem & vitam, & conuersationem subditorum in melius reformauit. Præterea gloriosus ille Pontifex nō solum in spiritualibus, sed etiam in temporalibus, commissam sibi Ecclesiam salubriter gubernauit. Nam inter notas probi probatiq; Episcopi postrema non est, ut rei œconomicæ siue familiaris curam curæ cordique habeat.*

Interfuit Reymboto comitiis à Rudolpho Habsburgico Erphordiæ celebratis anno M. CC. XC. ut
conti-

continuator Lamberti scribit, nam prædicto anno nullus nisi Reimboto cathedram Willibaldinam regerat. Idem præsens fuit Synodo quam Aschaffenburgi collegit Gerardus, Archiepiscopus Moguntinus, anno M. CC. XCII. ut est apud Trithemium, in Chronico Sponheimensi. De eodem præfule Kalendarium seu Necrologium ad XXVII. diem Augusti, comparavit duo castra Verdensfels & Abenberg cum eorum pertinentiis. Instituit item haberi plenum officium diebus Sabbati de B. Virgine. Imò Spaltam quoque oppidum Episcopatu adiecit; & duobus aliis Sacellanis Chorum siue Basilicam S. Willibaldi auxit.

XXXVII. Conradus hoc nomine Secundus.

Conradus vitat scelus, Ecclesiam quoque ditat.

Mortuus est Reimboto Eystettensis Episcopus anno M. CC. XCVII. inquit Henricus Stero, cui succedit Dominus Conradus dictus pfeffenhausen Ratisbonensis Ecclesie Canonicus & Archidiaconus, vir multa industria & sagacitatis. Electus est III. Nonas Septembris anno prædicto; in Commemoratione animarum confirmatus, & in vigilia B. Martini, quæ illo anno incidit in Dominicam, solenniter Moguntie consecratus à Gerardo Epensteinio, Archiepiscopo Moguntino. Sedit annos VII. & VIII. menses, minus duobus diebus. Obiit in Monasterio Heilsbrunnensi anno Redemptoris M. CCCV. XVI. Kal. Iunij, de Episcopatu præclarissime meritus, quem oppidis, castris, villis & prædiis supra antecessores suos auxit; & in his etiam celeberrimo comitatu Hirsbergenfi, quæ ex donatione Gebhardi Comitum, suæ stirpis postremi, accepit, de quo ipsa M. S. codicis verba adscribere

Pp

libet.

dibet. Iste Comes Gebhardus nomine, natus fuit de castro & comitatu in Hirzperch. Quod quidem castrum cum rebus, possessionibus & hominibus, militaris conditionis videlicet & vulgaris, hic iuuenis tradit & assignat, per manus istius gloriosi Praesulis beatissimo Confessori Villibaldo, & Ecclesia Eystettensi. Idem aduocatus fuit ipsius Ecclesia & ipsam aduocatum super omnes possessiones Episcopi & Capituli post mortem similiter absolutam dimisit, & super oppidum in Perchingen. Idem dedit Capitulo iura Patronatus quatuor Ecclesiarum Parochialium, videlicet Turingen, VVetzstetten, Lentingen & Haunstet. Idem fuit filius sororis illustrium Dominorum, Ludouici, & Henrici fratrum, Ducum Bauaria. De hac donatione extant isti versiculi.

*Montem ceruorum clarum, castrumq; decorum,
Et res Chounrado Gebhardus ego tibi trado.*

Qua Villibaldi vice suscipias patris almi.

Aeternam requiem mihi quod petat, atq; salutem.

Mortuus est iste Comes in castro suo Hirsberg anno M. CCC. V. IV. Nonas Martij, & in Monasterio Rebdorffensi sepultus, quamuis Henricus Rebdorffensis mortem Comitis huius ponat anno M. CCC.

Interfuit Conradus Comitibus Norimbergensibus indictis ab Alberto Austro, filio Rudolph Habsburgiaci anno M. CC. XCIX. vbi vetus controuersia recruduit, quis propior Moguntino Metropolitano asidere debeat. De qua lite suo loco diximus. Hic audiamus Henricum Rebdorffensem. In hac solennitate, cum contentio oriretur inter Suffraganeos Archiepiscopi Moguntini tunc ibi praesentis, videlicet Eystettensem & VVormatiensem Episcopos, super prioritate sedium, post eundem Archiepiscopum, eorum Metropolitanum, quia quilibet consendebat, se debere immediatè sedere post Archiepiscopum

pre-

prædictum, prout etiam Eystettensis, hac privilegia habere dignoscitur ab antiquo, & Archiepiscopus Moguntinus, tunc ibi præsens magis declinare videbatur ad Episcopum VVormatiensem, sed Conradus Eystettensis Episcopus pro defensione honoris sui, & Ecclesia, auxilium Gebhardi Comitis de Hirschberg, tunc eiusdem aduocati imploravit. Qui tunc eundem VVormatiensem prohibuit primam sedem tenere post Archiepiscopum eundem.

Eodem anno, inquit idem Henricus, ex permissione Dei Iudæi in Nurenberg, Herbioli, Rotenburg, VVinsheim, Mirgaicheim, Eistet & in Perching cremati sunt. Sub huius Episcopi gubernatione, inquit Bruschius, ædificavit illustris Domina Comitissa, Domina Sophia, de Hirsberg cum consensu & auxiliis fratrum suorum Gebhardi & Gerardi Comitum Hirsbergenfium, Monasterium Prædicatorum Aureatense, siue Eystettense.

XXXVIII. Ioannes.

Hoc digno laude spoliat nos Papa Ioannes, nimirum Clemens V. à quo ab Eychstettensi throno ad Argentinensem euocatus & translatus fuit. De quo ista M. S. Codex. Iste Ioannes Episcopus, quondam Præpositus Thuricensis & præpotens Domini Alberti Romanorum Regis Cancellarius, magnus Clericus in Canonico iure fuit. Qui post obitum Domini Chunradi Episcopi, & Gebhardi Comitis, iam dictorum, tum propter ipsius potentiam, tum ob eius scientiam, in Episcopum istius Ecclesia, licet prius hic canonicus non fuerit, pro defensione ipsius Ecclesia assumptus extitit, & electus. Qui contra Duces Bauaria de rebus Comitum ex morte vacantibus, obtinuit pro Ecclesia, plus quam ad quatuor millia marcarum. Quem etiam propterea Clemens V.

transulit in Argentinam, Sedit autem in Episcopatu isto tan-
sum per dimidium annum & unum mensem.

Porro Ioanni huic dissensiones Canonicorum,
Argentinensium infulâ attulerunt. Nam tres vel qua-
tuor elegerant, quorum quilibet Episcopatum sibi
asserbat, non sine rei communis præsentis detrimen-
to. Verùm tanta ex dissensione cum maiores motus ve-
reretur *Cesar Albertus*, *Consobrinum suum Oxensteinium*,
quia anteponi cupiebat, inquit *Franciscus Guillimannus*
in Commentario de Episcopis Argentinensibus; *Io-*
annem Episcopum Aistadiensem, *Cancellarium suum*, & *Phi-*
lippum à Rathsamhause, *Abbatem Perisensem*, utrumque
singulari virtute & industria præditum ad Pontificem expe-
diuit, qui suo etiam nomine *Ochsensteinium* tuerentur, & præ-
ceteris commendarent. *Clemens* accepta legatione, & audi-
tis partibus, anxius & ipse, & anceps, qua ratione & *Cæsari*
satisfacere, & simul dissidium absque offensione componere
posset, postremo eundem, qui aduenerat, *Ioannem*, *Argenti-*
nensem, & *Philippum*, *Aistadiensem Episcopum* agere iussit,
& utrique inopinanti sua cuiusque dignitatis bullam ex in-
sperato obtulit. *Ioannes* contra opinionem mirificis honori-
bus & magno applausu, cum stupore omnium, non modo à ci-
uibus, sed etiam à Clero uniuerso *Argentina* susceptus est,
talemque se præstitit, ut ex omnibus dignissimum palam credi-
derint, prædicarintque. Et *Cesar Albertus*, postquam ita fors
tulit, tanquam suum contra omnium insectationes, præcipue
Ochsensteiniorum, acerrimè defendit, & tutum præbuit.

Quis domo & stirpe fuerit, non satis liquet. *Bru-*
fchius audacius fortè, quàm verius, nobilem *Helue-*
tium in agro *Tigurino* illegitimè natum pronunciat.
Sed quisquis fuerit, inquit apud *Guillimannum* *Wim-*
phelingius, siue plebeius, siue nobilis, siue in fœdere conti-

gij, siue ex fædo damnatoque concubitu procreatus, constat ipsum virum omni virtute, magnâ sapientiâ, religione, prudentia, sacrarum literarum, & vtriusque iuris doctrina, liberalitate, magnificentia, Zelo, & charitate in Deum & proximos, subditosq; suos ornatum, & à nullo prædecessorum suorum superatum fuisse. Qui non tam præesse, quam prodesse desiderans, Ecclesiam Argentinensem prudentissimè rexit, spiritualibus, & his, qua ad Dei laudem, animarumque salutem spectant, potissimum intentus, &c. Exstant adhuc diuini & Pontificij iuris volumina, in quibus manus sua scriptura indicatur, in argumentum honestissimi studij sui, atque feruida dilectionis. Præfuit subditis suis, vt pius, mitissimusq; pater filiis, benignusq; & misericors fuit in suos, quos & in dulci pace, & tranquillitate felicissimè gubernauit. Cum ergo tantus vir fuerit, mirum non est Eystettenses eum sibi creptum esse, grauiter tulisse.

XXXIX. Philippus.

Nobilis Alsata à Rathsamhausen. Abbas prius Barriensis seu Perisensis, quod est Monasterium Ordinis Cisterciensis non procul Colmaria, Episcopatum Eystettensem, eo, quo supra audiuiti, modo, Pontificis nimirum iussu & nutu, acquisiuit, anno M. CCC. VI. De quo Manuscriptus Codex sequentia. Hic Philippus Magister in Theologia & p̄fessus Ordinis Cisterciensium, & egregius prædicator ad populum, prouisus in Episcopum Eystettensem, per Dominum Clementem Papam quintum, vacante tunc Ecclesia prædicta, per translationem Domini Ioannis Episcopi supra scripti ad Ecclesiam Argentinam. Anno Domini M. CCC. VI. in Episcopatu XXX. X. Episcopus, Eystettensem rexit Ecclesiam XVI. annis, & duobus mensibus, vel circiter. Huius tempore Ecclesia Eystettensis ma-

gnam persecutionem à diuersis tyrannis patitur, &c. Idem Episcopus emit arces VVaribergensem, & Gredingensem. Recuperavit Herenriedum. Huius Episcopi consensu vastatum ac solo equatum est Erlshofense castrum, latronum ac raptorum insarac latibulum. In Italiam Imperatorem Henricum VII. secutus est; Ioanni filio eius præceptor & moderator attributus, cum eodem in Bohemiam abiit. Hic etiam Episcopus Gundikarum huius nominis secundum Episcopum Eystettensem miraculis coruscantem transtulit. Anno Domini M. CCC. IX. Miracula quoque plura, qua per ipsum fiebant, populo prædicauit, hominesq; ad deuotionem prædicti sancti prouocauit, qui adhuc à multis, ut sanctus adoratur ex deuotione, licet adhuc in sanctorum Catalogo non sit descriptus, nec canonizatus. Tandem Philippus annis fessus ad superos migravit año M. CCC. XII. Postridie S. Matthiæ hoc est XXV. Februarij, cum sedem Episcopalem tenuisset annis XVI. & mensibus duobus. De eodem circumferuntur hi versiculi

Regula Bernhardi diuini sparsio verbi,

Dogma Theologicum sic & piè pauit egenum,

Hæc te Philippum fecerunt scandere thronum,

Hic præfularem post hoc cæleste beamen.

Scriptis Philippus stylo non ineleganti vitam S. Walpurgis, quam edidit Tomo IV. D. Canisius, & vitam S. Willibaldi, quam hoc tomo publicam, licet de patre, fratre & sorore S. Willibaldi non pauca interserat.

XL. Marquardus.

Præsul Marquardus meritis redolens quasi nardus.

Est virtutum dos, speculum, rosa, Pontificum flos.

Ex nobili familia de Hagel. Sedit annos duos, electus anno Domini M. CCC. XII. Mortuus año M. CCC.

XXIV.

XXIV. postridie Festi S. Richardi; nam qui Marquardo annos octo in Episcopatu tribuunt, ij computant quoque sexennium illud, quo Philippi Antecessoris sui Coadiutorem egit. Diligens & industrius paterfamilias, qui æs alienum non modò dissoluit, sed & bona Episcopatus oppignerata redemit; & magnis accessionibus auxit; corpore decorus, statura procerus, literarum scientia eruditus, sermone facundus, in spiritualibus prouidus, in temporalibus circumspectus, in vita & conuersatione placidus, & in moribus ordinatus, his enim elogiis afficit illum M. S. Codex; qui, vt eiusdem Codicis verba vsurpem, inter alia famosa sua pietatis opera ob laudabilem & perennem recordationis suæ memoriã, ac suam suorumque progenitorum remedium & salutem, in Parochiali Ecclesia S. Mariæ ciuitatis Eystettensis, honestum collegium canonicorum instituit, ipsumque largis dotauit prædiis, & honoribus exaltauit. Quare etiam in choro eiusdem Parochialis Ecclesiæ, sepeliri voluit. De quo versificator quidam istos versiculos cecinit.

*Extulit Ecclesiam Marquardus honoribus istam,
Rebus & innumeris, paucis vixit quibus annis,
Laus, insigne genus, species, sapientia, virtus,
Hic præsul mitis alios præcellit in istis.*

XLI. Gebhardus hoc nomine Tertius.

Ex familia Comitum de Graispach. Antea Præpositus Eystertensis Ecclesiæ cathedralis, præfuit annos duos & menses octo; secutus Imperatorem Ludouicum Bauarum in Italiam. Quo Pisas obsidente, cum in Imperatoris exercitu pestis grassaretur, eadē lue ipse pariter correptus & confectus fuit, vt præter

M. S.

M. S. Codicem testantur Appendix ad Annales Ste-
ronis, & Henricus Rebdorffensis anno Domini M.
CCC. XXXVII. in die Exaltationis S. Crucis, se-
pultus Luce in Ecclesia S. Frigidiani seu Frigidiani iux-
ta S. Richardum, D. Willibaldi patrem, Excommuni-
cationis sententia à Ioanne XXII. percussus est, eò
quòd partes Ludouici Imp. foueret ac tueretur.

Fundauit in Ecclesia Eychstettensi altare in ho-
norem S. Richardi, illudque copiosis prouentibus
instruxit. Statuerat, tanquam stirpis suæ postremus,
Comitatum Graispachensem tradere Episcopatu Eych-
stettensi. Sed mors præpropera cogitationes ad rem
conferre haud permisit. Mortuo igitur Gebhardo,
Ludouicus Imperator Comitatum illum, tanquam
feudum imperiale, dedit cuidam Consiliario suo Co-
miti à Niuen. Postea ad Bauariæ Duces peruenit, ab
his ad Palatinos Rheni, à quibus hodieq; possidetur.

XLII. Fridericus Tertius huius nominis.

Progenitus ex Illustrissima Landgrauiorū Leich-
tenbergensium familia. Abbas Monasteriorum Ci-
sterciensis instituti, Lanckhenheimensis, ac Eboracensis. Con-
stituitur & confirmatur Episcopus Aichstadianus anno Do-
mini M. CCC. XXVIII. à Pontifice Maximo Ioanne XXII.
sed non est receptus à Senatu Canoniorum Aichstettensium,
qui interim Episcopatus gubernationem commendabant Fri-
derico Burgrauio Noribergensi, Aystettensi & Ratisbonensi
Canonico prudentissimo ac optimo; qui mox ad Ratisbonen-
sem Episcopatum gubernandum postulatus, XXIV. annis ibi
summa cum laude præsuit. Fridericus Leuchtenburgius ex
hac vita decessit anno Domini M. CCC. XXIX. in arce
Holla-

Holnstein, prope Berchingam sita. Auehitur inde primum Eboracum: postea uerò in VValdsassenſe Cœnobium, ubi in Leuchtenbergensium principum sacello, propè alios eiusdem ſtemmatis maiores ſuos terra Parenti redditur, anno à Chriſtonato M. CCC. XXX.

Magnæ tunc turbæ in Imperio erant propter ſchiſma inter Sacerdotium & Imperium, id eſt, inter Ioannem XXII. & Ludouicum Imp. ea de cauſa plerique Episcopos à ſede Apoſtolica designatos, inter quos & iſte Fridericus vnus, non recipiebant, vel receptos poſtea expellebāt: de quo Henricus Rebdorfenſis in Annalibus anno M. CCC. XXXIII. In Alemannia magnum ſchiſma eſt, in Clero & populo, ex prouiſionibus ſedis Apoſtolice ad Episcopatus, & ſolennes pralaturas, & alia beneficia, qua idem Ludouicus in odium ſedis Apoſtolice fortiter impediuit, multos etiam prouiſos à ſede, qui eī obedire uolebant, admiſit, & ipſi tota quaſi Alemannia, non obſtantibus ſedis Apoſtolice proceſſibus, obediuit.

Idem Henricus anno M. CCC. XXX. Eo tempore Eccleſia Moguntina bene octo annis, vel circa, ſtetit in ſchiſmate, & ſimiliter Eccleſia VVormaciens ſis XI. annis, vel circa, quia canonici & capitula prouiſos ad eaſdem Eccleſias à ſede Apoſtolice recipere noluerunt, tandem tamen ſunt recepti. Sed pro tempore ſchiſmatis Balduuinus Archiepiſcopus Treuerenſis frater Domini Henrici Imp. VII. à Canoniciſ & Capitulis earundem Eccleſiarum receptus eſt procurator, & bene rexit eaſdem Eccleſias, licet in ſchiſmate.

XLIII. Henricus hoc nomine

Quintus.

Iſte Henricus nobilis pincerna à Reicheneck, Canoniciſ Ratiſbonenſis, & Præpoſitiſ S. Ioanniſ ibidem,

Qq

dem,

dem, vir gnavus & industrius, cum missus esset, ut patruelis sui Werntonis in Episcopum Bambergensem electi causam ageret, à Ioanne XXII. Pont. Max. Episcopus Eystettensis designatus est, anno M. CCC. XXIIX. & tam à Clero, quam à populo gaudenter receptus, ut inquit Codex M. S. sed veniente Ludouico Imper. ex Italia, cedere & administratione bonorum temporalium sese abdicare coactus est, constitutis administratoribus, Domino Rabno seu Rabano Dapifero de Wilbursteten, Canonico, & Alberto de Alta rupe seu Hohenfels, Præposito Eystettensi, quorum vterq; postea ad Episcopalem dignitatem euectus est. Obiit tandem Henricus Norimbergæ mense Februario, die S. Scholasticæ Virginis anno M. CCC. XLIV. Et in Monasterio Vallis Angelorum, sub Regula Fratrum Ordinis Prædicatorum, Dioeceseos Eystettensis, sepultus est, quamuis Bruschiuseum obiisse dicat anno M. CCC. XLIII. Henricus verò Rebdorfensis in Annalibus anno M. CCC. XLV. Quem Bruschiuseus ait præfuisse annis V. Codex M. S. annis XIII. computato nimirum etiam illo tempore, quo Episcopatus per præcuratores administratus est.

De hoc Episcopo M. S. Codex. *Hic Missam nunquam celebravit, nec officium suum Pontificale exercuit, propter sententias excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliasq; diuersas fulminatas per Ioannem Papam XII. in Ludouicum Imp. in fautores eius, inq; terras ei adherentes, quibus quasi tota Alamannia fuit illaqueata. Cætero qui non contemnendus paterfamilias fuit & iura Ecclesiæ suæ à multorum iniuriis sedulo vindicauit. Interfuit conuentui Spirensi, anno salutis M. CCC. XXXVI. quo decreta est legatio ad Pontificem pro absolutio-*

ne Ludouici Imperatoris ab anathemate. Sed in irritum cecidit legatio, vt videre licet apud Albertum Argentinensem in Chronico.

XLIV. Albertus I.

Ex nobili sanguine Nobilium de Hohenfels, Canonicus & Præpositus Eystettensis & Administrator, post obitum Henrici à Capitulo concorditer ad sancti Willibaldi thronum euectus, anno M. CCC. XLIV. in Martio, confirmatus à Moguntino Metropolitano Henrico huius nominis Tertio, quem postea Clemens VI. Papa, quod excommunicatis adhereret; de sede deposuit; Qua de re consule Serarium lib. 5. rerum Mogunt.

In Albertum quoque depositionis sententia lata est, quòd Clemens Pontifex diceret; Episcopos eligere & dare sui iuris ac fori esse. Itaque in Alberti locum Berchtoldum Norimbergensem Burgrauium subrogauit anno Domini M. CCC. LI. Qui Aichstadium veniens, facillè Albertum gubernationis socium tulit; donec tandem ad meliorem vitã translatus est, quod contigit anno M. CCC. LV. in Ianuario. Nam Berchtoldus spiritualia potissimum curabat; Albertus administratorio nomine, temporalia: quem M. S. Codex *valde fidelem, sapientem ac industrium* appellat, qui per VII. annos vel circiter *laudabiliter, pacificè & quietè præfuerit, quique maxima debita soluerit, recuperatis castris & bonis, qua ab Episcopatu abalienata, & à diuersis inuasoribus occupata fuerant; quia vt ait Codex M. S. pecuniosus erat & parcus.* Sepultus est in summo Templo ante S. Willibaldi chorum propè Baptisterium, vt ait Bruschius. Quod autem VII. annos vel circiter præfuisse dicitur, id referendum est ad tempus, quo Berchtol-

Q 9 2 dus

us Ecclesie habenas accepit; nam ab Electione eius usque ad mortem sunt anni plures nempe XI. Caruit maioribus ordinibus, ut ait M. S. Codex. Vide Henricum Rebdorffensem in Annalibus anno M. CCC. XLV. & anno M. CCC. XLVIII.

XLV. Berchtoldus.

Ex Illustrissima Burgrauorum Norimbergensium familia. A XIII. ætatis anno usque ad XXX. sacro Teutonicorum Ordini adscriptus, Deo & Ecclesie militauit, *Commēdator Prouincialis in Prussia & Franconia floridus auo, corpore spectabilis, industria commendabilis*, ut ait M. S. Codex, qui XXXI. vel circiter ætatis suæ anno Clementis VI. studio, tiara Eystettensi redimitus est anno M. CCC. LI. Feria secunda Rogationum, quæ tunc in VIII. Kalend. Iunij incidebat, quam annis XIV. tenuit; mortuus anno M. CCC. LXV. sepultus in Monasterio Heilsbrunnensi; solenni maiorum suorum Burgrauorum ad sepulturam loco. Caruit maioribus Ordinibus, cum à Clemente Episcopus designatus est: sed concessione Pontificia Ordinibus statim initiatur; Subdiaconatu, die Ascensionis Domini, Diaconatu in Vigilia Pentecostes; sequenti Sabbato quatuor temporum, sacerdotio, post die in ipso SS. Trinitatis festo Episcopali characterē. Aliud præferre videtur editio Henrici Rebdorffensis; sed res ita se habet, ut dixi. Jura Ecclesie suæ gnauiter defendit & ab inuasoribus asseruit; pace ubique & apud Clerum, & apud populum plantata. De quo commemoratione dignum est, quod in M. S. Codice traditur his verbis: *Ipse etiam pater venerandus præ cunctis vicinis seu vicinarum seu fortè remotarum Ecclesiarum*
Episco-

Episcopus, in executione sui officij, videlicet in clericorum ordinatione, Chrismatis & aliorum Sacramentorum, Ecclesiarum & altarium consecratione, & omnium ac singulorum, quae ad executionem Pontificalis officij pertinere poterant, erat assiduus, sollicitus, attentus, & humillimus, ita ut hac pro viribus continuaret usque ad finem vitae.

Construxit ex imis fundamentis arcem in monte S. Willibaldi, iuxta & supra ciuitatem Eystettensem, aliisque multis qua oppidis, qua pagis, qua villis & praediis, necnon supellectili aurea & argentea Ecclesiam Eystettensem insigniter locupletauit; factus Caroli IV. Imp. Cancellarius, cum eodem Auenionem ad sedem Apostolicam abiit. Rediens Spirae in aegritudinem incidit, qua & consumptus est, omnibus Ecclesiae Sacramentis, quae moribundis administrantur, rite perceptis. Jgitur anno M. CCC. LXV. XVI. Kal. Octobr. hora diei quinta Deo spiritum reddidit. Huius Berchtoldi est sanctio illa, qua coercet eorum improbitatem, qui sacerdotum defunctorum bona liberè inuadebant ac diripiebant, conceditque singulis Clericis liberam testandi facultatem ea tamen conditione, ut quot annis per *Decurias* seu *Decanias* distributi certo in loco conueniant: remque diuinam faciant. Quod etiamnum fit, vocaturque vulgò talis conuentus *libertas*; quod sacerdotes liberè de suis rebus disponendi libertatem obtineant. Edita est haec constitutio anno Domini M. CCC. LXIV. postridie S. Martini.

Sub hoc Episcopo accidit, quod Henricus Rebdorffensis in Annalibus his verbis commemorat. Anno M. CCC. LIX. (ita habet Manuscriptus Codex. Freherus, Henrici editor, vno anno minus LVIII.) Domi-

293

nica

nica in medio Quadragesima, qua fuit II. Kalend. Aprilis fures de nocte intrauerunt Monasterium S. VValpurgis Eystetensis. Et cum Campanarius eiusdem tarde intraret ad deponendum se in lecto, irruunt fures in ipsum velata facie, volentes eum occidere, qui se defendendo fuit in Monasterio grauius vulneratus. Propter quod stillicidium de Reliquiis beata VValpurgis consuetum haecenus manare, cessauit per quatuor septimanas vel circa, & post octauas Pascha, appropinquante festo eiusdem Virginis, manauit ut ante.

Sub eodem Pontifice anno M. CCC. LXIII. in octaua Pentecostes facta est translatio S. Wunibaldi Confessoris in nouum chorum Ecclesiae Heidenheimensis.

Eodem anno, in solennitate SS. Apostolorum, Petri & Pauli horrida tempestas Eychstadium concussit, rupta derepentè imbribus grauida nube. Ex qua per vallem Buchthal, inquit Henricus Rebdorffensis, versus Septentrionem tanta inundatio aqua exstitit, ut partem ciuitatis destrueret, hominibus in praedicta valle habitantibus ingentia damna inferret, & de montibus grandia saxa denolueret.

Vigebant iis temporibus adhuc duella. Itaque die Abdon & Sennen Martyrum, commissum est duellum inter dictum Hopferstatt & Perenuelder. Sequenti anno simile duellum institutum est in iudicio prouinciali Burgrauij (Norimbergensis) & iuxta Norimbergam cum quodam dicto Marschaldo de Gredingen, ut ait Henricus Rebdorffensis in Annalibus. Vt autem ad alias orbis partes, ita & in hunc terrarum tractum penetrauit detestanda Monomachiae consuetudo: contra quam iam olim Agobardus Episcopus Lugdunensis elegans opusculum ad Ludouicum Pium Imp. scripsit, quibus feralibus

bus certaminibus, inquit, contingunt homicidia iniusta, & crudeles ac peruersi euentus iudiciorum, non sine amissione fidei, & charitatis ac pietatis, dum putant Deum illi adesse, qui potuerit fratrem suum superare, & in profundum miserrarum deicere. Hic est pessimus error & ordo confusus, &c. Et tamen inueniuntur, qui stimulos addant. Pugna securus, quia illum, qui tua repetit aut contendit, absque dubio superabis; & diuinum eis promittunt adiutorium, qui tam contrarij existunt Euangelica pietatis. Hinc iam ad certamen audacter proceditur; ubi duo cominus veniunt parati, ut se inuicem varijs ictibus cadant, pro talibus rebus, quas multò minus amare debuerant, quàm seipsos ad inuicē, nam eum, quem occidere aut superare cupit, iussus est ut diligat sicut seipsum; recusatis illas pro quibus contendit arbitrari, ut stercora, ut Christum lucrifaceret. Hæc & plura huius generis in hunc perditum morem Agobardus; qui tam altas radices egit, ut etiam Tridentina Synodus seriam medicinam adhibere debuerit. Quam vide session. 25. cap. 19.

XLVI. Rabno seu Rabanus.

Ex patre Dapifero de Wilburgstetten, ex matre de Pfalheim Dioceseos Augustanæ. Administrator, antea Episcopatus Eystettensis sub duobus Episcopis; postea eisdem Administrator Episcopatus Ratisbonensis. Vir prudens, affabilis, prouidus & hospitalis; in armis strenuus, in consilio maturus, in amicorum auxilio virtuosus, in ulciscendo inimicorū iniurias animosus, animo industrius, & uniuerso clero pius & graciosus. His enim notis M. S. Codex Rabanum istum depingit. Imò plura adiiicit, fuisse enim ait, formam iustitiæ, exemplar pietatis, assertorem veritatis, defensorem fidei, ordinatorem clementem Cleri,

pasto-

pastorem pium plebis, refugium oppressorum, spem misero-
rum, tutorem pupillorum, iudicem viduarum, vltorem sce-
rum, metum malorum. Gloriam bonorum, irreprehensi-
blem, sobrium, pudicum, ornatum; & in mensa seu refectionis
tempore, semper hilarem & iucundum, modestum, non liti-
giosum, domui suae bene praepositum: qui tam in spiritualibus
quàm in temporalibus Episcopatum praclare gubernauerit.

Electus ergo anno M. CCC. LXV. non diu sibi
cunctandum existimauit; sed statim Kalendis Octo-
bribus iter Auenionem versus ad Urbanum V. Pon-
tificè pro confirmatione & designationis suae appro-
batione iniiit; & in festo S. Galli XVI. scilicet Octo-
bris, ad metam itineris peruenit; vbi superatis & per-
ruptis variis difficultatibus, tandem in festo S. Wunibaldi, hoc est, XVIII. die Decembris, voti compos-
effectus, mox Sacerdos & Episcopus cōsecratus est; &
XV. Kalend. Februarij Eichstadium redux, à Clero
& populo solenni applausu recipitur anno M. CCC.
LXVI. qui & æs alienum dissoluit, & multa Episco-
patui acquisiuit, & prius acquisita communiit & ex-
ornauit; tandemque nonagenario non minor hanc
vitam reliquit anno M. CCC. LXXXIII. XV. Ka-
lendas Nouembris, die D. Lucae, ante noctis medium, an-
no XVIII. euectionis suae ad cathedram Willibaldi-
nam; sepultus in choro S. Willibaldi ad latus duorum
Episcoporum Eystettensium, Hildebrandi de Meren,
& Reimbotonis de Meilenhart.

De eodem Pontifice idem M.S. Codex. *Monaste-
rium Ecclesiae cathedralis Eystettensis vetus & ruinosum in-
ter duos choros, videlicet inter chorum maiorem beate
Virginis & chorum S. Willibaldi demolitus est, & par-
tem ipsius mediam propriis impensis instaurauit, de-
signatis*

signatis certis redditibus, quorum subsidio pars altera perficeretur.

Sub hoc Episcopo certa Regula, nimirum S. Augustini adstrinxerunt se sanctimoniales, habitatrices Monasterij Bildenreuti, non procul Norimberga, in diocesi tamē Eystettensi; nam vt Bruschius ait in Catalogo Monasteriorum, anno Domini M. CCC. LXXVIII. *subdidere se concordibus animis Rabano Episcopo Eystettensi, petentes ab eo certum ordinem, qui misso ad eos Canonico quodā de S. Villibaldi choro, Domino Burckhardo de Pleynefeld, consecrari ipsas, & sub obedientiam accipi, Canonissas q̄ S. Augustini Regulares designari fecit, & Præpositam constituit anno M. CCC. LXXIX. die S. Thomæ Apostoli.*

XLVII. Fridericus IV. hoc nomine.

Comes Oettingensis. Electus anno M. CCC. LXXIII. ætatis suæ XXIII. confirmatus ab Urbano VI. Pontifice, ad quem statim ab electione sua legatos, confirmationis impetranda gratia miserat: nec Pontifex difficilem se præbuit, postquam quibus dotibus Fridericus insignitus esset, intellexit: Fuit enim, vt ait M. S. Codex, *magna eloquentia & literaturæ; qui in Academia Paduana compluribus annis Canonico Iuri operam dedit strenuus, prudens & sagacissimus, in consilio maturus, in conuersatione liberalis, in omnibus prouidus & circumspectus.* Laudem, quam Berchtoldo Episcopo M. S. Codex tribuit, huic quoque Friderico transcribit: *fuisse videlicet in executione sui officij assiduum, in celebratione, inquam, Missarum, in clericorum ordinatione: in chrysmatis & aliorum Sacramentorum, Ecclesiarum q̄ & altarium consecratione.*

Rf Lauda-

Laudatur ab eximio cultu, quo venerabile Sacramentum Eucharistiæ prosequeretur, quem inter alia cæstantur tabernaculum in summa Æde pro asseruanda Eucharistia magnificè conditum, vt & fabrefacta. *Monstrantia* seu Hierotheca; & mos quotannis percompita vrbis Eucharistiæ ferculum propriis manibus circumferendi. Erga pauperes, præsertim senio iam grauatos, & laboribus ineptos, perquã benignus & munificus; ad cleri disciplinam conseruandam, & sicubi collapsa esset, instaurandam, attentus, subditorum suorum amans, ipse etiam ab illis redamatus. Paterfamilias præclarus, qui Episcopatum multis archibus, oppidis, prædiis, fundis, aliisque opibus locupletauit. Cum nobilibus quibusdam ex Franconia, Episcopatus inuasoribus, felici Marte congressus, insignem victoriam retulit: anno M. CCCC. VIII. debellata etiam hæresi: nam vt M. S. Codex ait; *gloriosus iste Pontifex perfidos hæreticos VValdenses valdè persequebatur, & eis infestus fuit; quos per totam suam dioccesin diligentissimè inuestigandos plurimosque cruce signandos curauit, multosq; peruersos, & nefarios hæreticos, Vulcano expiando tradidit.* Sedit annos XXXII. vno mense dempto. Mortuus anno M. CCCC. XV. XIII. Kal. Octobris, primo anno Concilij Constantiensis, anno ætatis suæ LV. sepultus apud altare nouum iuxta ostium *sacristia* chori sancti Willibaldi, ad latus Domini Rabnonis; qui cum ægritudinem inualefcere videret, conuocato totius ciuitatis Clero in Exaltatione S. Crucis, sacra communione & vnctione ad conflictum cum morte ineundum sese communit. Eodem cœlesti cibo post paucos dies iterum sese refecit, nec postea quidquam perituri cibi aut potus degustauit.

Sub

Sub hoc Episcopo, anno M. CCC. XCVII. pestilentia lues ciuitatem Eystettensem grauiter afflixit; & in Conuersione D. Pauli, tempore his locis insolito tonitrua & fulgura audita & visa sunt non sine plerorumque terrore.

Sed quia paulò antè mentio facta est barbaræ, rusticæ & agrestis sectæ Waldensium, quæ Bauariam, Noricum, Franconiam, Austriam, & quasdam alias prouincias non parum infecerat, quamque Fridericus iustissimè persequebatur, etiam flammis, si pertinacia nullo alio remedio sanabilis esset, non possum quin commemorem, quomodo iidem Waldenses, cum in Angliam penetrassent, excepti, & eò vnde malum pedem attulerant, remissi fuerint. Non vtar autem meis, sed Wilhelmi Neubrigensis verbis lib. 2. rerum Anglicarum cap. 13.

Iisdem diebus (sub Henrico II. Rege Angliæ circa annum Domini M. C. LXIII.) *erronei quidam venerunt in Angliam, ex eorum (ut creditur) genere, quos vulgo Publicanos vocant. Hi nimirum olim ex Gasconia incerto auctore habentes originem, regionibus plurimis virus sua perfidia infuderunt. Quippe in latissimis Gallia, Hispania, Italia, Germaniaq; prouinciis tam multi hac peste infecti esse dicuntur: ut secundum Prophetam, multiplicati esse super numerum arena videantur. Denique cum à Præsulibus Ecclesiarum, & Principibus Prouinciarum in eos remissius agitur, egrediuntur de caneis suis vulpes nequissimæ, & præterea specie pietatis, seducendo simplices, vineam Domini Sabaoth tantò grauius, quantò liberius demoliuntur. Cum autem aduersus eos igne Dei fidelium zelus succenditur, in suis foueis delitescunt, minusq; sunt noxij: sed tamen occultum spargendo virus nocere non desinunt. Homines rustici & idiota,*

Rr 2

atque

atque ideo ad rationem hebetes, peste verò illa semel hausta ita imbuti, ut ad omnem rigeant disciplinam, unde rarissime contingit eorum aliquem, cum è suis latebris prodiit extrahuntur: ad pietatem conuerti.

Sanè ab hac, & aliis pestibus Hereticis immunis semper extitit Anglia, cum in aliis mundi partibus tot pullulauerint haereses. Et quidem hac Insula, cum propter incolas Britones Britannia diceretur: Pelagium in oriente haeresiarcham futurum, ex se misit, eiusque in se processu temporis errorem admisit: ad cuius peremptionem Gallicana Ecclesia pia promissio semel & iterum beatissimum direxit Germanum. At ubi hanc insulam expulsis Britonibus natio possedit Anglorum, ut non iam Britannia, sed Anglia diceretur, nullius unquam ex ea pestis haeretica virus ebulliuit, sed nec in eam aliunde, usque ad tempora Regis Henrici secundi, tanquam propagandum & dilatandum, introiuit. Tunc quoque Deo propitio, pesti, quae iam irrepserat, ita est obuiatum, ut de cetero hanc insulam ingredi vererentur. Erant autem tam viri quam feminae paulò amplius quam triginta, qui dissimulato errore, quasi pacifice huc ingressi sunt propagandae pestis gratia, duce quodam Gerardo, in quem omnes tanquam praeceptorem ac principem respiciebant. Nam solus erat aliquantulum literatus: ceteri verò sine litteris & idiotae, homines planè impoliti & rustici, nationis, & linguae Teutonicae.

Aliquandiu in Anglia morantes, unam tantum mulierculam venenatis circumuentam susurris, & quibusdam (ut dicitur) fascinatam praestigiis, suo coetui aggregauerunt. Non enim diu latere potuerunt, sed quibusdam curiosè indagantibus, quod peregrina essent secta, deprehensi, tentique sunt in custodia publica. Rex verò nolens eos in discussos vel dimittere vel punire, Episcopale praecepit Oxonia concilium congregari. Vbi dum solemniter de regione conuenirentur: eo, qui

lite-

literatus videbatur, suscipiente causam omnium, & loquente pro omnibus, Christianos se esse & doctrinam Apostolicam venerari responderunt. Interrogati per ordinem de sacra fidei articulis: de substantia quidem superni medici recta, de eius verò remediis, quibus humana infirmitati mederi dignatur, id est, diuinis sacramentis, peruersa dixerunt; sacrum baptismum, Eucharistiam, coniugium detestantes, atque unitati Catholicae, quam hac diuina imbuunt subsidia, ausu nefario derogantes. Cumq; sumptis de scriptura diuinis urgerentur testimoniis, se quidem, ut instituti erant, credere, de fide verò sua disputare nolle responderunt. Moniti, ut poenitentiam agerent, & corpori Ecclesiae unirentur, omnem consilij salubritatem spreuerunt. Minas quoque pie praetentas, ut vel metu resipiscerent, deriserunt; verbo illo Dominico abutentes: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum.

Tunc Episcopi, ne virus haereticum latius serperet, praecuentes: eosdem publicè pronunciatos haereticos corporali disciplina subdendos, Catholico Principi tradiderunt. Qui praecipit haeretice infamiae Characterem frontibus eorum inuri, & spectante populo virgis coercitos vrbe expelli, districte prohibens, ne quis eos vel hospitio recipere, vel aliquo solatis confouere praesumeret. Dicta sententia ad poenam iustissimam ducebantur gaudentes, non lentis passibus praecunte magistro eorum & cantante, Beati eritis cum vos oderint homines. In tantum deceptis à se mentibus seductorius abutebatur spiritus. Illa quidem muliercula, quam in Anglia seduxerant, metu supplicij discedens ab eis, errorem confessa reconciliationem meruit.

Porro detestandum illud collegium, cauteriatis frontibus iusta seueritati subiacuit: eo, qui primatum gerebat in eis, ob insignem magistrum, inastionis geminae: id est, in fronte & circa

mentum dedecus sustinente: scissis q̄ cingulo tenuis vestibus publicè casti, & flagris resonantibus vrbe eiectioni, algoris intolerantia (hiems quippe erat) nemine vel exiguum misericordia impendente, miserè interierunt. Huius seueritatis pius rigor, non solum peste illa, qua iam irrepserat, Angliæ regnum purgavit, verum etiam, ne ulterius irreperet, incusso hæreticis terrore præcauit. Ita nimirum hæreticæ Vulpes à vinea Domini arcendæ & absterrendæ sunt. Quæ ratio si seruata fuisset, quando post aliquot annos Cacodæmon Wiclephum in Angliā aduersus Ecclesiam excitauit; haud tantas strages funestus ille Hæresiarcha edidisset.

Addamus & hoc, quod de *Fossariis* Albigensium seu Waldensium posteris scriptum reliquit Trithemius in Chronico Sponheimensi, anno Redemptoris M. D. I. *His temporibus multiplicati fuerunt hæretici in Bohemia, qui vulgo Fossarij nominantur, propterea, quod in fossis & occultis speluncis nocte conueniunt, turpitudinem sine differentia personarum, more bestiarum, exercentes, quæ Ecclesiam Dei & ministros eius contemnunt, sacramenta irident, infinitos scaturientes errores. Crescit hoc nefandissimum genus hominum & mirum in modum quotidie augetur, in tantum, quod anno prænotato numerus eorum maior XIX. millibus fuit inuentus. Sed & nobiles atque potentes quamplures in regno Bohemia ad eos turpissimos hæreticos declinarunt: è quibus vnus, Christophorus nomine, vir nobilis & diues, quadraginta florenorum millia inter eosdem hæreticos pro eleemosyna distribuens, vnus ex eis factus est.*

His temporibus in Bohemia nobilis quidam Laurentius Glaz de Rotenhausen, fide & conuersatione bonus Christianus, qui emerat oppidum quoddam, Gurricke dictum, in quo reperit oppidanos ferme omnes præfata secta hæreticos, qui-
bus

bus cum legem proposuisset, ut aut renunciarent errori, aut bonis omnibus relictis ab oppido discederent, omnes unanimitè cum baculis suis exierunt, omnibus quæ habuerant relictis, profecti ad alios erroris sui conscios, à quibus tanquam martyres Christi fuerunt in gaudio & honore suscepti. & cunctis necessariis copiosissimè prouisi. Apostolorum se profiterentur imitatores, homines sine Deo, sine corde, Diabolo pleni. Sunt autem homines astutissimi, & in sua secta mirabiliter docendo, disputando ac defendendo periti, in tantum, quod non facile à quolibet rationibus disceptando poterunt superari: nullus tam grossi intellectus reperitur, qui tamen usum rationis habeat liberum, qui non mox hanc sectam fuerit professus, in ea defendenda rationibus (ut eis videtur) doctissimus euadat.

Sed ne quis rem alicuius miraculi existimet, causam tantæ mutationis dicemus, ut omnes non Deum, sed malignum spiritum in ipsis operantem intelligant. Quicumque in illam secretam intronitti prudentiæ societatem exoptat, primum aliquo celebrante Catholico sacerdote, Ecclesiam ingreditur, & stans in angulo, vel secreto aliquo loco, per totam missam verba quadam contumeliosa (quæ nos propter infirmos exprimere non decet) contra Sacramenta loquitur sub silentio, cum intentione sibi à docente proposita, quibus post finem missæ completis, musca magni corporis aduolat, & pennarum strepitu significans se adesse presentem, oris introitum petit: at vero mox ut ille os suum aperuerit, ingreditur illa, & homo spiritu diabolico impletur, efficitur quæ in ea secta doctus & mirabiliter astutus. Verùm ipsi muscam illam non Damonem, sed Spiritum sanctum esse confirmant, qui in eos, ut veros Apostolorum imitatores, sicut in die Pentecostes in illos quondam, descendens, eruditos faciat & constantes: & reuera non constantes, sed pertinaces fiunt, nec ullis tormentorum generibus

ribus à suis erroribus ad rectam fidem reduci unquam potuerunt. Nouimus Conuersum unum, qui hæreticorum deceptus consilio, ea (quæ diximus) submissa fecit & dixit, sed cum strepitum muscæ caput circumuolâtis audisset, paues factus in terram cecidit, & vix muscâ, ne os ingrederetur, abigere potuit. Verùm non omnes, qui eam profitentur sectam erroris, ad hanc secretam maligni spiritus infusionem venire permittuntur, ob certas rationes & causas.

Hæc de istis Hæreticis adducere placuit, vt quos & quales sectarios Eridericus Episcopus euersum iuerit, clarius intelligeretur: nam omnes isti fuere Waldensium stolones & genimina, perniciose foecunditate adeo pullulantis, vt nisi seuerior medicina adhibita fuisset, vix cohiberi potuissent, cõtra quos etiam scriptis certatum est à variis scriptoribus, quorum nonnullos non ita pridem euulgauimus.

XLVIII. Joannes hoc nomine
Secundus.

Baro ab Heideck, Præpositus cathedralis Ecclesiæ Bambergensis. Electus anno M. CCCC. XV. ipso die S. Leodegarij; cum quæ sedes Apostolica tunc vacaret, à Metropolitano suo Moguntino Ioanne confirmatus est; & mox Bambergæ in Episcopum consecratus, affabilis, pius, mitis, iustus & mansuetus, & ita rationes suas instituens, vt, quantum in ipso erat, pacem cum omnibus coleret, amatus à summis, mediocribus & infimis, omnis pompæ, fastus ac superbix osor, ad id vnum incumbens, vt iura & bona Episcopatus non modò integra seruarer, sed & augeter. Varias, easque graues calamitates & ærumnas subiit, præsertim durante illo Principum foedere aduersus Ludouicum Ducem

Ducem Bauarię *de Ingolstadio*, vt tunc loquebantur, in quod & ipse nomen suum dederat. Vide Chronicon Elvvacense anno M. CCCC. XX. In Bohemiam pro exstirpandis Hussitis subsidia hominum & armorum crebrò submisit. Diem Conceptionis Deiparę Virginis, vt & natalem S. Kunegundis Imperatricis in choro & in foro festum esse voluit, & lege lata mandauit. Tandem senio & ægritudine confectus obiit in Arce Montis Willibaldini anno M. CCCC. XXIX. III. Nonas Iunij. Sepultus in choro S. Willibaldi.

XLIX. Albertus hoc nomine Secundus.

Natus patre Ioanne de Rechberg, & matre Sophia de Helffenstein Comitissa. Canonicus Constantiensis & Eystettensis, & Collegiatae Ecclesię Herrriedensis Præpositus: Episcopatum adeptus anno M. CCCC. XXIX. feria secunda ante festum natalitium S. Ioannis Baptistę: non diu post à Martino V. tunc Anagninę residente, ob pestiferam luem Romę grassantem, confirmatus, & Eychstadij Episcopali consecratione inauguratus, *affabilis, mitis, humilis, hospitalis, pacis amator*, quam coluit, & inter vicinos principes fouit, quantum potuit: etiam à re suo & impensis; mirę prudentię & providentię, qua abundè compensabat, si quid doctrinę in scholis tradi & disci consuetudine deesse videretur. Milites conductitios tam equites, quàm pedites propulsandis à Diocesi Hussitis pluribus annis habuit, & ad limites quoque Bauarię tuendos, vt Chamum & Weidam, aliquos ablegauit, & in ipsam itidem Bohemiam arma & milites magno numero misit, etsi occulto Dei iudicio, & hæc &

Ss

omnia

omnia alia hostibus in prædam cesserunt, nostris devictis, vel potius antequam vincerentur, fuga dilapsis.

Facultates Episcopatus luculentis accessionibus ampliavit. Qui cum cathedram S. Willibaldi laudabiliter annis XVI. Mensibus III. demptis duobus diebus, tenuisset, in gravem morbum incidit, quo & extinctus est. Anno salutis M. CCCC. XLV. die sancti Gorgonij Martyris, circa ætatis suæ annum LV. sepultus in choro S. Willibaldi ante altare B. Barbaræ Virginis & Martyris.

Sub hoc Episcopo, anno M. CCCC. XXXVI. habitus est Eychstadij conventus principum ad reconciliandos Bauariæ Duces Henricum & Ludovicum; cui conventui ipsemet Ludovicus præsens interfuit, sed irrito conatu, dissensionibus non extinctis, ut scribit in suo Chronico Andreas Ratisbonensis: eadem reconciliatio paulò post auctoritate Concilij Basileensis tentata est, scriptæque pacis leges, in quibus si quid dubitationis existeret, iudex datus est Episcopus Eystettensis, quisquis pro tempore foret.

L. Joannes III. hoc nomine.

Huius Episcopi res gestæ in Codice M. S. seu in Supplemento Gundackari copiosè describuntur. Quam descriptionem hic verbatim inserere placuit. *Ioannes de Eych, Præpositus VVetzflariensis, Subdiaconus & Canonicus Ecclesiæ Eystettensis, Cal. Octobris, concordia canonicorum voto, non sine expectatione & plausu maximo populi, in Episcopum eiusdem Ecclesiæ eligitur. Qui post dies paucos à Theodorico Archipræsule Maguntino, super Romano Pontifici.*

Pontificatu, eo tempore Eugenio & Felice contendentibus, confirmatur, & in Decembri Diaconus, Quadragesima Presbyter & Episcopus ordinatur. Is ex patre Carolo de Eych, viro militari, propter singularem prudentiam & facundiam Franconia notissimo ac praeipuo: ex matre Margareta de Heltpurg, femina pudicissima, natus, ut ingenio, sic eloquentia quam plurimos sua aetate superavit, praeter ceteras tamen bonas artes iuris utriusque olim studiosior fuit, doctor alique mitra duplici redimitus, VViennam postea accersitur, Pontificium ius publicè ac ordinariè lecturus. In quo exercitio diu versatus, tandem Alberti Austriae Ducis, ad quem Romanum Imperium postea delatum est, eoque mortuo Alberti, qui Frederici Caesaris frater fuit, curiis addictus, atque utriusque Cancellarius fuit. In Concilio Basileensi regium oratorem magnificè gessit, indiesque rerum humanarum experientia amplior ei accessit, ut etiam ad rempublicam gubernandam, merito Pontificale officium, idoneus merito videretur.

Eloquentia igitur, prudentia & doctrina eximie clarus, cum iam pastoralem mitram accepisset, virtuteque se redimere, ac exemplo boni pastoris, gregi sibi credito studiosè prodesse conaretur, multo seruiore, tantaque gravitate pontificalia officia perfecit, ut assistentibus numen quoddam caeleste praesens videretur; ipsemet ad populum plerumque sermonem habebat, ipse Clericos, vestes sacras, vasaque consecrabat, & quod magis mirere anno Iubilaeo confessiones ipse audire non dedignabatur.

Erat insuper clementia & humanitate conspicuus, suorum querimoniis aures per benignas quotidie praebere, simplicitatem & ineptias eorum, quo ad potuit tegere, aut humanissime ferre solebat: Christi pauperibus potissimum se clementem exhibens. Nam eorum nemini ut cunque misero aut abiecto aures negabat, quos plerumque inter equitandum ad

se tendere videns, incessu segnes, etiam inter pluias & ventos operiebatur. Neminem prateriens, cui petenti eleemosynam non daret, asseuerans opes Ecclesie idcirco tantum modo sibi gratas esse, quod pauperum necessitatibus ex his posset succurrere. Sobrietatis ac parsimonie principuus amator fuit, quippe antequam rebus humanis eximeretur, per hebdomadam bis, in aduentu verò quotidianum ieiunium obseruabat, aliis diebus cæna exigua contentus, vbi magis auribus sacras lectiones, quàm ventri pabula deliciae q̄ parabat. Voluptati deditos, maximè temulentos, mirum in modum aspernabatur. Extra refectioi destinata tempora, neque cibum neque potum sumere visus est. Denique veritati sic studuit, vt verba ipsius, veluti iureiurando firmata fidem facerent omnibus. Nam nemo vnquam, ne ioci quidem gratia, vanum quippiam aut fictum ex eo audierat. Modestus, patiens, blanda, eximiaque grauitate præditus fuit, ludos, iocos q̄, omnes seu rerum turpitudine, seu verborum obscenitate disfluentes, atq̄, adeo quidquid virtuti inimicum est detestari, honestis voluptatibus se oblectare solitus. Semel in anno cum canonicis suis pro consuetudine venationi interfuit.

Primo Pontificatus sui anno & diuini & humani iuris peritorũ consilio, statuta plurima edidit, quæ acclamatione cleri probata, & vulgatissima reddita sunt. Prouincialia quoque, & prædecessorum suorum statuta, quæ iam per diæcesin, sermè consuetudine oblitterata fuerant, in lucem reduxit. Multa insuper alia, quo imperitos & rudes in regenda animarum cura adiuuaret, edidit, prout ex ordinationibus suis animaduertere licet. Synodum singulis bienniis, nisi communi patriæ periculo præpeditus, celebravit; cui ipse præsidens, auctoritate & doctrina sua plurimum profecit; se quoque fraternæ correctioni cleri sui subiicere non dedignabatur.

Monasterium S. Valpurgis in ciuitate Eystettensi situm,
vbi

ubi regularis obseruantia iam exulauerat, labore maximo, obfistentibus sibi nobilibus multis, reformat, funditusque dirutum, nam vetustate & incuria ferme corruerat, adificiis renouari fecit. In dies, praesulis vigilantia, nedum in spiritualibus, sed temporalibus quoque monasterium augetur. Nam ubi olim vivebant decem tantum, nunc triginta aut quadraginta Christi virginibus pro alimētis redditus monasterij sufficiunt. Eiusdem professionis Monasterium, nomine Bergen adificiis, & obseruantia regulari optimè instauratum reliquit. Canonicos Regulares in Rebdorff vita seueriori instituit, VVindesheimensis obseruantia ritus ac statuta illuc transfrens. Fratres Praedicatorum in ciuitate Eystettensi, D. Domini praecepta negligentes, regularem vitam amplecti compulit, rebellibus procul pulsus. Multa denique sollicitudine clero suo inuigilauit, adeo, ut pæne omnium presbyterorum suorum, maximè curatorum nomina, vel personas, & mores probè cognosceret. Itaque diæcesim suam in spiritualibus, quantum hominis diligentia effici potest, optimè institutam reliquit.

Neque in temporalibus minus solers fuit, quippe qui Ecclesia bona & census à praedecessoribus suis quæditos, non modo cōseruatos, sed auctos etiam successoribus reddidit, tametsi plurimis incommodis & aduersis premeretur. Duo quidem bella graua sua tempestate emerferunt; primo quod inter Albertum Marchionem Brandeburgensem, cui confæderatus erat, & Nurenbergenses gerebatur; Eystettēsis Ecclesia biennio continuo rapinas, incēdia, agrorumque populationes, patitur, qua re impensam grauem facere, acque alienum contrahere cogitur. Nondum huins belli arumnas satis reparauit Episcopus, & aliud inter Ludonicum Baioaria Ducem, Henrici filium, & Albertum Marchionem praedictum exoritur, quo bello ciuitas Eystettensis à Ludonico Duce obsessa oppugna-

tur. De quo Trithemius in Chronico Sponheimensi. Eodem anno M. CCCC. LVIII. Ludouicus Dux Bauaria magno exercitu Bauarorum, Bohemorum & Australium congregato, ciuitatem Eystettensem obsedit. Sed concordia interueniente, discessit. Ita Trithemius. Postea tamen anno M. CCCC. LX. rupta concordia inter Albertum, Marchionem & Ludouicum, Ludouicus Eichstadium & Episcopatus arces suam in potestatem redegit, vt est in Chronico Elvvacensi, cuius Auctor est Matthæus Mareschalcus.

Capiendi Aichstadij hanc causam Ludouicus habuit, teste Andrea Ratisbonensi in Chronico. Occupauerat Ludouicus Donauverdam. Imperator nomine Imperij ciuitatem repetiit, & vt spoliū redderet, mandauit. Dux nolens eam spoliū nomine possidere, inquit Andreas, tradidit eam in manus Ioannis de Aich, Episcopi Eystettensis, donec iudicialiter decerneretur, cui tradenda esset. Episcopus verò reddidit Imperio. Quo factō Ludouicus obsedit ciuitatem Eychstett, qua per placita se dedit; qua occasione bellum inter Ludouicum & Albertum, Marchionem Brandenburgicum recruduit.

Sed iam denuò supplementum Gundackariau- diamus. Deinde sœdus, quod cum Alberto Marchione Iohannes Episcopus pepigerat transactione tollitur. Eo tempore belli, quod biennio, & eo amplius, inter Ludouicum & Albertum gestum est, Ecclesia Eystettensis, tametsi ab armis silebat, ab utroque exercitu, qui haud longè ab agro Ecclesia castra fixerunt, graui incommodo & pressura affecta est. Præter publica bella, latrunculi quamplurimi Ecclesiam etiam infestauerant, ad quorum temeritatem arcendam aris atque opere multum impendit. Et inter hæc atque innumera alia infortunia, vt supra dictum est, census Ecclesia auget, id ex rationum
libris

libris suis collatis Calendariis prædecessorum animaduertere licet, &c.

Hic etiam pro Republica primo Pontificatus sui anno, Indaos, perniciem Christianorum, à ciuitate & oppidis suis propulit, ac suis, ne mutuū ab eis sumerent, edicto publico vetuit. Taxillorum atq; aliis illiberalibus ludis, quoniam eorum studiosi parum rei sua prospiciunt, similiter prohibitis. Comestationes ac cōiuiua, nisi exiguo sumptu appadata, tanquam virtuti & rei augenda contraria, mirum in modum tum pœna, tum exemplo parsimonia restinxit, qua antehac in ciuitate creberrima fuere: Ius cuique aequè reddere studium fuit. Multa qua in iudicio reformanda viderat, prudentissimè limauit. Inter alia reformationem statutorum, ac iudicij Eystettensis, summo consilio editam, perpetuò obseruari voluit. Ordinem etiam iudicarium compilauerat, iuris scientiam præcipuam redolentem, sed nondum emanauerat, dum mortem obiret. Edidit & alios tractatulos, ac monasterijs chartas, qua rectè viuendi normam darēt, de comparatione vitæ actiua & contemplatiua. Item de constantia ad virgines S. Valpurgis; ac alia quadam reipublicæ ac religioni proficua. Ciuium odia & simultates, tanquam reipublica pestem, acerrimè resecauit pacis amator præcipuus. Nihil sine consilio agere solebat. Fuit sane speculum & decus Pontificum, testimonio omnium, qui ipsum nouerant, iure optimo reputatus, qui & Principem & Episcopum ac patrem sese exhibere nouerat. Canonicorum suorum amans fuit, eorum maximè, qui exemplo iuuentuti prodesse, vel quorum in doles senibus spem bonam polliceretur, &c.

Die Innocentum veluti testamentum facturus, percepta prius sacra communione, atq; unctione extrema, seniores capituli, Iohannem de Heltpurg Decanum, Ioannem de Leonrod, & quosdam alios accersit, his verbis eos compellans. Non
ignora-

ignoratis, venerabiles viri, mortem communem omnibus, horam verò eius nulli satis exploratam esse. Itaque ne me imparatum ea inueniat, Sacramentis, ut religio nostra suadet munitus itineri ex hac mortali vita me accinxi. Solent autem pari atque ego sum vinculo astricti, testamenta condere, ego cum D. Augustino sine testamento, quoniam unde id faciam non habeo, decedere tutius duxi: hoc tamen, siquid unquam de Ecclesia bene merui, exorari vos velim, ut dum carnis intra persoluerò, funus primo ad hospitale nostrum afferrì, atque illic exequias peragi curetis, distributuri miseris inibi degentibus argentum, ut habeant eleemosynam Ecclesia, ut pro nobis ad altare offerant, quam oblationem Deo gratam, & mihi profuturam maximè non ambigo. Deinde apud Ecclesiam cathedralè Deo optimo sacrificiis placato, S. Valpurgæ templo funus reddi, terræq; mandari iubeo. Præter id nihil efflagitarat, nisi ut mercenariis atque ministris, aliisq; creditoribus satisfacerent. Respondebant canonicis, quantum lacryma sinebant, si qua maiora pcteret, morem geri oportere, ita de Ecclesia meritis esset. Abscedunt mæsti, nam signa mortis certissima apparebant. Sed cum nemo mortis nuncius esse vellet, tandem Ioannes Mendel Cancellarius suus, quem eximie charum habebat, animatus, veluti per ambages primum progrediens, huius seculi vanitates detestatus, æterna vitæ cupidinem, quo mortem æquius ferat, multa ratione persuadet, adiciens mortem iusto requiem, sceleratis verò, quos tormentamant, formidabilem videri, morbum autem, quo premeretur, remedium atq; piaculum peccatorum asseuerans. Non sunt, respondit Præsul, condigna passiones huius seculi, ut Paulus ait, ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. At Iesu Christe fili Dei, misericors humani generis Saluator, per mortem & passionem, quam pro nobis peccatoribus pertulisti, respice me indignam creaturam tuam, & ex hac vita migranti

granti auxiliatricem manum porrige, Deus meus misericordia mea.

Acceptam deinde Crucifixi imaginem, quam Cancellarius manu tenebat, pectori admouens, utroque brachio strinxit, ac deosculatur, orationes deuotissimas primò crucifixo eius, deinde genitrici, VVillibaldo, & VValpurga patronis postremò, dixit. Orabant presbyteri litaniam, quibus deuotè respondēbat. Manus post hoc auxilio eorum, qui aderant, eleuans, atque ad cælum protendens, multas ex ordine orationes habuit, hoc versiculo sepius repetito, concludens. In manus tuas Domine commendo spiritum meum. Moritur autem Cal. Ianuarij mane hora quarta, anno Domini M. CCCC. L. XIV. at ætatis sue sexagesimo, cum iam sedisset annos octo & decem, menses tres, cuius corpus in monasterio S. VValpurga in Capella S. Agnetis conditum est.

Pius II. Pontifex Maximus audita morte Ioannis dixisse fertur in cœtu Cardinalium, Ecclesiam meritò lugere debere, quandoquidem columnam auream, & Ecclesia precipuam, & Alamannia notabilem prælaturum perdidisset. Hactenus Appendix ad Gundackarum, cui etiam inserta est epistola Æneæ Syluij, postea Pij II. ad Ioannem, cuius exemplar huc transcribere placet, tum alias ob causas, tum quia non parum discrepat ab illa, quæ in editione Basileensi operum Æneæ Syluij legitur lib. I. epist. num. 79.

Aeneas Syluius Senensis, Imperialis Secretarius S. P. D. Reuerendo Patri ac claro Principi Iohanni de Aich, electo Eystettēsi. Fecisti perbenignè, Pater optime, quod in literis tuis, quas huc ad amicos misisti, de tuo successu, mei quoque memoriam habuisti. Nec enim Aeneam tuam, qua tibi obuenerant bona ignorare uoluisti, quem sciebas tuo gaudio solidè gauisurum. Ego igitur, vir præstâtissime, gratias imprimis Deo Opt.

T s

Max.

Max. refero, qui te dignis honoribus extulit. Post hoc magno-
perè laudo Capitulū tuum, singulosq; Canonicos, qui sua pro-
uisorem Ecclesie, non ut plerique faciunt, qui indoctos, impe-
ritos, inexpertos, inertesq; assumunt: Sed te virum scientia
iuris, ac omnium litterarum peritia clarum, in rebus agendis
diu versatum, apud Principes etiam singulari solertia predi-
tum, elegerunt. Vtinam horum exemplum & alij sequen-
tur. Nempe non sic laicorum impressionibus Ecclesia terre-
rentur, Si earum gubernacula apud eos essent, quos studere
sapientiæ contigisset.

Postremò tibi admodum regrator, qui factus maior non
despicias me minorem, ut plerumque fieri solet. Mos enim ho-
minum est, ut qua infra sunt, semper contemnant. Hinc vul-
gò proverbium est. Societates hominum dirimi, quoties alium
alius dignitate vel opibus excedere cepit. Sed ista inter ple-
beios contingunt, qui non in virtute, sed utilitate omnem vi-
ta rationem ponunt. Viri autem boni & virtutis amatores,
ut magis eleuantur, eo magis amicorum meminerunt. Nec
enim Africanus iunior Laly unquam oblitus est, aut eum par-
ui fecit, quamuis ipse duos consulatus, cum summo populi de-
siderio suscepit, ille verò candidatus ex petitione deiectus fue-
rit. Nec Perithemus Archytam neglexit, quamuis fortunatus,
ille verò captiuus esset, sed libertatem amico impetrauit. A-
micitia enim, qua inter virtutes est, nec varietate fortune,
nec tempore minuitur. Ita inter nos esse video bonitatem tuam.
Quia licet inter Antistites Ecclesiarum, & seculi principes
sublimatus sis, qui modo priuatus fuisti, non tamē mei memo-
riam ponis, sed inter varias occupationes, qua in principis
dignitatum adeptarum euenire solent, inter magnas curas,
interq; diuersos strepitus, de me scribere non neglexisti. Indi-
cium est mihi hoc maximum, firmam esse, stabilem, perpetuam
& immortalem benevolentiam nostram.

Verum,

Verum, Praesul amantissime, quamuis ego mihi gaudeo, quod amicum honoribus auctum, & in sublimi positum video: Tibi vero an gaudere debeam, haereo. Nam tuam dignitatem, tuasque diuitias multa cura, multa anxietates, multi metus sequentur. Nec enim augeri opes possunt, quin & labores crescant. Omnis potestas subiecta est inuidia. Qui Episcopus est in specula sedet, omniumque oculos in se conuersos habet. Si benefaciat, fecisse debitum dicitur; si male; linguis omnium carpitur. Addo, quod nemo tam sancte viuere potest, quin aliqui se offensos putent. Nihil est, mihi crede, in hac vita mortali durius, quam Pontificatum gerere. In quo si Deo places, hominibus displices. Seruare medium, arduum est. Vt cunque sit, nauigandum est hoc pelagus, pro salute communi seruandum est reipublica. Nec enim nobis nati sumus, (ut Plato dicebat) sed ortus nostri partem amici, partem patriae vendicant. Ego autem addo partem etiam Ecclesiae deberi. Et si nos totos obligatos sibi dixerim, qua nos Christo regenerauit, non errauerim. Exinde cum te intus & in cute nouerim, moderationemque tui animi sciam, nullum mihi dubium est, quin tuus honor perpetuo duret, cum tua sit virtus aeterna. Et si Magistratus virum ostendit, ut Bias inquit, in hoc Pontificio tuo praestantes animi dotes, qua latebant, manifestabis, sed omnia haec cum labore multo, diuersisque anxietatibus facies.

In omnibus his tamen moneo te, precor, obtestorque, ne magis populo, quam tibi viuere studeas. Metire tempus tuum, & aliud reipublica tribue, aliud tibi retine. Relaxa nonnunquam curas, animumque oblecta. Scipio Laeliusque, de quibus supra memini, quamuis magni essent viri, & reipublicam suis ingeniis, studiisque sustinerent, nonnunquam tamen in Laurentem agrum exeuntes, sic se otio, quietique dabant, ut conchas umbilicosque legentes, ad magnam diei par-

tem iactu lapillorum oblectarentur. Oportet sic agere, mihi crede, praesul insignis. Nam qui semper seria tractat, quamuis non est mortuus, viuens tamen moritur. Tu ergo, qui iam maximam dignitatem adeptus es, effice, ne te magis dignitas possideat, quam tu illam in potestate habeas. Multi sunt modi, quibus animus relaxatur. Interdum libris indulgendum, interdum venatibus non prohibitis ac piscationibus. Multi sunt modi mentis secessus. Cura ut fideles comites habeas, cum quibus non aliter, quam tecum ipse loquaris. Inter omnia hominum oblectamenta, nulla maior voluptas est, nulla iocundior, nulla securior, quam cum fideles amici inuicem coeunt. Denique ita est, nullius boni (ut Seneca dicit) sine socio iucunda possessio est. Quanto quis maior est, quanto ditior, quanto potentior, tanto fideli amico magis indiget. Tibi hac pluribus verbis dico, quam opus fiet. Tu hoc partim legendo, partim inter homines viuendo didicisti. Fac ergo uti opus sit. Ego mihi ipsi congratulor, quod te sic sublimatum audio.

Scripseram tibi nuper de miseris Curialium longam Epistolam, sed tu iam in eo statu es, ut his scriptis non indigeas, curabo tamen, ut epistolam videas. Nam quanto maiores sunt illorum anxietates, qui principibus seruientes tadia subeunt curiarum, tanto magis letaberis, cum te his liberatum videbis. Apud Italos Antonius Massanus, ex ordine Minorum, magnus verbi Dei praedicator fuit, Cuius sermo tam populo acceptus erat, ut ad magnam diei partem absque cibo audiretur, callebatque homo & graecas & latinas literas, hunc sua virtus generalem Ordinis Magistrum fecit, post Episcopum Massanum. Non tamen tot dignitatibus auctus, sermonem deseruit. Me praesente, Senis praedicare de paupertate cepit, multaque incommoda pauperum, multasque miseras in medium adduxit. Exinde quid dicam inquit? Tot sunt paupertatis tadia, ut nihil supra. Ego quidem gratias Deo refero, qui per

per Episcopatum his liberatus sum. Sic ergo & tu dicere potes. Nam Episcopatus ex miseris curialium te extraxit, quod tibi mihi incundum est, quàm tibi utile. Tu vide, ut diues factus, sis non pauper: iam tibi facultas est, qua potes quàm multos ditare. Cura homines dignos promoueas. Non tamen sic te lege hac astrinxeris, quin etiam pro tuo libitu aliquibus non excellentibus omnino benefacias. Is cui scripsisti de tua promotione, multum in te sperat, vir bonus est, & tui amantiſſimus. Fac ut eius notitia non sit apud te infructuosa. Inter alios autem, quos dignos & virtute prestantes ad beneficia Ecclesiastica promoueris, si vnum vel alterum minus dignum subleuaueris, non erit reprehendendum, quia non vituperatur, qui errat semel, sed qui errat magis, quàm benefacit. Concedendum est aliquid amicitie, atque consuetudini, non tamen cum praiudicio veritatis, quam Platoni prætulit Aristoteles, meo iudicio magis fama, quam veritatis amore. Michaël Pullendorf Secretarius regius, ex tua promotione mecum latatus est valdè. Nec ego quenquam scio, qui dignitatem in te collocatam non magnopere commendet. Vale ex Vienna, die XXI. Octobris. Anno M. CCCC. XLV.

Teritur eiusdem Æneæ suprâ memoratus, isque elegans libellus ad eundem Ioannem, necdum Episcopum creatum, de Curialium miseris, quas ut copiosè, ita profectò scitè depingit, oculisque subiicit, scripsit autem Æneashū libellum eodem anno, quo Joannes Episcopali infula redimitus est, nempe anno M. CCCC. XLV.

Cum Gallia Delphinus Alsatiam inuassisset, misit ad eum Fridericus III. Imp. Episcopum Augustanum, & Ioannem de Aich, sciscitatum, quid causæ sit, cur Imperij fines cum valido exercitu intrauerit, ut scribit Æneas lib. I. epist. LXXXVII. Ex quo apparet

magnam fuisse Ioannis istius in Aula Imperatoris ex-
istimationem. Eiusdem tanquam Regij Legati ad
Concilium Basileense meminuit idem Aeneas in ipso
statim vestibulo Commentarij de Concilio Basileen-
si, cumque plurimaelectionis Iureconsultum appellauit.

Plures synodos dioecesanarum & plura synodalia
decreta videtur Ioannes edidisse: ex quibus in Com-
pendio statutorum Eystettenensium sub ipsa fermè Ty-
pographiæ incunabula excuso, reperitur Decretum
de quatuordecim Articulis vel potius partim abusi-
bus partim vitiis extirpandis; & Germanica instru-
ctio ad confessionem annuam ritè obeundam. De-
cretum illud editum est anno M. CCCC. LIII.

Successor quoque Ioannis Wilhelmus synodales
quasdam regulas eiusdem Ioannis denuò publicauit,
earumque obseruationem omnibus dioecesanis iun-
xit his verbis: *Statuta quadam synodalia, felicis memoria
Domini Ioannis, immediati prædecessoris nostri, anno Domi-
ni M. CCCC. XLVII. in synodo pro tunc publicata, prout
iam pridem similiter ac per nos actum est, ratificauimus, &
nunc præsentibus ratificamus, certo moderamine in eisdem
obseruato, prout ex infra scriptis nostris statutis intelligetis.*

Exstant istæ constitutiones Ioannis in supradicta
Epitome statutorum synodaliū Eystettenensium, vbi
Ioannes, inter cætera, ita præfatur. *Edidimus synodalia
statuta nonnulla, in his per bonæ memoria quondam Reimbo-
thonem, Philippum, Berchtoldum & Albertum immédia-
tum prædecessores nostros promulgata renouantes, &c.*

Habuit graues controversias cum capitulo suo
super Iurisdictione Cleri, qui est in ciuitate Eystetten-
si, nam hinc Episcopus, inde Decanus cathedralis eam
sibi vendicabat. Tandem res à Nicolao V. Pontifice
deman-

demandata est Nicolao S. Petri ad Vincula Cardinali, Apostolico per Germaniam Legato, qui litem composuit anno Domini M. CCCC. LI. Quæ compositio exstat in epitome statutorum synodaliū Eystettensium.

Huic Præsuli à Pio II. Pontifice Max. demandatum est, quod in Chronico Sponheimensi his verbis Trithemius memorat. *Hoc anno M. CCCC. LXI. Pius Papa II. scripsit & commisit & mandavit Episcopo Eystettensi, quatenus assumptis ad se viris probis, religiosis & peritis, euocatisq; euocandis, tres illas obseruantias Ordinis nostri, in Alemannica natione nouiter instauratas Bursfeldensem, Mellicensem, & Castellensem, & si quæ essent alia, reduceret in unum auctoritate Apostolica, contradictores per censuras Ecclesiasticas ad obedientiam compellendo. Huius occasione mandati multi interea sunt facti labores & expensa diuersis temporibus: sed vsque in hunc diem nullus est secutus effectus, propter nimiam diuersitatem ipsarum trium obseruantiarum in multis.* Hæc Trithemius.

Huius Episcopi iussu in membranis puris, mundo caractere descriptæ sunt historiæ patronorum Ecclesiæ Eystettensis, vita scilicet S. Willibaldi, Auctore Philippo XXXIX. Episcopo Eystettensi, quam nunc primum in lucem proferimus. Vita S. Walpurgis, eodem Philippo Auctore. Vita & miracula eiusdem Virginis à Wolffardo Hasenrietano libris quatuor comprehensa vnâ cum rhythmis Medibardi de eiusdem Virginis miraculis. Hodæporicon seu Itinerarium S. Willibaldi, & vita S. Wunibaldi. Codex, qui hæc omnia continet, asseruatur Eystadij in Arce Episcopali; absolutus anno Domini M. CCCC. LVI. Ex quo apparet, præsul huic curæ fuisse, vt memoria diuorum

uorum Eystettenſium non intercideret, ſed ſemper recens & quaſi vegeta ad poſteros transmitteretur.

LI. Wilhelmus.

Ex nobili familia de Reichennau, Decretorum Doctor, antea Eccleſiæ Eystettenſis Canonicus & Propoſitus, electus in Episcopum XVI. die Ianuarij anno ſalutis M. CCCC. LXIV. Et à Pio II. Pontifice Max. confirmatus. Regalia accepit à Friderico III. Imp. Neustadij in Austria, cui charus & perquam acceptus erat, ſæpiusque in Comitibus & conuentibus Imperij, vices Imperatoris geſſit; à quo, vt & à Maximiliano filio, poſtea patris in Imperio ſucceſſore, varia priuilegia & immunitates pro Eccleſia Eystettenſi obtinuit.

Sub hoc Episcopo conditum eſt ſanctimonialium Monasterium *Marienstein*, (Mariæ Lapis) inter Eychſtadium & Rebdorffum; & aliud eiufdem ſexus Mariæburg prope oppidum Arnbergam, vtriuſque ſtructuram & prouentus non parum ſua liberalitate iuuit ac promouit. Feſtum præſentationis Deiparæ Virginis in Eccleſia cathedrali perque totam ſuam diœceſin celebrari iuſſit. Reliquias vel aliquid de Reliquiis S. Willibaldi, S. Walpurgæ, & S. Richardi vnâ cum *Legendis, Officiis ac Reſponſoriis in Notis*, Regi Angliæ (qui vel Richardus III. vel Henricus VII. erat) tranſmiſit, Cuiſacra iſta munera gratiſſima acciderunt; moxque in honorem iſtorum Cælitum diem feſtum indixit. Landiſhutæ cum Imperatore Friderico, multisque aliis tã Eccleſiaſticis, quàm politicis principibus nuptias Ducis Bauariæ Georgij cohoneſtauit, vt ſcribit Andreas Ratiſbonenſis in Chronico anno M. CCCC. LXXV.

LXXV Facultates & reditus Episcopatus egregiè au-
xit, arcesq; & ciuitates communiit, seditq; XXXIII.
annos, duos menses & vnum diem. Excessit hinc an-
no M. CCCC. XCVI. XV. Kalend. Decembris, se-
pultus in choro S. Willibaldi cum septuaginta circi-
ter annos vitæ expleisset. Tumulo hoc Epitaphium
adscriptum legitur.

*Wilhelmo Episcopo Eystettensi, viro omnium virtutum
genere ornatissimo, quem ob singularem fidem atque pruden-
tiam, Fridericus Caesar, & Maximilianus Rex, non modò in
consilium de maximis Imperij rebus precipuum asciuerunt,
sed etiam legatum, alter ad Matthiam Hunnorum, alter ad
Carolus Gallorum reges miserunt: Maximilianus etiam post
Friderici patris obitum, parentis loco in summis rebus habuit,
& verbis compellare consuevit: Vixit in Episcopatu annis tri-
ginta tribus. Moritur in Messing, anno Domini M. CCCC.
XCIV. XIV. Kal. Decembris.*

Magnam si qua viro tribuit sapientia laudem,

Hic summo præsul dignus honore iacet.

Cui nihil obiciunt inimici præter honestum

Crimen: quod Regi & Cesari amicus erat.

Fuit hic Wilhelmus Academiae Ingolstadiensis primus
Cancellarius, & cum anno salutis M. CCCC. LXXII.
Academia à fundatore suo Ludouico, solenni more
initaretur & propalaretur, adfuit idem Episcopus
cum Episcopis Frisingensi, Augustano & Ratisbonen-
si, Regisque Hungarici Matthiæ Legato.

Auctoritate & approbatione Wilhelmi typis ex-
cusa sunt Decreta nonnulla synodorum Eystetten-
sium, quas tam ipse Wilhelmus, quam Antecessores
eius celebrauerant, additis etiam Constitutionibus
synodalibus Moguntinis, quas ex variis Moguntinis

V u

Conci-

Conciliis desumptas Petrus Archiepiscopus Mogun-
tinus vnum in librum collegerat & congesserat; ne il-
lis quidem omissis, quas Theodoricus Archiepisco-
pus anno M. CCCC. LI. in Concilio quodam pro-
mulgarat. Petierat Matthias Walcker Reutlingensis
Typographus à Wilhelmo Episcopo Codicem statu-
torum Eystettensium: cui Wilhelmus hoc Epistolio
respondit. *Dei gratia VVilhelmus, Episcopus Eystettensis
fidei nostro dilecto Matthia VValcker de Reutlingen, salu-
tem. Statutorum nostrorum synodaliū ac prouincialium vo-
lumina, qua à nobis summis precibus petis, ipsa itaque optata
accipe: & accepta sedulo custodi: cum q̄ illorum opera vsus fue-
ris, nobis fideliter remittere cures. Data in castro nostro Mon-
tis S. VVillibaldi die XX. Mensis Martij anno à Natiuitate
Christi M. CCCC. LXXXIV.*

Sub hoc Episcopo natus est Eychstadij anno salu-
tis M. CCCC. LXX. Willibaldus Pirckheimer, pa-
tre Ioanne Pirckheimero, I. V. Doctore, & Episcopi
Eychstadiani Consiliario. Felix fuisset Willibaldus si
in eius, cuius nomen ferebat, vestigiis permanens,
Luthero & Lutherani verbi declamatoribus aures
occlusisset; nec ab Euangelio, quo ipse natu maior
erat, miserabiliter sese abduci permisisset: acer qui-
dem hostis Sacramentariorum, vt testantur scripta
eius in Ioannem Oecolampadium. Sed quid prodest
odisse vnum Diabolum, si te alteri penitus & mordi-
cus addicas? Id Willibaldo huic euenit; dum spreto
Zvvinglio & Oecolampadio, totum se Luthero tra-
didit. De quo Rittershusius in vita Willibaldi. *Cum a-
doleuisset Willibaldus à patre aula Eystadiensis Episcopi man-
cipatus fuit, non solum vt aulicorum cognosceret mores, sed
etiam vt in militia & artibus bellicis se exerceret; eò enim
naturà*

naturâ quodammodo ferebatur. Accidit eo tempore, ut Episcopus ille, à quamplurimis urgeretur hostibus, qui latrocinando, & predae agendo improvisas potius, quàm iustum ac indictum bellum inferendo provinciam ipsius quotidianis incursionibus infestarent & deuastarent. Ibi se Bilibaldus equestris militia per biennium ita exercuit, ut non minus apud hostes cognitus, quàm Episcopo, Domino suo, charus & acceptus esset: nullo enim se defatigari labore permittebat, non vigiliis non inedia, nullum declinabat onus, nullum periculum: sed quidquid iniungeretur, alacriter suscipiebat, & strenuè obibat, ea quoque à quibus alij difficultate deterriti, refugiebant. Quae tamen in re ita se gerebat, ut nihil temerè, nihil inconsideratè, sed omnia circumspectè, & maturo consilio ageret atque perficeret. Unde fiebat, ut tam praefectis, quàm gregariis militibus acceptus esset. Verùm hæc Martia Bilibaldi facinora fortè ad successorem Wilhelmi pertinent, cui cum perditis Episcopatus in uasoribus diuturnum certamen fuit.

Interfuit Wilhelmus conuentui, quando Carolus Dux Burgundiæ cum Friderico III. Imp. Treuiris congressus est; teste Meiero in Annalibus Flandricis.

LII. Gabriel.

Res gestas vel potius epitomen rerum gestarum huius Antistitis transferam huc verbatim ex Appēdice ad Gundackarum, nam qui scripsit, quisquis fuit, haud ineleganter scripsit.

Reuerendus pater & Dominus Gabriel, D. G. Episcopus Eystettensis LII. ex celebri Equitum de Eyb familia, quæ antea Ecclesiastica dignitate & doctrina præstantes plures, cum primis verò Albertum huius patruelem Iuris utriusque Consultum & Operis, cui Margarita Poëtica nomen est, aucto-

Vu 2.

rens.

rem protulit, hunc tamen primum dedit Praefulem; Parentibus Ludouico de Eyb, Equite aurato, & Magdalena Adelmennin de Adelmansfelden, natus, anno M. CCCC. LV. in arce Arberg, cui Pater tum Praefectus erat; atque ibidem primis literarum rudimentis diligenter perceptis, Erfurdiam ablegatus, eruditionem ac laudem adeptus est non vulgarem. Inde Ticinum profectus, continuo septennio, in vno atque eodem domicilio, vt animi constantiam facile agnosceres, iuri Pontificio ita incubuit, vt Doctoratus consequeretur insignia. Reuersus in Germaniam, cum esset Bambergensis, Herbipolensis, & Eystettensis Ecclesiarum Canonicus; & e viuis excederet Reuerendus Pater & Dominus VVilhelmus Episcopus Aystettensis, in demortui locum anno M. CCCC. XCVI. Non. Decembr. capitulariter lectus, & à Ruperto Episcopo Ratisponensi, Comite Palatino Rheni, assistentibus vtriusque Ecclesiae Suffraganeis, alijsq; sua diocesis Abbatibus & Praelatis, consecratus est.

Ea in functione ita segeffit, vt summis Pontificib. & Casaribus gratus, Episcopatu ornamento, & suis omnib⁹ charus esset. Etenim pietate & religione sua Clerū in officio, & Ecclesias in dignitate pristina, quantum per temporum malignitatem & emergentes subinde haereses fieri poterat, retinere à contagione immunes studuit. Ecclesiastica autem iura, & subditos suos singulari industria semper, praecipue verò in Bauarico bello, quod diocesi Aystettensi vtrinque imminebat, eamq; in partes & perniciem suam rapturum videbatur; & postea in rusticis tumultibus summa prudentia tutatus est. Cumq; hostes haberet plurimos, quo tempore Sueuica confederatione nondum inita, perditii homines passim impune pacem publicam inturbantes, incendio & rapinis infesti, grassabantur; non minori vsus est animo & vigilantia, in iis persequendis, & suis in securitatem asserendis. Etsi verò saepius magnas in conuentibus

uentibus Imperij sequendis, & cohibendis Turcarum excursionsibus, alijsq; tam Italicis, quàm Germanicis bellis; nonnullas quoque in emendis, extruendis & reparandis hinc inde adibus faceret impensas, maluit tamen optimus Antistes parsimonia, quàm censu eam pecuniam conficere. Quod quoque effecit, ut, cum ter duntaxat Pontificatus sui tempore contributionem imperasset, & periculosa agricolarum seditione fermè solus Principum exactiõibus abstinuisset, magnam tamen & pecuniarum & frumenti vim, post mortem relinqueret.

Episcopos consecrauit Vitum Truchses de Pomersfelden Bambergensem. Henricum de Liechtenau, & Christophorum de Stadion Augustenses. Gasparem, & Fabianum Suffraganeos suos. VValpurga de Absperg Abbatissa ad S. VValpurgam, Aystadij solenni ritu iniitiata, benedixit.

Aetate iam ingrauescente, quanquam non modo à Principibus quibusdam, sed & ab ipso Casare atque Rege Rom. sollicitaretur, ut ex illustribus familijs, unde plures Episcopatum ambiebant, coadiutorem aliquem admitteret, nunquam tamen neque precibus, neque minis ed impelli potuit, quod ea res iuramento praestito aduersa, & Episcopatus exilior videbatur, quàm qui Ducis sumptuosi, quales plerumque sunt, imperium sine detrimento ferre diuturnum posset.

Senio tandem multisquè laboribus confectus, cum mortem praesentisceret suam, triduo ante quàm è viujs excederet, conuocatis ad se in arcem S. VWillibaldi Canonicis primarijs, administrationis suae rationem reddidit, eosq; ad concordem successoris electionem cohortatus est. Mox suppliciter veniam rogans, si cui grauior fortè fuisset, idem se quoque vicissim facturum adfirmans, postulauit, ut hoc extremum dilectionis suae testimonium passim è suggesto proponeretur, ipseq; Deo commendaretur. Abdicatis deinde omnibus huius mün-

di curis, soli Deo vacare, & mortem meditari cepit. Adfuerunt tum prater Canonicos duos, Gasparem de Hirnhaym, & Mauricium de Hutten à Capitulo eò destinatos, Chilianus Leyb Cœnobiarcha Rebdorffensis, & Leonhardus Angermayr eius Confessor, quos ad extremum vsque spiritum secum esse voluit. Sanctissimi demum corporis Dominici, & vñtionis extrema Sacramentis munitus, cereum tricubitalem, migrationis signum, manibus protendit, in hac iusti Simeonis verba erumpens. Nunc dimittis seruum tuum Domine secundum verbum tuum in pace, &c. eum q̄, ita ardentem pro sacra Eucharistia reposito in sacello arcis poni iussit, qui postea eodem ferè momento, quo presul extinctus est, & ipse adinum absumptus defecit, quod Prior Rebdorffensis admiratione quadam obseruauit. Mortuus est ergo pridie Kalen. Decembr. anno Domini M. D. XXXV. Episcopatus sui XXXIX. atatis verò LXXX. cum solus inter LI. Episcopos Aylstetenses S. Villibaldi annos XXXVI. quibus eidem Ecclesia presuisse perhibetur, excessisset. Oculi eius nondum caligauerant, neque vnquam conspicillis vsus, aut memoria in tanta atate destitutus erat. Elatus luctu pnblico in sepulchro, quod adhuc viuens in choro inter sacrarium & altare summum sibi locauerat, conditus est.

Euulgauit Episcopus iste anno Domini M. D. XX. Diploma; quo omnibus Diocesanis suis imperabat, vt Bullã Leonis X. qua Lutheri doctrina & libri damnabantur, reciperent, palam promulgarent, idq̄, quod Bulla iubebat, sine cunctatione exequerentur. Quod diploma Luthero & Lutheranis Rhapsodis, ita placuit, vt in I. Tomum Germanicum Ienensem ~~Germanicum~~ relatum fuerit; vt & eiusdem argumēti aliud diploma Philippi Episcopi Frisingensis, anno M. D. XXI. datum, idq̄; procurante clarissimo Theologo

fo *Humilis a rusticis sub Gabrielo*
Episcopo in ditino Eystetensi
excitatos ita describit Hubertus Thomas
Lepidus in cura & platione de bello
rusticaro. Dux Fridericus Palatini frater, etsi a suis
mirum in modum diligeretur, non quietiores habuit subditos, propter
exortos in Episcopatu Eystetensi motus, sollicitatamq; plebem suam.
Ille autem cernens in celeritate plurimum esse momenti, ex tem-
pore quotquot potuit, conscripsit equites, & peditum nonnullas co-
hortes, quibus confideret, & tormenta campestria duenda com-
mitteret, & in rusticos, qui magno numero in eodem Episcopatu con-
gregati referebantur, movit, castraq; ex composito latiora, non
procul ab ipsis rusticorum castris usq; oppidum Freistat metans,
in sequentem diem configere statuit. Sed quia animadvertit
è suis nonnullos conflictum propter paucitatem suorum, & ingentes
rusticorum copias dissuadentes, tum etiam quia natura mitis &
clementissimus princeps, omnia prius tentanda sibi, quam sanguinem
effundere, sibi proposuit. Quare ad rusticos misit, qui dicerent: se
iam eo animo & viribus adesse, ut ex eis vivum nullum evadere
sinceret, nisi protinus ab armis discederent, & quisq; ad sua munia redi-
ret. Quod si facerent, se sua humanitate eis parvulum. Illi ut
haec audirent, colloquium petunt, & ad ipsum legatos mittunt
qui quidem rusticos paratos ad obediendum, & ab armis discedendum

Renunciari

renunciarent, ea tamen conditione, ne quod egissent, cuiquam
fraudi foret, neque à suis dominis ad poenam uocarentur.
Respondit Fridericus: se alterius factum promittere nolle,
hoc tamen sancte polliceri, se omnem operam daturum,
ut in gratiam recipiantur, & pro illis, ut offensa omnis
condonaretur, intercessurum. Ad haec respondit lega-
tio: Non audere se haec ad suos referre, quos pertinacis-
simos esse cognoscerent, et nequaquam arma dimissuros,
nisi de postulatis securi redderentur. Ad quae Frideri-
cus: Abite igitur, & illis renunciate, crastinum diem de
haec controversia iudicaturum; atque ita discesserunt. Ipe
igitur frustratus Fridericus, decertare, & de fortuna peri-
clitari constituit. Dehortantibus (ut dixi) plerisque, ob pau-
citatem suorum aduersus tam ingentem multitudinem,
quae ferebatur ad octo millia, cum ipse supra ducentos &
quinquaginta equites, & paucos pedites in suo exercitu
(si exercitus dici meretur, qui uix cohortem explebat) non
haberet. Hos iubet secunda noctis uigilia paratos ades-
se, ut ante diei crepusculum hostes ex imperio aduiceren-
tur. Interim dimittit nonnullos, qui quid agerent rustici,
diligenter explorarent, quorum unus statim à media nocte
rediit, qui Fridericum (ut decet bonum Imperatorem seu Du-
cem) non dormientem, ut ceteri, sed animo uoluntatem, quo-
modo sine suorum sanguine & incommodo hostes aduiceretur

* ceteros

Uffling

et profligaret, inuenit, & inquit: Illustrissime princeps, adsum bonus
Angelus: Annuncio enim tibi omnes rusticos desertis castris, & impe-
dimentis relictis, dispersos & fugientes abiisse: incredulus adhuc
princeps, & irato animo, & inquit, proditor mentiris; sed non me
decipies; prius enim de te extremum sumam supplicium. Ad ha-
c ille; omnino, inquit, ut uolueris, modo scias, me nihil esse men-
titum, qui quae dixi huic meis oculis uiderim. Laetus responso
Princeps, diligentius de omnibus interrogat, quae postquam re-
uisissima intelligit, et superuenientibus alijs eadem renuncia-
bus hominem collaudat, & Euangelium se datum spondet, me-
suos omnes excitari iubet, remque omnem detegit, qui iam per-
dito metu audaciores facti persequendos fugientes suadent,
reptisq; armis & infectis equis ingrediuntur iter; ut uero iux-
ta arcem Mespinger, quam occupauerant rustici, per-
uenerunt, inueniunt, ut renunciauerant exploratores.
Rusticos omnes dispersos, & ad sua quemq; rediisse, armaq;
deposuisse. Pergit nihilominus princeps ad oppida re-
cipienda, quae a fide Episcopi defecerant, quae sine
mora se se dediderunt, delictorum ueniam deprecantes,
uerum nullam pollicitus princeps, tantum intercessorem
se futurum, clementerq; respondit, omniaq; Episcopo re-
stituit, cohortantibus plerisque, ut saltem uicina Nouoforo duo
oppida Berlingam & Bergriesam retineret. Atq; ita repressi,
& sedati sunt in Norico motus. Haec illi.

Bona factura, quod Fridorij duo i ha

cupida non retinuit, quia forte uidebat, opera
suam, quam Eystottensibus nauauerat,
tanto premio non esse digna. Unde
quia bonis futurorum aequo ac posthinc
grauis prouidabat non post multos
annos superiorum palatinatum ad
orthodoxa fide ad Iulianum et Calixtum
Synagoga deferreturum, ideo principis
Frisanici mentem eo floruit et dixit
ut Berchingham et Berengriesam, pa-
latinatui non adiecerat, sed in potestate
to S. Wilibaldi in successorum relinquenda.

logo Ioanne Eckio, cui promulgatio Pontificiæ Bul-
læ iniuncta fuerat.

De eodem Gabriele Episcopo Eckius in Oratio-
ne fonebri. *Hoc mirandum occurrit in Reuerendissimi no-
stri Principis Episcopatu. Quod cum ipse quinquagesimus pri-
mus fuerit (ita numerat Eckius) in ordine Episcopus à san-
cto Villibaldo & nullus ante eum annos regiminis Villibal-
di XXXVI. attigerit, adeo, ut sicut de Romano dicunt Ponti-
fice; Non videbis annos Petri (scilicet 25.) sic Episcopo Eystet-
tensi dicebant; non videbis annos Villibaldi. Et tamen no-
ster Gabriel, licet in prouecta etate ad regimen assumptus,
puta circa quinquagesimum etatis annum, tum viuacissimus
ipse tribus ferme annis S. Villibaldū superauit. Hęc Eckius
in Oratione, qua Gabrieli parentauit.*

Idem Gabriel, ut & plures alij Episcopi, Principes
politici / & Ciuitates, anno Domini M. D. XXXV.
foedus ad nouennium inierunt cum Carolo V. Imp.
& Ferdinando Romanorum Rege; cum enim vis &
violentia improborum in Imperio quotidie inuale-
fceret, consultum duxerunt, ut plurimum coitione se
aduersus nefariorum machinationes communirent,
scriptis etiam non paucis totius confederationis le-
gibus, quas manuscriptas legi; nescio num typis excu-
sæ existent.

fo

LIII. Christophorus.

Huius electio, gubernatio & mors his verbis in
Pontificali describuntur. *Reuerendus Pater & Dominus
Christophorus ex Marschalckis in Bappenhaym S. Rom. Imp.
ensiferis hereditariis, patre Villhelmo Equite Aurato, &
Magdalena à Rechberg prognatus, cum à Patruo suo Gaspare
Marschalcko Canonico Eystettensi, bene educatus à puero,*

& canonicatu ibidem, praterea etiam à fratre VVolffgango,
 Canonicatu in Ecclesia Constantiensi donatus esset, & utro-
 que in loco ita se gessisset, ut de probitate sua, & quam habe-
 bat erga decorem domus Dei cura, magnam apud plerosque
 expectationem concitasset, qua commendatior etiam erat,
 quam eruditionis opinione; defuncto Reuerendo Patre & Do-
 mino Gabriele, in Episcopum Aystettensem LILLIAM Presby-
 ter declaratur, sub finem Decembris anno Domini M. D.
 XXXV. Is cum religionis studiosus esset, & animaduertit et
 temporum vitio, pralatorumq; negligentia disciplinam Ec-
 clesiasticam collabi, & cultum diuinum in templo Dei segnius
 curari, indeq; in vulgus offendicula quotidie emanare pluri-
 ma, in hoc cum primis incubuit, non modo crebris admonitio-
 nibus, sed suo quoque exemplo, ut Clerum in officio, ad populi
 Christiani adificationem, contineret: Eamq; ob causam festis
 diebus in templo Cathedra sua diuinis officiis, etiam antelu-
 canis frequens interfuit. Benedictionem solennem imperti-
 tus est Margaretha de Seckendorff Abbatissa S. VValburgae.
 A sede Apostolica magnis sumptibus impetrauit, ut Praepo-
 situra S. Viti Hernriedensis, assignato Praeposito ibidem tre-
 centorum florenorum stipendio, mensa adunaretur Episcopa-
 li, & Canonicatus Chori S. VVillibaldi, à Curialibus in poste-
 rum tuti, à solis Episcopis Aystettensibus conferrentur. Et
 cum egregia multa meditaretur, quibus Ecclesiae curā, quam
 habebat singularem, testatam reliquisset, è spe mediare rerum
 gerendarum, morbo, quem ex iracundia conflasse videbatur,
 correptus, prater omnium opinionem, quod in corpore proce-
 ro & robusto, bonā elucebat habitudo, vigenti adhuc aetate,
 annum agens XLVII. constituto tamen prius anniuersario
 (ut vocant) suo, è viuis sublatus, & ad latus supradicti patris
 sui in sinistra chori parte sepultus est. Anno Domini M. D.
 XXXIX. die XIX. Iunij.

LIV. Mauricius.

Ex nobilissima Huttenica familia in Franconia progenitus, vir eximia pietate, multiplici doctrina, incomparabili morum suavitate ac variarum linguarum cognitione ornatissimus, ex Præposito summi Templi Herbipolitani constituitur Episcopus Eystettensis XXVII. Iunij anno M. D. XXXIX. non tamen, nisi post triennium consecratus, prout ipse sua manu in sæpius iam nominato Kalendario notauit, his nimirum verbis. *Anno M. D. XLII. sum ego Mauricius in Episcopum consecratus per R. P. D. Christophorum Episcopum Augustanum ex familia de Stadion XVII. die Septembris.* Natus est Mauricius ipso die S. Catharinę anno M. D. III. patre Bernardo de Hutten, cuius Natalem adnotat filius in Kalendario ad Epiphaniam Domini anni M. CCCC. LXXIV. obitum ad IX. Kalendar. Martij anni M. D. XXXIX. Quo fit, vt filium Episcopali tiara ornatum non viderit, aliquot nempe mensibus prius exstinctus, quàm Mauricius ad S. Wilibaldi cathedram eueheretur. Mater tamen vidit, quippe anno M. D. XLIV. demum mortua. Interfuit Mauricius Synodo Prouinciali Moguntinæ, anno M. D. XLI. vt & Comitibus Imperialibus Augustanis anno M. D. XLVIII. Quem Sebastianus Archiepiscopus Moguntinus in præfatione Synodi vocat; *virum insigni eruditione præditum, & promouenda religionis zelo mirificè flagrantem.* Heu quam dissimilis Mauricius iste Huttenus, alteri ex eadem familia Hutteno, nempe Vlrico, furiosissimo & clamorissimo Sectarario, summo Lutheri amico, fautori, & promotori, qui tandem ab omnibus, ab ipso etiam Lutero de-

fora h's bone

fertus & proscriptus, in Heluetia, quo ceu ad asylum confugerat, miseram animam exhalauit. Jussu Caroli V. Imp. præfedit Mauricius Colloquio, quod inter Catholicos & Sectarios institutum est anno Christi M. D. XLVI. vt non tantum orthodoxi scriptores, sed & ipse Hæreticus Schleidanus testantur. Ex quo intelligas, quantæ Mauricius auctoritatis fuerit apud Augustissimum Imperatorem Carolum V. Mortuus est Mauricius anno Redemptoris M. D. LII. cui Valentinus Rothmarus, in Annalibus Ingolstadiensis Academiae tale monumentum erexit.

Viuat in aetherea præsul dignissimus arce,

Et decus & generis gloria prima sui.

Non pietate minor, quàm fascibus ille superbus

Almonis Princeps, nec minor arte fuit.

Clara viris domus illa sacris, domus in clytæ Musis

Nobilis ingenis gens fuit illa bonis.

L V. Eberhardus.

Nobilis ab Hirnheim, Canonicus antea Eychstettensis & Præpositus Metropolitanus & Archidiaconus Salisburgensis. Electus anno M. D. LIII. Mortuus anno M. D. LX. cui Rothmariana Musa in Annalibus Academiae Ingolstadiensis hoc mnemosynon posuit:

Nunc inter cæli vita meliore penates

Iure suo fruitur princeps, Diuumq; potitur

Aspectu, dura humana discrimina vita

Omnia post superata, æterna in pace repostus.

Reformauit & in meliorem ordinem redegit Breuiarium Eystettense. Editioni præfixum est hoc ingentilitia insignita Epigramma.

CORNHA

Cornua viuacis, domus, hæc, Hirenhamia cerui,

Incluta virtutum premia ferre solet.

Candidus hæc ambit calor, exornata recumbunt

In galea pariter cornua fulua fera.

Hæc ab auis Eberharde tuis insignia cepta,

Ornasti titulis, Pontificis q̄ gradu.

Cornigeri ut q̄, solent per secula viuere cerui,

Sic Eberharde tibi vita perennis eat.

Huic Eberhardo muneri misit Reuerendissimus & Illustrissimus S. R. E. Cardinalis & Episcopus Augustanus Otho *Speculum Prasulis*, à R. P. Claudio Iaio vno ex decem primis Societatis IESV Patribus collectum (quod non ita pridem euulgauimus) cum hoc suo chirographo, & Auctoris Encomio. *Speculum Prasulis collectum à Reuerendo & sancto viro Claudio Iaio Societatis IESV, & mihi donatum pro xenio prima Ianuarij M. D. XLV. Huius Speculi presentem copiam transmitto Reuerendissimo in Christo Patri ac Domino, Domino Eberhardo, Episcopo Eystettensi, Domino & fratri meo obseruandissimo.*

Otho Cardinalis Augustanus
& Elyvacensis.

LVI. Martinus.

Eberhardo successit Martinus ex nobili & peruerusta Schaumbergiorum familia, electus anno Redemptoris M. D. LX. XVII. die Iulij. Sedem tenuit triginta annos, obiit enim anno M. D. XC.

Nec scio, quis Episcopi huius vitam, mores & res gestas melius depinxerit, quàm Robertus Turnerus, vir disertissimus, partim in Oratione, quam III. Nonas Iulij in funere Martini Eychstadij dixit, Collegij Willibaldini tunc Professor & Præses, partim in epi-

X x 2

stola.

stola ad Cardinalem Alanum. Ex vtraque breuiter
excerpemus, quæ ad rem nostram facere videbun-
tur.

Prima ætas Martini.

Hæc pars vitæ, etsi aliis plures maculas aspergat, quàm quas
possunt toto cursu abstergere: tamen huic ita acta, imo exacta est,
vt in eo nauulos illos communes, vix ac ne vix quidem inueneri-
mus. Nam postquam suas vitæ, & viæ rationes segregauit à foro &
mundo (segregauit autem in prima ætate) vitam vixit semper pu-
ram sceleris, seiunctamque à contagione morbi illius, qui Eccle-
siam primò perdidit & prodidit Luthero. At otiosam reprehен-
das hanc eius vitæ partem. Otiosam, & voluptatis morbo corre-
ptam aut corruptam quis credat? Nam voluptati & otio tam ar-
cta est societas & communio inter se, vt otium primò molliat mè-
tem & subigat ad voluptatem, atq; voluptas mox, falsa specie, sese
insinuet, veræque virtutis neruum penitus incidat. Quamquam
patior, vt reprehendas hanc vitæ partem perditam otio, si non in-
uenias totam positam in virtutis studio, pulchrè positam, & ad se-
nerioris disciplinæ calculum.

Primam ætatem non primis modò Grammaticis præceptis,
sed interiori etiam illa & politiori literatura quam probè tinxerit,
imo latè imbuerit & infecerit, abundè loquitur oratio latina, quæ
seni tam pura, tam prompta, vt videatur non solij maiestatem iam
diu consilio tueri, sed à schola ad curiam, aut à curia ad curam to-
gamque principis iam primum translatus. Neq; dixit solùm com-
modè, sed tã alto fuit in literis iudicio, siue illud ars excoluerit, siue
indiderit natura, vt stupuerim semel eum in Erasmo, & laudatè
illud liberum, & reprehendentem hoc, quod omnes vident, affe-
ctatum. Neque hic stetit, sed, quasi profiteretur se cudendæ linguæ
artificem, inuenit & in Bembo illo perpetuo ambitu, quod languē-
bat, tardiusque ingrediebatur, quàm teres eius atque rotunda au-
ris ferebat: & in Politiani arguto scitoque genere, quod hominis
non omnino plumbei, aurem mentemque mirificè afficit ac de-
mulcet. Ac ne putetis hanc eius orationem petitam ex alieno cor-
de & ore, ipse mihi ostendit Politiani epistolas, & Herodianum
sua manu notatos, & asteriseis præscriptos ad memoriam, subie-
ci que

citque eandem se operam in Bembi historia Veneta fixisse, sed duriusculum, & longioris periodi circumductu reptantem verius quam incedentem, non facere ad suum stomachum. O delicatum stomachum, & si hoc habitu natum, diuinum; si arte factum, primæ ætatis incuriam nemo mihi reprehendat.

Quamquam quid probo primam vitæ partem positam in studio & studio virtutis? Loquebatur id fama, loquebatur peccus instructum à prudentia, loquebatur perpetuus in mensa sermo, loquebatur ingenij oculus purus & acer, quo statim videbat in aliquis, & vultu, quod amaret; & oratione, quod reprehenderet. Audiui à viro bono, beneque oculato, cui illius vita non nexo & crepundiis, sed veris notis cognita, in historiæ, canonum, conciliorum peruolutione ita contritum, vt quoties vellet mentem traducere à cura grauiori ad quietem, solitus sit in hæc adyta quasi diuersoria opportuna diuertere, vt antea sæpe trita, & iam nullo sibi labore peruia, id quod vt ego crederem, fecit illius perpetua consuetudo, qui in mensa plerumque nodum ex canone Concilioque ita commodè nexuit, & vel ipse soluit, vel aliis, tanquam Gordium, dente incidendum reliquit, vt sæpe miratus fuerim, hac labe ætatis & principum, tantum aut senem potuisse, aut voluisse principem. Ista fortasse postea commodius, nisi pertineret ad rem, videre nunc, ex quo semine non orij, sed laboris, illa post seges Principis nata est, & effloruit.

Peregrinatio Martini in Italiam.

Neque hoc semen est Germanici tantum soli, quamquam sparsum hinc primò diligentia, occatum labore, pietate irrigatum, & gratiæ, tanquam solis, percoctu maturum exierit tandem in hanc Ecclesiæ Germanicæ messem. Quippe cum probè intelligeret posse Troiæ, id est, domi, nasci Hectores, sed non posse nisi foris fieri Vlysses, vsu fieri, consuetudine fieri, peregrina disciplina fieri, & quasi Mineræ manu, fingi: profectus Bononiam, omni semper humanitatis & doctriinæ laude politissimam, ita perpetuo & nunquam interciso prudentiæ humanitatisq; tenore exegit duos annos, vt æquè ciceret amorem & in Germanis Italicæ suauitatis, & in Italis prudentiæ cuiusdam Germanicæ. Post studia Bononiæ cœpta, fortuna vel potius prouidentia, fortunæ victrix aut reatrix tulit in Italiam Augustanum Cardinalem, cuius Aula Martinus ag-

gregatus Romam vidit, atque in media labe ita nitidus vixit & sine labe, vt præbuerit occasionē cuidam prudentissimo viro, committendi Martinum adhuc iuuenem cum Cardinale, mirandūque duos ex vna gente diuersissimi ingenij homines, quorum vnus ita Germanizabat, vt nihil videretur velle habere Itali; alter ita Italizabat, vt nihil penitus Germani.

Quare cum multis prudentiæ & mititatis partim insitæ; partim adscitæ signis probasset Italis esse in Germano homine, quod debeat amari & coli, reddidit se Germaniæ suæ, secumq; refert. qd prudentiam rem notam; iudicium? dixi. doctrinam? vidistis. quid tandem nouum retulit, & nō auditum? ipse se retulit (mirum mysterium verbi) ipse re retulit Germanorum Germanissimum, non Itali simiam, ipse se, expressionem candoris, non factum arte vultum; ipse se, suauitatis viuam imaginem, non delicias fictas; ipse se affectuum magistrum, non aucupem ceremoniæ; ipse se retulit, non oblitum externis moribus & secleribus ad contagionem, sed mollissimi simul & grauissimi genij formā quandam & exemplar: Quam grauitatis & mititatis personam tam constanter tuebatur iuuenis, senex, subditus, priuatus, vt discriminaretur tantum à senē iuuenis, crine, à subdito priuatus, loco.

Decanatus Martini.

Hæc cum vel morum modestia, vel motuum mitigatio primum posuit in Decanatu. quem hic virum omnia vt dicendo exequar non finit tempus: & ipsius primus princepsque honor orationem hinc tanquam ad vadum hærentem, ad se toto impetu rapit. id tamē impetro & à re ipsa, & ab ipsius principatu, vt moneam illum gessisse Decanatum, summa moderatione; verbo, vt magistratum; re vt subditum, vix vt possit statui, fuerit ne seuerior in se subditus, an mollior in alios magistratus. Mirus hic modus gerendæ reipublice, & eò magis mirus, quo verius tuebatur dignitatem, inueniebatque noua arte, vt ex auctoritate timorem, sic ex auctoritatis vsu amorem.

Principatus Martini.

Cum duo sunt, quæ homines commendant omnes maximè maximos, eosque ponant propè diuinitatis gradum, facere & credere: tum hæc duo ita sunt plena difficultatum, & interseptū obicium

cum pene inuia, vt in tota antiquitate vix legeris, qui & faciens nō impegit, & credens non titubavit, &c. Martinum vt non liberem omnino hominem ab ea pedica, quæ Apostolos ipsos implicuit; tamen Episcopum vt vindicem & asseram, facit eius omnis sermo, omnis cōsuetudo, omnis actio. Nota est illa illius vox ad principem virum, cur Luthero potius quàm Ambrosio? Witemberge quàm Romæ credis? crederem, inquit ille, incredibilia? Imo subiecit sanctus senex; id ipsum credere; est incredibilia credere. Quamquam male pono momentum in vna eius voce, qui tota vita ita dixit, ita fecit, vt & vita verbo, & verbum vitæ, & verumque fidei fecerit fidem: vsque eo, vt ab hæretico audiuerim, si omnes sacerdotes fuissent hac vita Martini, nunquam secessio fuisset facta à Roma. Et si hæreticus præposterè peteret momentum fidei à vita hominis, tamē maxima fuit laus Martino, sic vixisse, vt ipsi hostes statuerint eius fidem & vitā, vitæ sibi & fidei æquissimam regulam. Caluino exprobrati leuitatē nobis, qui credimus sub specie panis esse Christi carnem, respondisse fertur medicus verè & argutè; qui non credit Christo dicenti, gnauiter impudens: qui credit, feliciter est stultus. Ad hanc normam Martinus Episcopus. Et si enim oportuerit adferre rationem, cur crederet: tamen ita totus in orbis & vrbis nutu acquieuit, vt sine ratione mallet credere, quàm cum ratione insanire.

Parè ergo Episcopus noster credidit, profectò vt Episcopus. Parè tantum? imò constanter & piè. pietatem vidimus omnes, quicumque eum vidimus gementem, suspirantem, & tantum non flentem, quotiescunque rei vel in Gallia, vel in Flandria malè gesta susurrus increbuit, & quasi amore in Romam grauidum, non prius conuiescentem, quàm aliquam è cælo spei & consolationis auram sentisceret. Martine, possuntne hæc tempora te carere Episcopo? debent potius, quam possunt. Quam clarè nos vidimus eius pietatem, tam vetè hæretici stupuerunt ipsius constantiam. Principes enim non nostrarum partium etsi omni suauitatis & officij genere complecteretur, tantumque deferret, quantum aut sanguini debuit, aut potuit vicinæ, tamen cum ageretur Christus, cum Ecclesia, cum Roma, animus magnus & foetus amore cæli, nō cogitauit, contra quos, sed pro quibus diceret. Ex hoc genere multa sunt; verùm, quia mysteria aulæ semper cū offensione, aliquando cum periculo efferuntur in vulgus, tantū tango, quod
cuidam

cuidam magno, & alioqui bono viro se excufanti; quasi à Luthe-
ro, non à Caluino stantem; constanter responderit; Luthe-
ro, Caluino, omnibus equè extra septa Ecclesie vnã esse viam, aut pro-
lapsionem potius, in flammam perpetuò vindicem. Quam senis
aureoli vocem aureolus Princeps Bauariæ *Dux Philippus* ita arri-
puit, vt eam, quasi è cœlo lapsam, & gemmam constantiæ, quæ E-
piscopus debet maximè ornare, literis ad patrem suis inter texue-
rit. Maçte Princeps *Philippe*, & tenax disciplinæ, in qua es imita-
tione exemploque magni Martini, hoc modo cresce ad magna.

Nolite tamen putare Martinum sic zelatorem, vt non memi-
nerit modestiæ. Nam hæresin sic perdidit, vt hæreticus vellet suam
hæresim, si perderetur, sic perdi. Oderat quidem hæresim, vt pe-
stem; sed odio sancto, odio iudicij, odio, quod habuit amorem.
Quanquam in eos, qui carnem sapiunt & sensum, vix cadit, vt in-
telligant amorem cum odio coniunctum, & ad concordiam mi-
raculo mistum: tamen Episcopus Martinus hæresim ab hæretico,
morbum, à morbido, contagionē ab infecto tam exquisita iudi-
cij lima seceuit, vt arderet eius, quātum odium in hæresin tantus
amor in hæreticos: factum que est hac moderatione, vt viderentur
æquè & hæreses odisse eius amorem, & hæretici eius odium amã-
se. Tanti est principem bene vti voce, bene vti ratione. In fide, &
pro fide bene quidem & generose: pendamus actionem.

Nitida illa, & (vt vno verbo dicam) prisca. Nam Principem
& Episcopum sustinebat tam pulchrè, vt nec Episcopum pollue-
ret maiestate, nec vilitate minueret Principem. In incessu quid
desideratis Principis? ita altus. Quid Episcopi? ita grauis. Vestis
quidem Episcopi tota, sed vestis eam auctoritatem conciliauit, vt
videretur Principem non alia vestis melius ornare posse, quam
Martiniana. In victu nec luxus, vt agnoscas Episcopum, nec lu-
ctus, vt mireris Principem. Alia sunt maiora, & quæ vix videntur
posse in Principem simul & Episcopum cadere. Profusio fuit,
quanta debuit esse Principis, & parcitas, quanta potuit esse Epi-
scopi, &c.

Examinemus iam iudicij tanquam aurificis staterâ separatim
illa, quæ sunt ita Principis, vt non videantur Episcopi. Principis
duæ sunt Principes functiones, punire, audire. at quid puniuit? vix
statuo apud me laudem clementiam, an admirer iustitiam. Nam
sic egit, aut potius sic omnia egit, vt æque eius & a maretur mititas,
&

& timeretur seueritas; si tamen seueritas possit dici, quæ tam fuit mitis ad veniam, aut mititas, quæ tam seuera ad normam. Non potest, hac carnis & temporis labe fieri, vt non inueniat aliquando Princeps in subdito, quod seueriori verbo non perstringat. Hæc causa si Martino obiecta (atrepta enim fuit nunquam) num oculum creditis acrem? labium tremulum? ardentem maxillam? alia vultus tetra ad speciem? omnia potius contraria extra vocem, quæ iudicij sale mista, & carpebat aculeo, & capiebat amore: nisi culpa grauior aculeum requirebat & solum, & altum. Deus bone, quam acriter tum infixit? quem tamen, aut texit semper, aut deposuit, quoties exibat in publicum, explicuitq; frõtem, vocem, manum, alias mititatis suæ diuitias, tam abundè, tam apertè vt facile peccans intelligeret, se correctum, non despectum, & ipsum finxisse, non exeruisse iram. Hoccine est, esse iudicem? patrem potius, ita amat. At quo modo non iudicem, qui punit? inueni exitum. Fuit index pater, quæ laus est Principis vna omnium maxima, &c.

De feminis stupor est, cum exegisse vitam, semper integram ab hac communitate temporis & ordinis nostri contagione, & cauisse in vita nihil catius aut cautius, quàm ne admitteretur illæ in societatem sermonis, aut si admittendas postularet necessitas, nec solas, nec nisi illustres: cum quibus animaduertebatur, ita loqui, ita agere, vt ipsas, credo, suppuerit aliquando, virginem pudorem, qui solet in oculo feminae habere sedem, mutata iam sede, tutiorem locum inuenisse in vultu, in oculo, in toto corpore Martini.

Qualis Episcopus fuerit Martinus.

Principem in umbravi, in quo nihil Episcopi, Episcopum iam faxo videritis, in quo nihil Principis. Episcopi verum vultum, qui pingunt, non lineas tantum primas, sed eminentias, vmbas, totum deniq; habitum expriment ad formam Christi, qui boni Pastoris, id est, Episcopi nomen sibi, & facto primus confecit, & verbo solus vindicauit. Ego (inquit Ioannis 10.) sum pastor bonus. Non dicit tantum, vt pastor, sed facit, vt bonus, & facit tria, numero quidem pauca, sed fructu feracia, & posteritati semper futura indicia, verasque notas boni pastoris. Non teneo vos circuitionibus. Prima boni Pastoris nota est, quoddam quasi insigne non inductum, aut eductum è serie maiorum, sed Christi voce, & vita, tanquam filis purissimis prætextum. Vt animam suam ponat pro

ouibus. Durum inquis, durum, sed necessarium, nisi mercenarij nomen, & labem, velit subire. Mercenarius fugit, atque quia oues curat sibi, non se ouibus, lupi eas denti & laniatui obicit, se vt prestat immunem. Ad hanc normam Martinus sanè pastor, & optimus pastor, posuit quidem animam pro ouibus suis, qui, quidquid vixit, illis vixit non sibi, tam scilicet mori, vt illæ viuere, quam promptus viuere, ne illæ morerentur. Testis enim tota vita eius, in qua nihil ex bonis, quibus circumfluebat, terrenis præcærens sibi ad voluptatem, dominus quidem omnium, se fecit seruum singulorum. sic enim precibus dispescebat diem, mensæ, causis, litibus, aliis pietatis functionibus, vt sibi se seruaret, quantum Deus & suorum negotia reliquum facerent, &c. Non potuit quidem omnia, quæ instillauit amor, potuit tamen maxima, quæ tamen non potuit per se, voluit sane per alios. Hæc causa, cur seminarium in ciuitate sua, ad Concilij Tridentini præscriptum instituerit, & primus Episcoporum in Germania instituerit: quod suis instituerit; optimus pater, quod ad nutum Concilij, obedientissimus filius; quod primus Episcoporum, omine sanè bono, & vero, primus in Germania Episcopus. Nec sine fructu instituit. Nam in hoc seminario primum virtutis, doctrinæque lac fuxerunt parochi, Iurisperiti, Theologi, plurimi, optimi, doctissimi, si viui, rectè indices; si mortui, verè testes: & viui & mortui, profectò coronæ, & laureæ suæ in rempub. charitatis: quorum opera dum vtebatur (vtebatur sæpissimè & lubentissimè) faceret, sed quasi in sinu gaudens de suæ charitatis messe, dicere solebat, se metere, quicquid hi serunt, verè sui, &c.

Charitas illius emanauit quemadmodū boni ad bonos, sic Episcopi ad omnes: subditi si morerentur; moritur; si ægrotent, ægrotat; si angantur, angitur, si quid à flamma, aut imbre patiantur, ille mox vel flammam ignis, flamma charitatis, vel imbrē cæli, imbre oculi conatur æquare, imo vincere: sic vt omnes vn̄ omnium dolores doleat, vsurpetque cum Paulo, quis infirmatur, & ego non infirmor? singulare id est, & mentis in cælum penitus subreptæ iudicium, quod, quò tempore pestis ciuitatem hanc depascebat, scedoque populatu affligebat, ita sibi curæ fuit cura suorum, vt parochum, qui infectos adibat ipse infectus, sæpè ad se accerseret, neque periculo deterreretur, quò minus cum partim consilio iuaret, partim mulceret consolatione, & vina charitatis voce
 exem-

exemploque serio instillaret mortem, quam charitas induxerat, facile esse contemnendam. periculum quicquid alij inculcabant, periculum sui, periculum Ecclesie, periculum reipub. ille constanter perstabat in ipso virtutis vestigio, edebatque voces illas verè Apostolicas, se mercenarium nō esse, sed cum suis vt velle viuere, sic posse mori. Menti verò, quam habet optimus parochus non deferendæ stationis è cælo impressam, se id adiecturum momenti, vt hunc charitatis circum, quem diuino instinctu ingressus est, suo exemplo serio currat, & percurrat. Stupemus in S. Carolo Borromæo, vrbis & Italiæ vero stupore, eum Mediolanenses suos, peste post natos homines longè contagiosissima, tabentes adiisse, excitasse, lustrasse, exemplo lustrasse, sacramento lustrasse, omni verbi facti; luce lustrasse, verè Episcopum. Martinum nostrum, si non a quo propè latere, certè proximo post eum vestigio pono, qui, quod non valuit viribus effcetus, voluit Episcopus periculo, & quod fecit exemplum Borromæus, illud hic secutus sit maiori fortasse iudicio, qui mediam viam cœli insistens, se præbuerat orbi visendum, imo stupendum, mortis nec incursum temerarium principem, nec vitatum mercenarium Episcopum.

Morbus & mors Martini.

Postquam quatuordecim septimanarum languor, qui dicebatur potius, quam morbus, eum adfixerat lecto, rationes meæ ferebant, vt ab illo peterem auris copiam. Inromissus pro more, postquam dolueram, verè dolueram, subnexueramq; spem, causam spem, alias aulæ potius tricas, quam Christi voces: excidit mihi tandè vox illa Christiana, è morbo nec multo, nec magno elucere valetudinem certam, tamen me sperare ad Dei voluntatē ita eum iam factum vsu, factum exemplo, factum librorum factorum lectione, vt sit excepturus æquè mortem, si feriat; atque vitam; si excipiat. Ille oculo in me contra morem intentō, audaciam (inquit) verbi, sed vultu, inquit, medio inter ridentem, & pallentem, tu mihi primus mortem minaris & ominaris? excusanti mihi libertatem verbi, & pro timore spem, pro Christo obrudenti mundum, frustra subiecit, & ex aulæ disciplina argutaris post veram vocem: nec tamen est, cur timeas offensionem. Nam accipio, si Deus velit, nuncium, si nolit, amorem tuum. Istud est amare, illo tempore mihi mortis mentionem iniicere, quo alij vitam promittūt,

& seni, certius, & morbido liberius, quàm robusto antea, & firmo à valetudine. Quo magis mihi places, qui sic mortali speras vitam, vt morbidò timeas mortem. Neque sum tam ignarus mortalitatis, vt statuam mihi legem moriendi, alienam potius vocem, quàm Dei voluntatem, neq; hic primum lectus, me docuit mori, sed ille, qui ante decem annos meam valetudinem tentarat, & ad mortis portam, tanquam lapidem, grauissimè adflixerat. Lucrum ergo iam mihi est, quicquid viuo, & ab eo tempore vixi. Propè est, vt in Martino pingam Paulum, ita iustis verborum ponderibus pendit, lucrum vitæ, mortalitatis vim stabilem, mortis certam rationem, alienæ vocis ventum, sui lecti timorem, omnia tandem ex-cuntia in Dei voluntatē. At ne putetis vocem potius casus, quam iudicij; neque semel fuit dicta, neque vni, neque in vna causa.

Gratulanti Principi vicino restitutam valetudinem (exierat enim in vulgus spes) iubet agi gratias per literas, quæ, quod præferrent spem, omitte mihi sis (inquit Secretario) spēs, & subiice, de me fore illud, q̄ Deus vult. Laus Germanorum est, valere iudicio, & inter Germanos hæc laus Thuringiorū & Saxonū maximè est. Verum noster Princeps, quātum Thuringij reliquos Germanos, tantū Thuringios vnus omnes iudicij vi vicit, & superauit. Quicquid vidit titubatum aut in officio, aut contra artem, id is quadam iudicij vel acie tam probè vidit, vel lima tā probè correxit, vt nihil vltra. Id firmus, quàm exquisitè fecit non est, cur moneam: cum morbidus: imò moribundus (quo tempore acies mentis corporis dolore retusa, vix se exerit) viderit pro spe humana diuinam voluntatem sufficiendam. Totum hunc non dicam solius Dei, qui sui totius Deum solum vult regulam? nihil mirum, si valetudina-rius in Deum se totum abdat, qui valens omnia dicta, facta, cogitata ad Dei voluntatem, tanquam normam reuocauit. Quæ vi- ui valentesq; terimus, ea morituri arripimus, boni bona, mali ma- la, siue dicta, siue facta.

Solent, fama illustres & nomine, illustria vsurpare elogia, pom- pæ hic, plus vltra; constantiæ ille, pressus resurgo; superbiæ vnus, vel *Cæsar*, vel nihil; alter modestiæ, sto quasi casurus; alius deniq; aliud, quod proximè repræsentet, quam quisque mentem habet, vel li- batam ex cœlesti igni, vel terrenæ feci immersam. Martinus vero noster quid præfert? ad pompam nihil, ad vsum verò illud, ich sehs Gott heynt, id est, commendo rem Deo. O bonam, bone senex, Cyno-

Cynosuram, ad quam dum vitæ tuæ, tanquam nauiculæ, elanum dirigis, appulisti in portum, & gloriæ, quæ vana, & felicitatis, quæ vera, quam nullus aut inuidiæ ventus euertere, aut calamitatis tempestas potest corrumpere. Quærin? quam habent hæc verba vim? princeps, si qua cura paulò mordacior, aut molestior incurrerat, cogitabat primum ipse secum, consultabat dein cum aliis. Nihil proficit suum? id reliquum est illi in Deo. *ich seßs Gott beytm.* Post hoc verbum, si vrgeret cura; certè cum vrset, non pressit quasi hominem in cura, sine cura, vnde vt in vitæ perpetuo dolore, non audiebantur voces querelæ, nec vt foemina fractæ; sed (quasi mel mentis non posset fel verbi edere patientia) *Deus, quod tu vis: fiat voluntas tua Domine*, in manu Dei sum, is figat, refigat; quod Domino placitum est. Etiamne Martine? tam non tuus, vt totus sis Dei? istud quidem est exprimere verè Episcopum, nisi verius Christum, qui quantus fuit, obedientiæ filius fuit, voluitq; nullus esse in morte vt possit esse totus ad voluntatem Patris, &c.

Propè mortem, mirum est, quam contempsit mortem. Roganti vni, quid optaret in hac vita amplius, respondit; mori, nec aliquid in hac aut scelerum sorde, aut hæreseon labe posse esse, quod ei vitam posset facere aut dulcem, aut optabilem: esse quidem sibi cordi & curæ, Ecclesiam suam, populū suum, Eystadium suum, (ô voces pastoris bonas) sed vt se, sic hæc in manu esse Dei. Hactenus speramus illi vitam. Postquam Medicus clamat, mortè certā, Deus bone, quos gemitus? quas lacrymas? quos dolores suorum? nihil necesse, mercede eliciamus præficarum pullam & lacrymam. Tota ciuitas est luctus, tota ditio imber lacrymarum. Is tamen recto, & erecto animo ridere hanc hominum de se curam, in illam solum cogitationem intentus, alteque defixus, quomodo moriatur Deo. Quanquam frustra hanc curam curat. Nam vnus est ille bene moriendi modus, quem semper tenuit, benè viuere. Qui illi erat à sacra, secretaq; aure, quia nouit Principum animos difficillimè diuelli, à pleno titulorum, dignitatum, rerum humanarum affectu, voluit etiam hunc affectus in illo fundum tentare. Deus bone, quàm reperit purum? quàm defecatum? quàm limpium? & nullo mundi limo inspersum? est (inquit Confessarius) *Illustrissime Princeps*, tēpus, quo testère mundo, quanti facias mundum; respōdeasq; mentē tuam clarè, an res terrenas, vt necessario, sic libenter relinquant. Egon, inquit, libenter non relinqua res terrenas?

tenas? nec meas? nec veras res? Quæ nobis videtur res, sunt vmbre; quæ firmæ, sunt planè fluxæ.

Non multo post sistitur illi Christus panis specie testus. Mox ille, titulos, inquit, bone Iesu; honores, agros, palatia, vitam, omnia, singula, quibus me supra me ornasti, tibi nunc cedo, liberè libenter. Quid hic primum laudo? mentem? est supra omnem laudem. Verbum? peribit illi vis à me verbo. Exemplum? exemplum quidem hoc, si qua laude aut via possim, optem subici non principibus modo, sed omnibus etiam hominibus, qui in huius stadij meta, &c. Venit ad agonem, in quo quid quid athleta Christi debet, facit, pie facit, & cum fonte lacrymarum; ac quemadmodum sacerdos eum munit sacra confessione, & mensa; sic is se piat sacra lacryma, nec prius facit flendi finem, quàm ille muniendi. Piato, imo sacro nulla amplius fluit lacryma, vngitur placidus, dicit vale placidus, monet placidus, & audit monentes, orat placidus, & quasi non pars mundi, sic ex mundi statione placidè exit. Multa vestigia diuini hominis, tanquam ad Deum recta exeuntis. Quisquisque vita fuit, sãda, integra; eius signum, anima claustrum iam corporis prruptura, clarè edit. Dicunt avarus, opes, libidinosus, delicias; miles bella; naua scopulos; bona, bonus. Martinus vt verus Episcopus, & in mundo viuens sine pice mundi: dispensat partes, Suffraganeo suo, concionandi, Capellano, celebrandi, aliis, alias functiones pie, diligenterq; obeundi. Si quid effert iam mens in corpore, quasi extra corpus, quid putatis illud? non mundum aut mundana, sed missas, Psalmos, Euangelium, resurrectionis spem, cœlum, Ecclesiam suam. Quid pergo? agon illius & extremus vitæ circus fuit totus in cura Episcopali, monet & monetur, mouetur & mouet; benedicit & benedicitur.

Jd memorabile, quod sæpe suis, huic sacram manum, illi sacrum oculum, alteri sacrum osculum, omnibus sacram cruceem & benedictionem sæpe impertierit, quasi sacer sacra tantùm cogitans, faciens, dicens: Deoobus illis diebus, qui fuerunt seni, vitæ ultimi, *Adamus Fabricius*, qui præerat sacris eius concionibus & confessionibus, & *Laurentius Eisephius* Suffraganeus, viri à zelo & doctrina instructi, semper penè aderant illi, operamq; , quam malebant vigenti & viuo, moribundo iam piè nauant, præeuntes, tunc hunc, *Pater noster*, nunc illum, *Credo*; verumque iam alias orationes pius senex sequitur, tanta vultus vocisq; suavitate, vt viderint omnes

omnes in illo animi submissionem, quantam oratione mea nunquam æquem, qui senex iuuenum, pastor ouium, pater filiorum, vocem, nutumque non sequi tantum, sed obseruare etiam videbatur, atque hoc vltimum & maximum, vel suis modestiæ exemplum, vel sibi obedientiæ monumentum conficiebat. Omnia hic tanquam ovis, & obedientiæ infans alieno ductu, nisi quod sæpe iusserit sibi præiri illum psalmum. *Expectans expectaui Dominum.* De hoc psalmo video sanè fulgorem Spiritus sancti emicantem ex voce. Nam Sacramentis, lacrymis, orationibus piatus non clamat, *De profundis, nec gemit, miserere;* sed quasi carnem, mundum, Satanam ducens in triumpho, id vnum cogitat, dicit: *Expectans expectaui Dominum, & intendit mihi.*

Nocte, quæ fuit illi vltima, cœpit serio rogare de decima hora: quam, quia omnes norant longissimè abesse, putant delirium esse vocis. Magis putant, quod non multò post subiecerat voce contentius elata, decima adhuc non audita? tandem quasi ægè ferens, horam optatam, diutius, quàm pro voto herere, iterum atque iterum, etiamne tam tardè decima? Quid vrges sancte senex decimam? veniet illa, veniet, quam festa tibi & fausta, tam nobis lacrymabilis & mœsta: cum cognituri sumus, quod prius interpretabamur, delirium vocis fuisse mysterium. Auditur enim iam decima, & ecce tu tuam animam nitidam illam, & à carnis Satanaeque nexu liberam reddis Deo tuo, nosque deseris inter mundum & Demonem medios, imo finete mortuos. Benè dixit vnus, cui senis cor visum, aut certe sæpius auditum, eum toto vitæ cursu creditum optimum, sed meliorem tamen semper fuisse, quam creditum. Id iam videmus clarè. Credimus ante tantum Confessorem, vidimus in morte etiam Prophetam. Fuit præterea aliquid, eum mortuum in octaua corporis Christi. Nam cum is corpus Christi tanta reuerentia in vita semper coluisset, quanta hominum quisquam, & rem sacram toties fecisset, vt in funere, eius Suffraganeus argute dixerit, res sacras fecisse eum plures, quam audierint alij: profectò hoc credo ex cælo fluxisse in eum beneficium, vt quam diem reuerendissimè semper habuit & Ecclesia Christi corpori vero, sed mysticè velato, triumphum contra hereticos decreuit, eum is videret, & in terra vltimum, & in cælo primum. Mallet non tam citò videret, non quod beato quicquam vellem præcerpere de sua felicitate, sed quod hæc eius felicitas, nobis fuit infelicitas, quantà scribendo non possum consequi.

Hæc

Hæc ex Turnero de Vita, rebus gestis, & morte Illustrissimi Martini excerpere volui; quia Turnero mores & actiones Martini cognitissima erant, qui ut Martini eximius cultor, ita & singularis admirator fuit. Magna porro huic Episcopo familiaritas fuit cum Serenissimis Bavariae Principibus Alberto & Wilhelmo, à quibus sæpius Monachium inuitabatur.

LVII. Casparus.

Iustis Martino defuncto ritè persolutis, ventum est ad novi Præsulis & Principis creationem. Creatus igitur concordibus Patrum suffragiis Ioannes Otho à Gemmingen, cathedralis Ecclesiæ Augustanæ Decanus, & Eystettensis Canonicus. Sed nullis siue Capituli, siue aliorum etiam principum virorum precibus & auctoritate adduci potuit, ut in Electionem cōsentiret, qui tamen paulò post, nempe anno salutis M. D. XCI. die XXI. Martij cathedram Augustanam moderandam suscepit, cum morte sua eam rectore destituisset Marquardus à Berg Episcopus. Cùm igitur Collegium Canonicorum de obtinendo consensu ab Othone desperauisset, de alio Præsule subrogando circumspexit, lectusque est Casparus ex nobili familia à Seckendorff. XIII. Augusti anno salutis M. D. XC. qui, ut paulò post audiemus, Episcopatum inuitus, nec sine lacrymis, suscepit, ratus, nec forsàn vanè, onus istud suis humeris impar esse; quod postea euentus quoque comprobavit; dato ei à Collegio Canonicorum coadiutore, XVIII. Nouembris, anno gratiæ M. D. XCIII. qui fuit Ioannes Conradus à Gemmingen Canonicus Ecclesiarum Eystettensis & Augustanæ; & huius etiam Decanus. Robertus Turnerus, vir.

&

& humanis & diuinis literis excellenter excultus, in praefatione ad Casparum à Seckendorff, praefixa orationi funebri in obitum Martini Principis, laudat Casparum à cultu D. Virginis. *Primum, inquit, verumq; semen boni Principis & Episcopi in vobis fuit D. Virginem amasse, coluisse, & intra annum, mille supra aureos in eius cultum posuisse, sic ut ausim illustrissimum appellare D. Virginis filium, &c. Deinde lacryma illa, quibus post Episcopatum oblatum, aliquot dies non ponebant modum, mihi videntur & filiae boni animi, & ingentis spei, tanquam menses, pia matres: nam quemadmodum Episcopatum, tanquam consulatū pressare, infinita semper fuit ambitionis, & mali plerunque exitus: sic in Episcopatus curam subire, publica non privata rei ergo, est animi grauidi charitate, qua parit exemplum, famam, Zelum, tandem caelum, nisi forte à Dei contemptu & neglectu pessimis obstetricibus excepta, exeat in abortum, Ecclesia heu infaustum semper abortum. Obiit Casparus supremum diem XXVIII. Aprilis anno Redemptoris M. D. XCV. eo ipso die, quo Eystettensis populus participem se faciebat Iubilaei seu plenariae Indulgentiae quam Casparus à summo Pontifice impetrauerat.*

LVIII. Ioannes Conradus.

Ex vetusta familia Nobilium à Gemmingen, successit Casparo, cui iam antea Coadiutor datus fuerat. Laudes huius Principis continetur in eius Epitaphio velut in quadam Epitome, & est tale.

Ioannes Conradus à Gemmingen, Episcopus Aichstadianus, summa religionis, iustitiae, prudentiae gloria, sacro instrumento, in

ZZ

quo

quo hierotheca gemmis insignis eminet, splendide aucto & exornato, grandi ere alieno per superiorum temporum difficultates contracto, dissoluto, ditione prolata, Arcis Willibaldinae edificio magna impensa inchoato, auro longa parsimonia collecto, in erarium illato, optime de Ecclesia & tota diocesi meritis, vixit annis L I. sedit XIX. obiit anno Christi M. DC. XII. VII. Idus Nouembris. Ioannes Christophorus à Westerstetten Episcopus Aichstadianus Decessoris memorie grato animo P.

Erat Ioannes Conradus non tantum in grauioribus, sed etiam in politioribus disciplinis apprimè versatus: neque latinæ tantum, sed & Italicae & Gallicae linguae peritus. Optimus Oeconomus, ut in Epitaphio rectè predicatur: qui exemplo suo docuit quantum vestigal sit parsimonia, & attentio ad rem, tamen si parsimonia hæc non erat cymini sectrix, nam quando & ubi opus erat, liberalitatis suæ fontes largiter aperiebat, & quotidianus victus procul ab omni tenacitatis sorde aberat. Quis autem nescit, inter ceteras dotes, quas Apostolus Paulus 1. Tim. 3. in Episcopo desiderat, esse eundem Oeconomiam, seu rectam familiæ, & rerum, quæ ad familiam spectant, administrationem? hanc enim indicauit, cum postulat Episcopum, qui suæ domui bene prepositus sit, & hoc ideo, quia qui domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesie Dei diligentiam

tiam habebit? Ordinariè enim, qui rem familiarem negligunt, omnesque proventus inaniter effundunt & dilapidant, res quoque Ecclesiasticas in postremis ducunt. A quo vitio longissimè seiunctum fuisse Ioannem Conradum, testantur tot aurea & argentea vasa, tot pretiosissima & splendidissima vestimenta, aliaque utensilia, quibus Ecclesiam, præsertim Sacellum Aulicum, exornauit.

Deinde his maximè temporibus necesse est, ut Episcopi ad Oeconomiam diligenter attendant; cum enim non tantum habeant oues, ut pastores; sed etiam temporali iurisdictione adstrictos subditos, ut sacri Romani Imperij Principes; omnino curare debent, ut possint, si que violentia ingruat, eam vel soli, vel ab aliis amicè adiuti, propulsare, & quod vulgo teritur, vim vi repellere. Quem ad finem quid pecunia in promptu conferat, notius est, quam ut longa oratione egeat. Circumfremunt vndique lupi hæretici, insidiantur non tantum animabus, sed & Episcoporum ditionibus; quarum licet complures iam in Germania deuorauerint, necdum tamen satiati sunt; habent enim naturam ignis, qui nunquam dicit: SUFFICIT, ut Salomon in Prouerbiis ait; oportet igitur, ut paratum sit subsidium, quo lupi faucibus siccis hiantes arceri queant, si qua vi repagula perumpere, & in Episcopales possessiones irrumperere tentet. Quod sapienter Ioannes Conradus animaduertit. Neruo tamen belli conficiendo ita operam dabat, ut nemini grauis esset, nec in suæ exactiõibus subditos vexaret & exhauriret, sed redditus annuos ea prudentia colligebat, impendebat, & expendebat, ut quid nouendecim annorum spatio facturus fuisset, si amplior & opulentior.

Episcopatus obtigisset, omnes intelligant. Nec plura, de hoc Illustrissimo Præsule, quia, ut initio dixi, omnia eius Encomia Epitaphio breuiter veluti compendio illigata sunt.

LIX. Ioannes Christophorus.

Joanni Conrado successit Ioannes Christophorus ex nobili & veteri stirpe à Westerstetten, IV. Decembris anno M.DC. XII. olim Ecclesiæ cathedralis Eystettenensis Decanus; ex Decano Præpositus & Dominus Elvvacensis; quem principatum aliquot annos sapienter, iustè, & summa cum æquitatis laude administravit, ut rectè factorum præmiator munificus, ita malefactorum vindex & ultor seuerus, præsertim veneficij; quam luem, latius præsertim per sexum femineum, manantem; ut cohiberet, nihil intentatum reliquit. Euectus postea ad cathedram Willibaldinam, Elvvacensi præpositura sese abdicavit, & ad S. Willibaldi mortem commigravit; in quo, tanquam in viuo exemplari intueri licet notas illas, quas in Episcopo desiderat S. Paulus, cum ait; Episcopum debere esse irreprehensibilem, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum, sua domui bene præpositum. Episcopus ex ipso nomine, inquit Isidorus Pelusiota, quid ipsius muneris atq; officij sit, per spectum habere debet. Eum enim inuisibilem & occultarum ferarum impetus, Ecclesiæ ignauias, Monachorum negligentias, iniquorum hominum improbitates, viduarum calamitates, pupillarum egestates, altaris suspiciones, Diaconorum morbos, iuuenum flagitia, senum mala consilia speculari oportet, atq; omni ex parte oculum esse, omnia prospicientem, nec quidquam

Isid. lib. I. epist. 149.

quam negligentem. Quorum si quid per incuriam pratermissatur, non ipse solus plectitur, sed etiam cum eo uniuersa per sepe Ecclesia.

Societatem I E S V, quam semper amauit & fouit, Eystadium introduxit, Collegium Willibaldinum, pro sede attribuit. Scholas aperire, vel potius veteres iam fermè collapsas instaurare, & alia ministeria Societati nostræ consueta obire iussit, iamq; fundamenta magnifici Templi pro Societatis vsibus iecit. Arcis quoque Willibaldinæ structuram ab Illustrissimo antecessore suo *Ioanne Conrado* coeptam, magno animo & sumptu psequitur, cui nihil magis cordi est, quam ut pietas & religio vigeant. Qua de caussa nullis laboribus impensisue parcit; & quia à Parochis salus animarum præcipuè pendet, in id incumbit, ut pastorali curæ inepti remoueantur; apti substituuntur: qui per Diœcesin quoq; suam Romanum Breviarium; Missale, & alia ad ritus sacros spectantia promulgauit; quod à nonnullis vicinis Præsulibus, iam antea præstitum nouerat. *Viuat optimus Pastor & Princeps*, quia Episcopus *non sibi ipsi, sed subditis uiuit*, ut ait supra nominatus *Pelusiota*. Nec plura addo; addent posterius, quibus maior res præclaras describendi copia quàm mihi.

 EPILOGVS AD DIOECE-
 SEOS EYSTETTENSIS INCOLAS, QUI
 TAM SPIRITVALI, QVAM TEMPORALI
 Iurisdictione Illustrissimi Præsulis
 tenentur.

Nunc ad vos Dioeceseos Eystettensis incolas,
 qui in S. Willibaldi fide immobiles perstiti-
 stis, mea se conuertit oratio. Summis laudibus
 euehenda est vestra in tantis finitimorum ruinis con-
 stantia, aliis enim ad Lutherum, aliis ad Zvinglium,
 & Calvinum, aliis ad alios Sectarios sturnatim aduo-
 licantibus; vos in super omnibus habitis, fidem Deo &
 Ecclesiae Catholicae in ipso salutifero baptismatis fon-
 te obstrictam, sanctè & religiosè seruaistis, nec opera-
 rios iniquitatis, sectarum que fabros, & Satanæ admi-
 nistros audiendos existimastis. Verè Satanæ mini-
 stros appellauerim; nam quidquid hic per ministe-
 rium *Prædicantium* seu *Logodulorum* fit, id totum fit im-
 pulsu & magisterio Satanæ, qui, ut ait S. Leo, quos aper-
 tus & cruentis persecutionibus impugnare non sinitur, sub
 falsa Christiani nominis professione corrumpere nititur, ha-
 bens hereticos (*Prædicantes*) huic operi seruietes, quos à
 Catholica fide deuos sibi que subiectos, militare in castris suis
 sub diuersis erroribus fecit: & sicut decipiendis primis homi-
 nibus ministerium sibi serpentis assumpsit; ita horum (*Prædi-
 cantium*) linguas ad seducendos rectorum animos veneno
 suæ falsitatis armauit, quorum sermo serpit ut cancer: hu-
 militer irrepunt, blandè capiunt, molliter ligant, latenter oc-
 cidunt: veniunt enim sicut Saluator prædixit sub vestitu o-
 uium, intus autem sunt lupi rapaces, quia non possent veras

S. Leo serm. 5. de
 ieiuniis de. cimi
 m. c. l. i.

Et simplices oues fallere, nisi Christi nomine tegerent rabiem bestialem: in quibus omnibus operatur, qui cum sit vera illuminationis inimicus, in lucis se Angelum transfiguratur. Huius arte (Lutherus) huius (Carlstadius) callet ingenio. Hoc ducē agitur (Zwinglius) hoc precipitatur rectore (Oecolampadius) huius potestati famulatur (Calvinus) huius spiritui seruit (Beza) Tota denique bestiarum talium cohors, hoc praeside ab Ecclesiae unitate discessit; hoc magistro à veritate de-

S. Leo serm. 17. de
passione Domini.

sciuit; qui non solum per carnis concupiscentias, & per corporeas insidiatur illecebras, sed inter ipsa quoque semina fidei spargens *Zizania falsitatum*, veritatis studet violare culturam, ut quos non potuerit corrumpere malis actibus, impiis subuertat erroribus.

Fugite ergo, ut hactenus, ita & in posterum mundana argumenta doctrina, & viperea hareticorum vitate colloquia. Nihil vobis commune sit cum illis, qui Catholica aduersantes fidei, solo sunt nomine Christiani: non enim templum spiritus Dei, nec membra sunt Christi, sed falsis opinionibus implicati, tot species habent Diaboli, quot simulacra mendacij.

Optimè à vobis factum, nolistis imitatores esse noctua, quae licet per noctem vigilet, per diem tamen pigra vel caeca est, quae grandibus oculis tenebrarum caligines diligit, splendorem solis horrescit. Istud animal hareticorum atque gentilitum figura est, qui tenebras amplectuntur Diaboli, lucem Saluatoris horrescunt, & grandibus disputationum oculis cernunt vana, non respiciunt sempiterna. Sunt enim acuti ad superstiosa, hebetes ad diuina, qui dum se putant subtilibus euolare sermonibus, tanquam noctuae veri luminis splendore turbantur, quibus nihil optatius & iucundius, quam ut & alios in noctuas & vespertiones transforment: quia enim ipsi à veritate Euangelij recesserunt, & mendacia Diaboli sunt secuti, alios quoque volunt socios suae perditionis

S. Maxim.
2 de non timendis hostibus.

S. Leo serm. de
sitandis hareticis.

effice-

efficere. Sed studiosè vitandi sunt, nec vlla cum illis habenda consuetudo: nam iusto iudicio ab Ecclesia unitate reiectis, nulla est tribuenda communio, quam nō nostris odiis, sed suis sceleribus perdididerunt: propria enim pertinacia perit, & sua à Christo discedit insania, qui eam impietate, per quam ante se multos scit periisse, sectatur, & religiosum sibi atque Catholicum putat id, quod sanctorum Patrum iudicio & in (Lutheri) perfidia, & in (Zvvinglij) dementia, & in (Caluini) insania constat esse damnatum, ut adhuc quasi noua & necdum damnata in perniciem animarum suarum consentiant prauitati.

Aspicite seriem Præsulum vestrorum à S. Willibaldo vsque ad hodiernum Reuerendissimum & Illustrissimum Antistitem ac Principem Ioannem Christophorum. Nullus inter hos Lutheranus, nullus Zvvinglianus, nullus Calvinianus, omnes eius fidei professores, defensores & propagatores, quæ in hanc Diocesin à sanctissimis viris Bonifacio, Willibaldo & Wunibaldo illata est. Crudeliter sanè Deus vobiscum & cum maioribus vestris egisset, si à temporibus S. Willibaldi vos à recto religionis tramite aberrare permisisset; nec reduxisset, nisi post annum salutis millesimum quingentesimum, quando flagitiosus Apostata, immemor Dei promissorumque suorum, Monialem incesto Hymenæo sibi copulauit.

Si ætas S. Bonifacij & S. Willibaldi tale portentum in luminis oras extulisset, bone Deus, quo studio, quacura impiis conatibus sancti viri non occurrissent. Si enim tanta diligentia sese opposuerunt Ethelvolffo, Adelberto, Clementi, Samsoni, & aliis pestiferæ doctrine disseminatoribus, quid non fecissent iam, cum singularis iste Fetus, omnia demoliri & de pasci natus, plau-

plaudente tota Orci cauea, in publicum, publico omnium malo, processit? qui cum suis asseclis, in Confessionibus suis tam inconstans & variabilis fuit, vt Lutherani eas vix vsque ad hoc æuum nostrum fingere & refingere destiterint, vt proinde in illos conueniat, quod S. Basilius de Arianis scriptum reliquit: *Quoties fidem exponendo nouarunt? Ancyr adederunt aliam; Seleucia aliam: aliam Constantinopoli, & aliam in Lampsaco, postea aliam dederunt in Nicæa Thracia, iam quoq; aliam in Cyzico. At fides apud vos non alia in Seleucia, alia Constantinopoli, in Zelis alia, in Lampsaco alia, & alia Roma, sed vna eademque vbicunq; S. Bonifacius & S. Willibaldus euangelizarunt. State in fide, monet S. Basilius. Ipsum orbem inspice, & videte, quàm modica sit ea portio, que hoc morbo (hæreseos) laborat, reliqua verò vniuersa Ecclesia, qua ab orbis finibus vsque ad fines Euangelium recepit, sanam hanc & rectam doctrinam sectetur. Concludo cum sancto Leone Pontifice: Confidimus, quòd protectio Dei corda vestra, fidemq; custodiat: vt cui hæcenus fideliter obediistis, in æternum, perseverante Catholica fidei obseruantia, placeatis.*

S. Bas. epist. 82. & Epist. 73.

Basil. epist. 72.

S. Leo serm. de vitand. hæret.

*Finis in sp. cum
 de episcopis Eystet
 1555 69*

AA APPEN-

*in tribus inscriptionibus habetur
 dubio Auentum dicitur, quorum prima
 fessis, inde transiit Eystadum
 inter Massenfals et Kalkorhofen
 mura coemeterij ibide vsque*